

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIM ORGANI

SAYI: 93/2010

ISSN-1300-0071

**ARTIK "SORUMLU"
DEĞİLİZ!**

**YENİ BİR ZARARLI:
TUTA ABSOLUTA MEYRICK**

**NEOLİBERAL POLİTİKALARIN YANSIMASI
2000'Lİ YILLARDA TARIM**

HAYVAN HASTALIKLARINDA PATLAMA

2010 İLERLEME RAPORU

GDO'LU ÜRÜNLER ETİKETLENMİYOR

TARIM SİGORTALARI





ÖZLÜK HAKLARIMIZA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

6



KÜÇÜK İŞLETMELERDE SORUMLU YÖNETİCİLİK KALDIRILDI!

9



BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI ve BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDAKİ YÖNETMELİK TASLAKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİMİZ

11

12



ÜLKEMİZ DOMATES YETİŞTİRİCİLİĞİNDE YENİ BİR ZARARLI DOMATES GÜVESİ

Özden GÜNGÖR

13



HAYVAN HASTALIKLARINDA PATLAMA!

15



NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Dr. Necdet ORAL

19



GDO'LU ÜRÜNLER ETİKETLENMİYOR

Ali Ekber YILDIRIM

33



SULARIMIZIN ÖZGÜRLÜĞÜ, BİZİM ÖZGÜRLÜĞÜMÜZDÜR

Sema KARABAĞ

37



2010 İLERLEME RAPORU-TARIM BÖLÜMÜ

40



TÜRKİYE AB İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN

43



TARIM SİGORTALARININ YAYILMASINI VE BENİMSENMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Dr. İlkay KUTLAR

45

SUNUŞ



Merhaba Sevgili Meslektaşlarım,

Tarım ve Mühendislik Dergisi'nin elinize ulaşan 93. sayısı ile sizleri **ODA Başkanı** olarak ilk kez selamlamanın mutluluğunu yaşıyorum. Hepinize, şahsım ve Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına, içtenlikle sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Bildiğiniz üzere, 1998 yılından başlayarak ODA'mızın Yönetim Kurulu üyeliği, 2003 yılından bu yana da Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerini büyük bir çaba ve özveriyle yürüten Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN, bir siyasal partinin yönetim organlarında aktif görev alması ve kendi ifadeleriyle *"ilkeli ve tutarlı bir düşünüş-eylem birlikteliğini yürütme çabası içinde olmasının bir sonucu olarak"* 4 Ekim 2010 tarihi itibarıyla ODA Başkanlığı görevinden istifa etmiştir.

ODA'mızın her kademesinde üstlenmiş olduğu görevleri onurla ve şerefle yürüten; halktan, emekten, topraktan, üretimden, mühendisten yana bir tavır geliştirme çabasında olan Başkanımızın hizmetleri unutulmayacak; ODA'mız tarihi içerisinde hak ettiği yerini alacaktır.

Sayın GÜNAYDIN'ın istifasının ardından Yönetim Kurulumuz, ODA Ana Yönetmeliği çerçevesinde 1. Yedek Üyenin de katılımıyla toplanarak yeni görev dağılımını belirlemiştir.

Yönetim Kurulu olarak en büyük dileğimiz alınan kararların ODA örgütlülüğümüz ve kurumsal kimliğimiz için olumlu sonuçlar üretmesidir. Bugüne kadar sürdürdüğümüz bilimden, emekten, üretimden, mühendisten yana tavrımız ve çabamız titizlikle sürdürülecektir.

Bu kapsamda, geride bıraktığımız aylarda tarım sektörü ve özlük haklarımızda yaşanan gelişmeler ile ODA'mızın bu alanda yürüttüğü çalışmalarla ilgili sizlere kısaca bilgi vermek istiyorum.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın 42. Dönem II. Danışma Kurulu Toplantısı, Yönetim Kurulu Üyelerimiz, Onur Kurulu Üyelerimiz, Denetleme Kurulu Üyelerimiz, TMMOB temsilcimiz, önceki dönem yöneticilerimiz, şube yöneticilerimiz ve bazı il temsilcilerimizin katılımıyla, 1-3 Ekim 2010 tarihlerinde Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilmiştir. Danışma Kurulumuzun 1 Ekim 2010 Cuma günü yapılan ilk gün çalışmaları kapsamında; enerji - maden politikaları, GDO, hayvancılık ve referandum sonrası Türkiye konuları irdelenmiştir. Danışma Kurulu'nun resmi açılışının yapıldığı 2 Ekim 2010 günü de, "Bitki Koruma, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık ile Gıda Sektöründe Yaşanan Gelişmeler, Hukuksal Çalışmalar, Yeni Açılan ve Devam Eden Davalar, Özlük Hakları ve İstihdam Sorunları, Meslek İçi Eğitim Merkezi Çalışmaları, Oda Örgütlülüğü, Şube - İl Temsilciliği - Üye İlişkileri, TMMOB İle İlişkiler, Yönetim ve Mali İşler" konuları ele alınmıştır.

Danışma Kurulu çalışmaları, 3 Ekim 2010 Pazar günü Kahramanmaraş Üniversitesi bünyesinde kurulan Üniversite-Sanayi-Kamu İşbirliği Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Kahramanmaraş Botanik Bahçesi ve Kapıçam Doğa Parkı'na yapılan ziyaretlerin ardından sona ermiştir.

ODA'mız fiziki altyapısını güçlendirme çalışmalarına tüm hızıyla devam etmektedir. Bu kapsamda, Samsun Şubemizin yeni satın aldığı büro, Cumhuriyetimizin 87. Kuruluş Yıldönümü olan 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda törenle açılmıştır. Etkinlikler kapsamında ODA'mız Önceki Dönem Başkanı ve İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN'ın yönetiminde "Cumhuriyet Aydınlanması" konulu panel yapılmıştır.

Konya Şubemiz ve Bolu İl Temsilciliğimiz de yeni hizmet binası satın almışlardır.

Meslek İçi Eğitim Merkezimiz, çalışmalarını etkin biçimde sürdürmektedir.

ODA'mızca HACCP/ISO, GlobalGAP/İyi Tarım Uygulamaları, Damla Sulama Sistemlerinin Tasarımı, Toprak Koruma Projesi ve Tarım Makinaları eğitimlerinin yanı sıra meslektaşlarımızın istekleri doğrultusunda Domates Güvesi, Örtü Altı Sebze



Yetiştiriciliği, Tarımsal Üretimde Entegre Mücadele Yöntemleri, Mantar, Turunçgil Zararlıları, Tarımsal Proje Süreçleri ve Kredilendirme konularında da eğitimler düzenlenmiştir. Ayrıca öğrenci üyelerimiz için İngilizce Kursu açılmıştır.

Tarımsal Yayım ve Danışmanlık eğitimlerini kaldıran Yönetmelik değişikliğine karşı açtığımız dava da devam etmektedir.

Sevgili Üyelerimiz,

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın birlikte yürüttüğü etkin muhalefete karşın, **küçük işletmelerde sorumlu yöneticiliği ortadan kaldıran, 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu tüm hükümleriyle 13 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.** Halk sağlığını büyük bir tehlikeye atan bu yasa, çok sayıda ziraat mühendisi arkadaşımızın işini kaybetmesine ve ekonomik sıkıntı içine düşmelerine neden olmuştur.

Konuyla ilgili olarak Gıda Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası Genel Merkezi, Şube ve Temsilcilikleri tarafından, 13 Aralık 2010 Pazartesi günü tüm Türkiye genelinde eşzamanlı olarak basın toplantıları düzenlenmiştir. Ayrıca kamuoyunu uyaran bir broşür hazırlanmış ve imza kampanyası başlatılmıştır. Kampanyada toplanan imzalar, yapılan yanlışlığın düzeltilmesi için TBMM Dilekçe Komisyonu'na teslim edilecektir. Tüm meslektaşlarımızı kampanyaya katılmaya çağırıyoruz.

Değerli Meslektaşlarım,

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, **bitki koruma ürünleri** bayi ve toptancı izin belgesi vermek amacıyla 25 Eylül 2010 tarihinde yeni bir sınav yapmıştır. ODA'mızın sınavın iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açtığı davada, ne yazık ki sınav tarihinden önce herhangi bir karar alınması mümkün olamamıştır.

Öte yandan Bakanlık, Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması ve Reçeteli Satış konusunda yeni yönetmelik hazırlıklarına başlamıştır. Söz konusu taslaklar hakkında ODA'mızın hazırladığı kapsamlı görüşleri Dergimiz aracılığıyla sizlerin bilgisine sunuyoruz.

Sevgili Arkadaşlarım,

ZMO, **tarım topraklarının korunması** yönündeki çalışmalarını kararlılıkla sürdürmektedir. Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun amacı doğrultusunda uygulanması, bu kapsamda toprak ve arazi varlığına ilişkin temel belirlemelerin yapılması, bu belirlemelere dayalı arazi sınıflamalarının gerçekleştirilmesi ve tarım arazilerinin korunarak amacı yönünde kullanılması konuları Toprak Koruma



TEHLİKELİ GIDALAR PİYASAYA SÜRÜLEBİLİR



SUNUŞ



Kurulları'ndaki temsilcilerimiz aracılığıyla gündemde tutulmaktadır.

Ülke genelinde Toprak Koruma Kurullarının işleyişindeki sıkıntılar ve tarım arazilerine yönelik kamu yararına aykırı yanlış kullanım kararlarını etkinlikle izleyen ODA'mız, hukuki platformda da gerekli mücadeleyi vermektedir. Bu kapsamda ODA'mızın açtığı davalar sonucu, Adana-Pozantı, Adana-Seyhan, Antalya-Kırcami, Antalya-Kovanlık/Selimiye, Balıkesir, Bolu, Çanakkale-Biga, Çanakkale-İçdaş, Çanakkale-Gelibolu, Düzce, İstanbul ve Muğla'da tarım arazilerini yapılaşmaya açan Toprak Koruma Kurulu kararları mahkemeler tarafından iptal edilmiştir.

Yalova'da bulunan Atatürk TİGEM İşletmesi'nin özelleştirilmesine karşı açığımız davada, Danıştay 13. Dairesi söz konusu Özelleştirme Yüksek Kurulu kararını iptal etmiştir. Böylece Büyük Önder Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Yalova'da arazi satın alarak kurduğu ve 1937 yılına kadar bizzat kendisi işlettikten sonra "tarım yapılması ve hilesiz meyve yetiştirilmesi" için halka bağışladığı çiftlik yapılaşma tehlikesinden "şimdilik" kurtulmuştur.

ODA'mızın İzmit Körfezi (Kocaeli-Yalova) Bütünsel (Kıyı ve Geri Sahası) Planına karşı açtığı davada da, Danıştay 6. Dairesi tarafından yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı tarım topraklarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır.

Değerli Üyelerimiz,

Geride bıraktığımız dönemde Gıda ve Kimya mühendisleri odaları ile birlikte her yıl olduğu gibi bu yıl da Dünya Gıda Günü için ortak bir etkinlik düzenledik. "Açlık: Utancın Tarihsel Adı" konulu Sempozyum, 16 Ekim 2010 tarihinde Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Sempozyumumuz büyük bir ilgiyle karşılanmıştır.

2005'ten bu yana gelenekselleştirilerek sürdürülen **ZMO Öğrenci Kurultayı**'nın 6 ncısı, 27-28 Kasım 2010 tarihlerinde, yurt genelindeki üniversitelere bağlı 36 Ziraat Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi, Deniz Bilimleri Fakültesi ve Tütün Ekspertiği Yüksek Okulu'ndan, 250'ye yakın öğrenci ve öğretim üyesinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kurultayda, "HES'ler, Termik/Nükleer Santraller; Hayvansal Üretim, Et İthalatı, GDO; Su Ürünleri ve Balıkçılık; Toprak Koruma, Tarım Havzaları ve Tarım Politikaları" konuları değerlendirilmiştir.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile ODA'mız arasında imzalanan Mesleki Uygulama İşbirliği Protokolü kapsamında, 4-8 Ekim 2010 tarihleri arasında, fakülte öğrencilerine ODA'mızı tanıtan sunumlar yapılmıştır.

ODA'mızın öğrencilere yönelik etkinlikleri kapsamında ayrıca, 26-27 Ekim 2010 tarihlerinde Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin 77. kuruluş yılı nedeniyle düzenlenen "Ziraat Mühendisliği ve Tarım Toplumda Nasıl Algılanıyor?" konulu foruma katılım sağlanmıştır.

Sevgili Meslektaşlarım,

Geçtiğimiz döneme damgasını vuran en önemli olaylardan biri canlı hayvan ve et ithalatıdır. Hatırlanacağı üzere, et fiyatlarındaki artışın önüne geçemeyen hükümet, Resmi Gazete'de 30.04.2010 tarihinde yayımlanan 2010/373 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Et ve Balık Kurumu'na % 25 gümrük vergisiyle 7 bin beş yüz ton taze, soğutulmuş veya dondurulmuş sığır eti yanında, % 10 gümrük vergisiyle 16 bin ton damızlık olmayan canlı sığır eti ithalatı için yetki vermiştir. Böylelikle, Türkiye'nin 1998 yılından bu yana hayvan hastalıkları gerekçesiyle izlediği et ithalatı yasağı ortadan kaldırılmıştır.

Resmi Gazete'de 29 Haziran 2010 tarihinde yayımlanan 2010/623 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile de EBK'ya damızlık olmayan canlı sığır ithalatı için 100 bin ton tarife kontenjanı açılmıştır. Ayrıca ithalatta gümrük vergileri de düşürülmüştür.

EBK tarafından Haziran 2010-Kasım 2010 tarihleri arasında toplam 64.500 ton kasaplık sığır, 4.000 ton canlı besilik sığır, 2.500 ton taze dondurulmuş karkas ve 3.600 ton taze soğutulmuş karkas için ihale yapılmıştır. Ancak ithalata rağmen et fiyatlarında istenen

düşüş sağlanamamıştır. Konuyla ilgili hazırladığımız dosyayı Dergimizin ilerleyen sayfalarında bulabilirsiniz.

ODA'mız üreticiyi iktisadi açıdan geri dönülemez zararlara uğratan, başlangıçta tüketici yararına gibi görünse de nihai tahlilde iç üretime zarar veren ve halk sağlığı risklerini artıran bu uygulamalara biran önce son verilerek, ithalat yerine, doğru ve kararlı politikalarla üretim kapasitemizin yükseltilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda, bitkisel - hayvansal üretim dengesinin kurulması, piyasa aksaklıklarına karşı kamusal müdahale araçlarının yaşama geçirilmesi, üretim ve işleme safhalarında teknik eleman hizmeti alınması, üreticiyi emeğiyle geçinir tutarken tüketicinin dengeli ve yeterli beslenmesinin sağlanması gerekmektedir.

Değerli Arkadaşlarım,

Dergimizde, yukarıda dile getirdiğimiz konular dışında, meslektaşımız Necdet ORAL'ın “**Neoliberal Politikaların 2000'li Yıllarda Tarıma Yansımaları**” konusundaki titiz çalışmasını sizlerin bilgisine sunuyoruz.

Biyogüvenlik Yasası ve yapılan uygulamalara ilişkin olarak Tarım Yazarı Ali Ekber YILDIRIM'ın “**GDO'lu Ürünler Etiketlenmiyor**” başlıklı yazısına Dergimizde yer veriyoruz.

Bu sayımızda ayrıca, **Domates Güvesi, AB İlerleme Raporu ve HES'ler/Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Yasası** konularındaki görüş ve çalışmalarımızı da sizlere sunuyoruz. Adana Şube Kurucu Başkanı Akın ÖZDEMİR anısına düzenlenen yazı yarışmasında ikinci olan AÜZF öğrencisi Sema KARABAĞ'ın “**Sularımızın Özgürlüğü, Bizim Özgürlüğümüzdür**” başlıklı yazısını ve Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi Dr. İlkay KUTLAR'ın, “**Türkiye'de Tarım Sigortalarının Yayılmasını ve Benimsenmesini Etkileyen Faktörler**” başlıklı makalesini de Dergimizde bulabilirsiniz.

Sayın Meslektaşlarım,

Önümüzdeki dönemde Tarımsal Öğretimin Başlamasının 165. Yıldönümü etkinlikleri kapsamında ODA'mızca 13 Ocak 2011 tarihinde “**Tarım-Çevre-Gelecek Sempozyumu**” düzenlenecektir. Geleneksel Makarna ve Şarap Şenliğimiz 14 Ocak 2011 tarihinde gerçekleştirilecektir. Başak Balomuz da 22 Ocak 2011 tarihinde yapılacaktır.

Tüm meslektaşlarımız etkinliklerimize davetlidir.

Değerli Üyelerimiz,

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 56 yıllık birikimiyle, bilimin ışığında, mesleki – teknik bir temelde, yurtsever ve kararlı tutumunu sürdürmektedir.

Büyüyen ve gelişen bir örgüt yapısı ve giderek içselleşen örgütlülük bilinci, en büyük güvencemizdir.

ZMO bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, tarım sektörü, Oda ve üye hukukunun korunması ve geliştirilmesi, özlük haklarımıza yönelik sistemli aşındırma girişimlerinin savuşturulması konusundaki çalışmalarını etkinlik ve kararlılıkla sürdürecektir.

Selam ve saygılarımla,

Dr. Turhan TUNCER

Başkan

ÖZLÜK HAKLARIMIZA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Ziraat mühendislerinin haklarını savunma ve geliştirme noktasında 56. onur yılını dolduran TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, çalışmalarını etkinlik ve kararlılıkla sürdürmektedir. Oda/üye hukukunun daha da ileriye taşınması ve özlük haklarımıza yönelik sistemli aşındırma girişimlerinin savuşturulması amacıyla son dönemde yaptığımız çalışmalar aşağıda liste halinde verilmektedir. ODA görüşlerimiz, açtığımız davalar ve yazışmalarımıza yönelik ayrıntılı bilgiyi, www.zmo.org.tr adresli internet sayfamızda bulabilirsiniz.

ODA GÖRÜŞLERİ

1. Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Hakkında TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 22.12.2010
2. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Afet, Acil Durum ve Sivil Savunma Hizmetleri Kanunu Tasarı Taslağı'na İlişkin Görüşü — 18.12.2010
3. Ziraat Mühendisleri Odası'nın Zirai Mücadele Alet Ve Makineleri Hakkındaki Yönetmelik Taslağına İlişkin Görüşü — 17.12.2010
4. Ziraat Mühendisleri Odası'nın Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul Ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik Taslağına İlişkin Görüşü — 16.12.2010
5. Ziraat Mühendisleri Odası'nın Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkındaki Yönetmelik Taslağına İlişkin Görüşü — 16.12.2010
6. Ziraat Mühendisleri Odası'nın Bitki Koruma Ürünlerinin Uygulama Usul Ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğe İlişkin Görüşü — 16.12.2010
7. Resmi Kontrollere İlişkin Yönetmelik Taslağı Hakkında Gıda, Kimya Ve Ziraat Mühendisleri Odalarının Görüşleri — 14.12.2010
8. Gıda İşletmelerinin Kayıt Ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik İle Gıda Hijyeni Yönetmeliği Hakkında Üç Oda Görüşü — 14.12.2010
9. Yemlerin Piyasaya Sunumu Ve Kullanımı Hakkında Yönetmelik Taslağı'na İlişkin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 30.11.2010
10. Yem Hijyeni Yönetmelik Taslağı'na İlişkin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 30.11.2010
11. Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanun Tasarısı'na ilişkin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 30.11.2010
12. Zirai Karantina Yönetmelik Taslağı'na İlişkin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 24.11.2010
13. Organik Tarım Stratejik Plan Taslağı Hakkında TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 24.11.2010
14. Zirai Karantina Fumigasyon Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı'na İlişkin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 24.11.2010
15. Bitki Sağlığı Önlemlerine Yönelik Ahşap Ambalaj Malzemelerinin İşaretlenmesine Dair Yönetmelik Değişikliği Taslağına İlişkin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Görüşü — 24.11.2010

AÇILAN DAVALAR VE EDİNİLEN KARARLAR

1. Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürünler Yönetmeliği'nin İptali ve Yürütmesinin Durdurulması İçin Dava Açtık — 26.11.2010
2. Mersin Tarsus'ta 1. Sınıf Tarım Arazisinin Havaalanı Yapımı İçin Tarım Alanı Dışına Çıkarılmasına Karşı Dava Açtık — 04.11.2010
3. Afyon'da 12,5 Hektar Arazinin Tarım Dışında Kullanılması Kararına Karşı Dava Açtık — 21.10.2010
4. Afyon'da 434 Hektar Arazinin Tarım Dışına Çıkartılmasına İlişkin Karara Karşı Dava Açtık — 21.10.2010
5. Reçeteli Tarım İlacı Satışı Yönetmeliğinde İkinci Yürütmenin Durdurulması Kararı — 12.10.2010
6. Tarımsal Yayım Ve Danışmanlık Sınavına Karşı Dava Açtık — 11.10.2010
7. TKB'nin 25 Eylül 2010'da Yapacağını Duyurduğu Zirai Mücadele Bayilik Sınavının İptal Edilmesi İçin Dava Açtık — 20.09.2010
8. İstanbul 7. İdare Mahkemesi, Tepecik Beldesi'nde Tarım Arazisi Üzerinde Kaçak Olarak Yapılan Kiptaş Konutlarına Ruhsat Verilmesine İlişkin İşlemi İptal Etti — 02.09.2010
9. Süt Ürünleri Tebliği'ne Karşı Açtığımız Davada, Yürütmenin Durdurulması İstemimizi Kabul Etmeyen Mahkeme Kararına Karşı İtirazımız da Reddedildi — 01.09.2010

YAZIŞMALAR

1. Ziraat Mühendislerinin Yetkileriyle İlgili Olarak DSİ Genel Müdürlüğü'ne Yazdığımız Yazı

TARİH: 13.12.2010

SAYI:1892

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

18.12.1991 tarihli ve 91/2526 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükte bulunan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğün ve bu Tüzüğün hukuki dayanağını teşkil eden 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un ilgili maddelerine göre; tarımsal yapıların keşif, plan, proje, uygulama ve kontrolleriyle ilgili işlemlerde ziraat mühendisleri yetkilidir.

Yetki Tüzüğü'nün " Sulama, Drenaj ve Tarımsal Yapılar" başlıklı 19. maddesinde, "Tarımsal yapılar ve sulama alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, sulama suyu ihtiyacı saniyede 500 litreye kadar olan sulama tesisleri, sulama suyu ve hayvan içmesuyu sağlamak için yapılacak göletler, drenaj, toprak erozyonunu önleyici toprak ve su muhafaza edici tesisler, tarımsal yapılarla ilgili araştırma, etüt, plan, proje uygulama ve kontrol hizmetlerini yapmaya yetkilidirler. Sulama tesislerinde, suyun tarımda kullanılmasıyla ilgili arazi tesviyesi, tarla başı kanalları, tarla grup yolları, tarla içi sulama ve drenaj tesisleri, arazi ıslahı, toplulaştırması, dağıtım ve benzeri toprak ve su kullanımını geliştirme projeleri, toprak su bitki ilişkileri etütleri, fizibilite, planlama, projelendirme uygulama ve kontrolünde tarımsal yapılar ve sulama alanında öğretim görmüş ziraat mühendisleri çalıştırılır" denilmekte ve öngörülen özelliklere sahip ziraat mühendislerinin yetki alanları çok net bir şekilde belirlenmektedir.

Diğer taraftan, aynı Tüzüğün Geçici 1. Maddesi, "Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunmuş olan ziraat mühendislerinin, durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır. Bu belgeler görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı buldukları meslek kuruluşları tarafından verilir." şeklinde bir hüküm içermektedir. Durumu bu maddeye uyan üyelerimiz de, tüzüğün 19. maddesinde belirtilen çalışma alanlarında yetkilidirler.

Devlet Su İşleri 1.Bölge Müdürlüğü'nün Bursa-Mustafakemalpaşa-Güllüce Sulaması Arazi Toplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri yapım işine ait, 01.12.2010 tarihinde yayınlanan, 2010/553563 ihale kayıt numaralı ilanının;

- 4.3.2/a maddesinde, anahtar teknik personel istenilmemiştir. Oysa söz konusu ihale yapım işinde, anahtar teknik personel olarak ziraat mühendisi bulunması gereklidir,
- 4.3.2/b maddesinde, şantiye şefi teknik personel olarak, harita mühendisi istenilmiştir. Harita mühendislerinin arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulama yetkisine ilişkin yasal dayanak bulunmamaktadır. Ziraat Mühendisleri ise arazi toplulaştırma uygulamaları konusunda mesleki yetkiyi kanun ve tüzükten almaktadır. Bu nedenle şantiye şefi teknik personel pozisyonu için ziraat mühendisi istenilmesi gereklidir,
- 4.4.2 maddesinde, benzer işe denk sayılacak mühendislik veya mimarlık bölümleri olarak harita mühendisliği yer almaktadır. Arazi toplulaştırması uygulamalarında ölçme çalışmalarını öne çıkarıp, konunun özünü göz ardı eden bu durum düzeltilmeli ve benzer işe denk sayılacak mühendislik ve mimarlık bölümünde "ziraat mühendisliği" yer almalıdır.

Söz konusu ihale ilanında, gerekli düzeltme yapılmaması halinde, ziraat mühendisleri kendilerine yasal olarak tanınmış hak ve yetkilerini kullanamayacakları gibi, ihalede rekabet ortamı da engellenmiş olacaktır.

İhale ile ilgili olarak yukarıda belirtilen hususlarda Genel Müdürlüğünüzce gerekli işlem yapılmadığı takdirde, söz konusu ihalenin iptaline ilişkin yasal girişimlerde bulunacağımızı bildiririz.

Saygılarımızla

Dr. Turhan TUNCER
Başkan

ÖZLÜK HAKLARIMIZA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

TARIMSAL YAPILARDAKİ YETKİLERİMİZ İLE İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLARA YAZI

Ziraat mühendisleri, tarımsal desteklerden yararlanmak isteyen çiftçi ve girişimcilere uzmanlık alanlarına göre yasal mevzuat ile verilen yetkiler kapsamında, tarımsal yapılarla ilgili olarak çeşitli projeler yapmaktadır. Ancak bu projelerin, muhtelif kurum ve kuruluşlarca, “ziraat mühendislerinin proje yapmaya yetkili olmadıkları, proje yapmaya inşaat mühendisleri ve mimarların yetkili olduğu” öngörüsüyle kabul edilmediği konusunda meslektaşlarımızdan yoğun şikayetler gelmektedir.

Meslektaşlarımızın konu ile ilgili mağduriyetlerinin giderilmesi açısından ziraat mühendislerinin tarımsal yapılar alanındaki yasal yetkilerini açıklamakta yarar görüyoruz.

7472 sayılı “Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun”, 24.01.1992 tarih, 21121 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük”, 08.11.2005 tarih, 25987 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği” hükümleri uyarınca, Ziraat Mühendislerinin tarımsal yapılarda etüt, plan, proje konularında yetkileri bulunmaktadır.

7472 Sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun’un 2 nci Maddesi “Ziraat yüksek mühendisleri mesleki işteğal veya ihtisas sahaları dahilinde olmak üzere araştırma, ıslah, yetiştirme, toprak muhafaza, zirai mücadele, ziraat alet ve makinaları, bahçe mimarisi, toprak tasnifi, toprak, su, gıda, yem, kimyevi gübre, nebat tahlilleri, teknoloji, zootekni, zirai ekonomi gibi bilimüm zirai hizmet ve faaliyetlerde bulunmaya, lisans aldıkları veya ihtisas yaptıkları sahalara ait keşif, plan ve projeleri hazırlamaya ve tatbik etmeye, bütün bu sahalarda gerekli kontrol, muayene, ekspertiz, ehli vukuf işlerini görmeye, raporlar tanzim etmeye, zirai danışma büroları ve laboratuvarları açmaya, hususi müessese ve işletmeler kurmaya ve idare etmeye veya bunların mesul müdürlüğünü ifaya salahiyetlidirler.” hükmünü taşımaktadır.

“Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük’un “Sulama, Drenaj ve Tarımsal Yapılar” başlıklı 19 uncu maddesinde “Tarımsal yapılar ve sulama alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, sulama suyu ihtiyacı saniyede 500 litreye kadar olan sulama tesisleri, sulama suyu ve hayvan içmesuyu sağlamak için yapılacak göletler, drenaj, toprak erezyonunu önleyici toprak ve su muhafaza edici tesisler, tarımsal yapılarla ilgili araştırma, etüd, plan, proje uygulama ve kontrol hizmetlerini yapmaya yetkilidirler.”

Sulama tesislerinde, suyun tarımda kullanılmasıyla ilgili arazi tesviyesi, tarla başı kanalları, tarla grup yolları, tarla içi sulama ve drenaj tesisleri, arazi ıslahı, toplulaştırması, dağıtımı ve benzeri toprak ve su kullanımını geliştirme projeleri, toprak su bitki ilişkileri etüdları, fizibilite, planlama, projelendirme uygulama ve kontrolünde tarımsal yapılar ve sulama alanında öğretim görmüş ziraat mühendisleri çalıştırılır.

Ziraat fakültelerinde tarımsal yapılar ve sulama konusundaki öğrenimini kültürteknik, toprak ve tarım makineleri bölümlerinde görmüş olan ziraat mühendisleri de yukarıda

sayılan hizmetleri yapmaya yetkilidirler. “ hükmü yer almaktadır.

Bu çerçevede, “Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği”nin 6 ncı maddesinin (1) bendi de, Ziraat Mühendislerinin tek başına tasarlamaya, uygulamaya, kabule ve imzaya yetkili ve sorumlu olduğu uzmanlık alanları arasında tarımsal yapıları da saymaktadır.

Tarımsal yapıların projelendirilmesi konusunda ziraat mühendislerinin yetkisi bulunmadığını iddia eden, TMMOB Mimarlar Odası’nın Danıştay’da açtığı dava ise 2007 yılında ODA’mız lehine sonuçlanmıştır.

Diğer taraftan ziraat fakültelerinin ilgili bölümlerinde, tarımsal yapıların mimari projelerinin hazırlanması, farklı tarımsal yapıların (işletme avlusu, kırsal konutlar, hayvansal üretim yapıları, hangarlar, ürün koruma ve depolama yapıları, mantar üretim tesisleri, biogaz tesisleri) tasarımı ve uygulamaları, tarımsal yapıların mühendislik projelerinin hazırlanmasına yönelik kapsamlı bir lisans programı oluşturulmuştur.

Ancak, serbest çalışan ziraat mühendisleri proje hazırlayabilmek için, ODA’ya üye olmak ve ODA’dan, Serbest Müşavirlik Mühendislik, Tescil Belgesi ve Büro Tescil Belgelerini almak zorundadırlar. Serbest Müşavirlik Mühendislik Tescil Belgesi ve Büro Tescil Belgesi olmayan ODA üyeleri, bir yatırımın etüt, tasarım, fizibilite, keşif, şartname, hak ediş, kesin hesap, ihale dosyası hazırlama, planlama, projeleme, resim ve hesapların hazırlanması ve uygulanması ile bunlarla ilgili araştırma, danışmanlık, bilirkişilik, ekspertiz, her türlü denetim ve kontrollük hizmetleri ile kabule, uygulamaya ve imzaya yetkili değildir.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinden, ekte yer alan Danıştay Kararı’ndan ve ziraat fakülteleri ders içeriklerinden de anlaşılacağı üzere her türlü tarımsal yapılar ait projeler, münhasıran, uzmanlık alanları uyarınca yetki sahibi olan ziraat mühendisleri tarafından yapılabilir.

Konu hakkında bilgi alınmasını ve konu ile ilgili olarak ilgili birimlerimize talimat verilmesini önemle dileriz.

Saygılarımızla.

Dr. Turhan TUNCER

Başkan

DAĞITIM: Bilgi ve gereği için;

- İl Valilikleri -Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşarlık Makamı
- TÜGEM -TEDGEM -TAGEM -KORGEM
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği
- Tarım İl Müdürlükleri
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müsteşarlık Makamı
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü
- Bayındırlık ve İskan İl Müdürlükleri
- Türkiye Bankalar Birliği-Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü
- Türkiye Belediyeler Birliği



KÜÇÜK İŞLETMELERDE SORUMLU YÖNETİCİLİK KALDIRILDI!

5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu yasalaştıktan 6 ay sonra 13 Aralık 2010 tarihinde tüm maddeleriyle yürürlüğe girmiştir. Kanunun yasalaşması sürecinde, getirilen düzenlemeler ile; halk sağlığını tehdit eden bir yasa olarak çıkmakta olduğu, mevcut gıda kontrol altyapısı ile işletmelerin keyfiyetine bırakılan bir üretim tarzının devamına yol açıldığı, sektörde gıda konusunda eğitim almış kişilerin dışlandığı ve sonuçta halk sağlığının yerine ticaret rantının tercih edildiği kamuoyuna duyurulmuştur.

5996 sayılı Kanunla iddia edildiği gibi, Avrupa Birliğine uyumlu bir gıda mevzuatı ve kontrol sistemine değil, küçük işletmeler ve esnafı korumak adına sorunlu bir sisteme geçilmiştir. Bu Kanun, Türkiye'deki 50 bin gıda işletmesinin yaklaşık % 80'inin sadece işyeri bilgisi ve insafı ile üretim yapmasını sağlayacaktır. Artık çocuklarımızın tükettiği gıdaların üretiminde konu uzmanlarının bulunması gerekliliği yoktur. Gıda güvenliğine aykırı uygulamaların ağırlıklı bu işletmelerden kaynaklandığı değerlendirildiğinde; Kanunun uygulanmasının gıda güvenliği ve halk sağlığı için ne denli tehlikeli sonuçlar yaratacağı anlaşılmaktadır. Son derece yetersiz olan denetçi sayısı ile gıdalarımızı denetleyebilmekten uzak olan kamu, şimdi de sektörde çalışan mühendisleri uzaklaştırarak yeni bir sorun alanı yaratmaktadır.

13 Aralık 2010 tarihinden itibaren, Mühendis olmadan üretim yapan işletmeler, halk ve tüketici sağlığı açısından büyük riskler yaratabilecektir. Bu riskler, kısa vadede gıda zehirlenmesi olabileceği gibi, uzun vadede toksik ve kanserojen etkiler de olabilecektir. Üstelik bilinmektedir ki, yalnızca işletme sahibinin bilgisine ve alışkanlıklarına terk edilmiş bu tip işletmelerin gıda üretimleri, kamunun denetim gücünün oldukça eksik ve yıpranmış olduğu günümüz koşullarında, her gün basına yansıyan bir başka gıda skandalının konusu durumundadırlar.

Gıda işyerleri; gıda alanında eğitilmiş olmadan, gıda güvenliği ile ilgili tehlikeleri bilmeden ürettikleri ürünleri piyasaya arz edebileceklerdir. Çünkü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Kanun ve bu Kanuna dayalı hazırlanan yönetmelik tasarılarıyla, dünyada eşi olmayan bir uygulamaya giderek, gıda alanında bir bilgisinin olup olmadığını bilmediği işyeri sahiplerine tüketeceğimiz gıdaların tüm sorumluluğunu hiçbir şartta bağlamadan bırakıyor ve halen faaliyette olan işletmelere 5 yıl süre ile hiçbir yaptırıma tabi değilsin diyor. Artık gıda işletmecisi, eğitilmiş olmadığı bir alanda, uzman olmayan kişilerce üretildiğinde, halk sağlığı açısından çok büyük bir risk oluşturma ihtimali olabilecek işlenmiş gıda ürünlerini üreterek tüketicilere arz edebileceklerdir.

Kanunun taslak uygulama yönetmeliklerinde de görüldüğü gibi, AB'ye uyum adı altında AB ülkelerinde olmayan biçimde resmi kontrollerin özel kesime devredilmesi projesi de yürürlüğe konulmaktadır. Bu devrin nasıl uygulanacağına yönelik ayrıntıların Kanun ve yönetmeliklerde verilmemesi kaygılarımızı artırmaktadır.

Bizler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olan Odalar olarak, bu konuda da kamu yararına bir tavrın geliştirilmesinin ısrarlı takipçileriyiz. Bu çerçevede diyoruz ki; gıda güvenliğinin vazgeçilmezliği ilkesi çerçevesinde, doğru üretim yapma gayreti içinde olan esnafı da koruyan çözümler bulunmalı ve yaşama geçirilmelidir. Bu doğrultuda, gıda güvenliğini sağlama amaçlı önceki düzenlemeden geri adım atarak halk sağlığını riske etmek yerine; hem işletmelerin teknik ve hijyenik standartlarının yükseltildiği ve hem de personel çalıştırmanın küçük işletmeler üzerine bir yük oluşturmayacağı ara çözümler, sorunun halk, esnaf ve mühendis ortak yararına olacak biçimde çözümlenmesi için en doğru yol olarak görülmektedir.

Bu sonucun ortaya çıkması, tüm gıda işletmelerinin eksiksiz bir biçimde teknik eleman çalıştırma zorunluluğuna tabi tutulması, küçük işletmelerde görev yapacak, işin nevine göre konusuyla ilgili lisans eğitimi almış personelin yetkilendirilmiş denetçi niteliğiyle kamu adına çalışması ve bir anlamda denetim yapması, hizmetinin karşılığı olan ücret ve sosyal güvenlik primlerinin ise tarım bütçesine konulacak ödenek ile karşılanması ile mümkündür.

Böylece küçük esnaf, işyerinde kamu finansmanı ile çalışacak konu uzmanının katkılarından yararlanarak, güvenli gıda arz edecek, diğer taraftan herhangi bir finansman yükü altına girmeyecektir.

Bu yöntemde, aynı zamanda, konu ile ilgili lisans eğitimi almış personel işyeri sahibinin çalışanı konumundan çıkarılmakta, böylelikle mevcut sistemin aksayan en önemli kısmı da yeniden ve uygun biçimde düzenlenmiş olmaktadır.

Sözü edilen yöntemin tarım bütçesinde doğuracağı finansman yükünün, yıllık 100 milyon TL düzeyinde olacağı, tarafımızdan hesaplanmaktadır. Bu rakam, 6 milyar TL olan toplam tarım bütçesinin 60'da 1'i kadardır. Üstelik bilinmektedir ki, gıda güvenliğine bütçe ayırmayan toplumlar, çok daha fazlasını sağlık harcamalarına ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Bunun da yanında, ilk üretim ve işleme süreçlerinde önleyici yaklaşım sergilenmediği sürece, son ürün kayıpları ve imhaları nedeniyle finansman yükünün ağırlaştığı da bilinmektedir.

Bu finansmanın sağlanması yanında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, meslek Odaları ve esnaf odalarının işbirliği içinde çalışması, gıda sektörünün gelişimine ve çağdaş standartlara kavuşmasına neden olacak, böylelikle gıda güvenliği de sağlanmış olacaktır.

Bizler, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri olarak, halk ve kamu yararına olan bu teklifin yaşama geçirilmesi için, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın 5996 sayılı Kanunda kendisine verilen yetkiyi kullanmasını ve 30 beygir gücü veya 10 personelin altında eleman çalıştıran işyerlerinin bir anlamda kontrolden uzak üretim yapabilmesi koşulunu yeniden değerlendirmesini bekliyoruz. Mühendisi üretim süreçlerinden dışlayıp halk sağlığını hiçe sayan bir tutumun geliştirilmesi tercih edilirse, bilinmelidir ki, bizler meslek odaları olarak, bu düzenlemelere karşı, üyelerimiz ile birlikte her türlü meşru mücadeleyi yürütmek kararlıyızdır.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Gıda Mühendisleri Odası

Petek ATAMAN
Başkan

Kimya Mühendisleri Odası

Mehmet BESLEME
Başkan

Ziraat Mühendisleri Odası

Dr. Turhan TUNCER
Başkan

KÜÇÜK İŞLETMELERDE SORUMLU YÖNETİCİLİK KALDIRILDI!

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

(Dilekçe Komisyonu)

13 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanun Tasarısı”, ülkemizde sürmekte olan gıda güvenliği sorunlarına çözüm getirmek yerine,

“Sorumlu Yöneticilik” uygulamasını kaldırarak, küçük işletmelerden, gıda güvenliğinin güvencesi olan eğitilmiş işgücünü çekmekte, böylece gıda üretiminin en sorunlu alanını “başıboş” bırakmakta, kamu eliyle yürütülmesi gereken denetimleri özele devretmenin yolunu açmakta, gıda denetim sistemini etkin ve güçlü kılacak herhangi bir yeni yapı kuramamaktadır.

Tüm bu nedenlerle de söz konusu Kanun, halk sağlığını koruyamayacaktır.

Kamu yararını, halk sağlığını ve gıda güvenliğini her zaman gözetmek üzere görev yapan mesleklerin temsilcileri Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri olarak; hızla gıda güvenliği sorunları yaratacağı açıkça görülürken, bu kanunda yapılan yanlış yönetmeliklerde de sürdürülmesine sessiz kalmamız mümkün değildir. Yetkilileri bir kez daha; gıda sektöründe sağlıklı gıda üretimi ve devlet güvencesi altında denetim yapılabilmesi için, küçük işletmelerin üretiminde eğitilmiş teknik elemanların mutlaka rol almasını sağlayacak önlemler almaya ve gerek özel sektörde, gerek kamu alanında teknik eleman istihdamını artırmaya çağırıyoruz.

ADI SOYADI

MESLEK

İMZA

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

(Dilekçe Komisyonu)

13 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanun Tasarısı”, ülkemizde sürmekte olan gıda güvenliği sorunlarına çözüm getirmek yerine,

“Sorumlu Yöneticilik” uygulamasını kaldırarak, küçük işletmelerden, gıda güvenliğinin güvencesi olan eğitilmiş işgücünü çekmekte, böylece gıda üretiminin en sorunlu alanını “başıboş” bırakmakta,

kamu eliyle yürütülmesi gereken denetimleri özele devretmenin yolunu açmakta, gıda denetim sistemini etkin ve güçlü kılacak herhangi bir yeni yapı kuramamaktadır.

Tüm bu nedenlerle de söz konusu Kanun, halk sağlığını koruyamayacaktır.

Kamu yararını, halk sağlığını ve gıda güvenliğini her zaman gözetmek üzere görev yapan mesleklerin temsilcileri Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri olarak; hızla gıda güvenliği sorunları yaratacağı açıkça görülürken, bu kanunda yapılan yanlış yönetmeliklerde de sürdürülmesine sessiz kalmamız mümkün değildir. Yetkilileri bir kez daha; gıda sektöründe sağlıklı gıda üretimi ve devlet güvencesi altında denetim yapılabilmesi için, küçük işletmelerin üretiminde eğitilmiş teknik elemanların mutlaka rol almasını sağlayacak önlemler almaya ve gerek özel sektörde, gerek kamu alanında teknik eleman istihdamını artırmaya çağırıyoruz.

ADI SOYADI

MESLEK

İMZA

BITKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDAKİ YÖNETMELİK TASLAĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞÜMÜZ

Taslağın Genel Üzerindeki Görüş ve Değerlendirme

11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'na dayalı olarak hazırlandığı belirtilen, Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkındaki Yönetmelik Taslağı incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucundaki tespitlerimize göre; mezun olunan bölüm ayrımı yapılmaksızın, bütün ziraat mühendislerinin bitki koruma ürünleri bayi veya toptancı izin belgesi alabilecek olması, bitki koruma ürünleri bayiliği ve toptancılığı için sınav yapılmayacak olması, ziraat teknisyenleri ve teknikerlerine bayilik ve toptancılık hakkı verilmeyecek olması, olumlu olarak değerlendirilecek hükümlerdir.

Ancak taslağta, bayi ve toptancıların ODA'mıza kayıtlı olma zorunluluğu ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nun 33. maddesine istinaden bayilik ve toptancılık yapacak ziraat mühendislerinin ODA'ya kayıtlı olması zorunludur.

Teklif: Taslağın genel üzerindeki görüş ve değerlendirmelerimiz ışığındaki tekliflerimiz, aşağıda görülmektedir.

Dayanak Madde 3

Görüş ve Değerlendirme: Hazırlanan yönetmelik taslağında, 13/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 18, 19, 31, 32, 39 ve 42. maddeleri dayanak olarak gösterilmiştir.

Ancak, yönetmelik taslağında yer alan hususlar ziraat mühendislerince uygulanacağından, taslağta ziraat mühendislerinin yasal görev ve yetkilerine ilişkin mevzuatın açık olarak yer alması gereklidir.

Bu çerçevede, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün zirai mücadele alanındaki hükümleri, yasal dayanak kısmına eklenmelidir.

Teklif: Yönetmeliğin Yasal Dayanak kısmına, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisleri Hakkındaki Kanun'un 2 inci ve 6 ncı maddesi ile Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğün 5 inci maddesi de eklenmelidir.

Tanımlar Madde 4-

Görüş ve Değerlendirme: Bilindiği üzere 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nun 33. maddesinde, "Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihdisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler." hükmü bulunmaktadır.

Bu hükme istinaden, bayi ve toptancıların ODA'mıza kayıtlı olma zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu nedenle taslak yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesine, Taslağta bulunmayan "Meslek Odası" tanımının eklenmesi gereklidir.

Teklif: Meslek Odası: Ziraat Mühendisleri Odası

Gerekli belgeler Madde 7-

Görüş ve Değerlendirme: Yönetmelik taslağının 7. inci maddesinde, Bayi veya toptancı izin belgesi almak isteyenlerin bayilik veya toptancılık yapacakları ildeki İl Müdürlüklerine müracaat için sunacakları belgelerden söz etmektedir.

Ancak bu maddede sayılan belgeler arasında ziraat Mühendisleri Odası üyelik belgesi bulunmamaktadır.

Oysa, serbest çalışan ziraat mühendislerinin Ziraat Mühendisleri Odasına üye olmaları zorunludur.

Şöyle ki;

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 33.maddesi; "Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler" hükmünü taşımaktadır. Bu doğrultuda yasa gereği Bitki Koruma ürünlerinde bayi ya da toptancı izin belgesi almak isteyen ziraat mühendislerinin meslek odasına üye olduğunu gösterir belgenin başvuru sırasında bayi ya

da toptancılık yapacakları ildeki il müdürlüklerince istenilmesi gerekmektedir.

Teklif: 7. maddenin 1. fıkrasının (ç) bendinden sonra gelmek üzere, (d) bendi ilave edilmelidir.

(d) Meslek Odası üyelik belgesi.

Bayinin veya toptancının nakli Madde 9-

9. maddenin 4. fıkrasında,

Görüş ve Değerlendirme: (4) Nakil talebinde bulunan bayi veya toptancılar, nakil işlemlerini dört ay içerisinde tamamlamaları durumunda, izin belgeleri ikaza gerek kalmadan iptal edilmiş sayılır. Hükmü bulunmaktadır.

Teklif: Maddede 4 ay olarak belirtilen sürenin 6 aya çıkarılması, kaza, hastalık, askerlik ve benzeri mücbir sebepler oluşması halinde ise bu sürenin uzatılması uygun olacaktır.

Perakende satış yerlerinde aranan şartlar Madde 11

11. maddenin 1. fıkrasının (b) bendinde, Bitki koruma ürünlerinin olumsuz etkilerine maruz kalınmaması için satış yerlerinde muhafazalı bir oda bulundurulacağı, hükmü yer almaktadır.

11. maddenin 1. fıkrasının (e), (f) ve (g) bentlerinde ise, e) Satış yerlerinde, ilk bakışta görülebilecek ve okunabilecek şekilde "Bitki Koruma Ürünleri İnsan, Hayvan ve Çevre İçin Zehirli ve Tehlikelidir" ifadesi asılı bulunur.

f) Çok zehirli bitki koruma ürünleri için özel raf ve bölmeler yapılır, bu raf ve bölmelere "Çok Zehirli Bitki Koruma Ürünleri" ifadesi asılır.

g) Yabancı ot ilaçları mutlaka ayrı bir bölmede muhafaza edilir, bölmelere "Yabancı Ot İlaçları" ifadesi asılır.

hükümleri yer almaktadır.

Teklif: 11. maddenin (b) bendiyle ilgili teklifimiz;

Satış yerlerinin genellikle ön kısmında yer alan muhafazalı odaların, arka kısımda bulunması daha doğru olacaktır. Ayrıca satış yerlerine aspiratör gibi havalandırma sistemi kurulması zorunlu kılınmalıdır.

Maddede yukarıda açıklanan hususlar doğrultusunda yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

11. maddenin 1. fıkrasının (e), (f) ve (g) bentleri ile ilgili teklifimiz ise;

Herbisitler, fungusitler, insektisitler, çevrenin ve gübrelerin zarar görmemesi için ayrı ayrı raf ve bölmelere yerleştirilmelidir.

Maddeye belirtmiş olduğumuz hususları içeren yeni bir fıkra eklenmelidir.

Taslağa yeni madde olarak eklenmesi uygun olacaktır

24.07.2002 tarih ve 24825 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmeliğe" göre, bayi denetimlerinin, ODA'mızca her İl için yetkilendirilmiş denetçilerle hem teknik hem de etik yönden birlikte yapılmasının daha etkili ve faydalı olacağı düşünülmekte olup, Yönetmelik taslağına bu doğrultuda bir hükmün ilave edilmesi gerekli görülmektedir.

Taslağa yeni madde olarak eklenmesi uygun olacaktır

Yönetmeliğe, kaçak, sahte ve araç üzerindeki satışların önlenmesi, bayilerin mesai saatlerine uymalarının sağlanmasına ilişkin bir hüküm ilave edilmesi uygun olacaktır.

Teklif: Görüş ve değerlendirmelerimizde belirtilen hususlar çerçevesinde taslağına yeni bir madde ilavesi gerekmektedir.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDAKİ YÖNETMELİK TASLAĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞÜMÜZ

Taslağın Genel Üzerindeki Görüş ve Değerlendirme: Bilindiği üzere, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca hazırlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 12.2.2009 gün ve 27139 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bakanlık, 3 ay sonra, 12.6.2009 gün ve 27256 sayılı Resmi Gazete'de ikinci bir yönetmelik yayımlayarak, ilkinin yürürlükten kaldırmıştır. Tekniğe ve hukuka aykırı olan her iki yönetmeliğin, çok sayıdaki maddesinin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle ODA'mız yargıya başvurmuştur.

Bu kez görüşümüze sunulan taslak yönetmelik ise, 12.6.2009 gün ve 27256 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle aynı özellikleri taşımakta olup, yönetmelik taslağında bir önceki yönetmeliğe göre hiçbir önemli değişiklik yapılmamıştır. Taslakta sadece tekniker ve teknisyenlere verilen reçete yazma yetkisi kaldırılmıştır. Taslak, genel olarak incelendiğinde, Bakanlığın serbest çalışan ziraat mühendislerine sınav yapma ısrarını sürdürdüğü görülmektedir. Bunu bir kez daha belirtmek isteriz ki, Bakanlığın bu konuda yasal bir yetkisi bulunmamaktadır.

Diğer taraftan yönetmelikte eğitimle ilgili herhangi bir husus yer almamaktadır. Ziraat Mühendisleri Odası, bitki koruma ürünleri reçetesi yazacak ziraat mühendislerinin eğitimden geçirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Şöyle ki; 1- Halen kamuda veya fakültelerde görevini sürdüren; "bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma ana bilim dalında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleri, Ziraat fakültesi bitki koruma bölümlerinde görevli öğretim elemanları, Bitki koruma bölümü mezunu olmayan ancak zirai mücadele araştırma enstitülerinde veya diğer araştırma enstitülerinin bitki koruma ile ilgili araştırma bölümlerinde en az üç yıl süre ile görev yapan konu uzmanı ziraat mühendisleri, il müdürlüklerinde bitki koruma şubelerinde ve ilçe müdürlüklerinde bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süre ile görev yapan bitki koruma bölümü mezunu olmayan ziraat mühendisleri" hariç olmak üzere, kamuda görevini sürdüren "Ziraat fakültelerinin bitki koruma bölümü dışındaki diğer bölümlerinde mezun olan ziraat mühendisleri" Bakanlıkça eğitimden geçirilmeli ve bu ziraat mühendisleri Bakanlıkça yapılacak sınava girmelidir.

2- Özel kuruluşlar ile zirai mücadele konularında danışmanlık hizmeti veren kuruluşlarda veya kendi nam ve hesabına serbest olarak çalışan ziraat mühendisleri ODA'mızca düzenlenecek eğitimlere ve akabinde yapılacak sınava katılmalıdır. Serbest çalışan, ziraat fakültesi bitki koruma bölümlerinde görev yapmış öğretim elemanları ile bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma ana bilim dalında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleri eğitim ve sınavdan muaf tutulmalıdır.

Teklif: Taslağın genelii üzerindeki görüş ve değerlendirmelerimiz ışığındaki tekliflerimiz, aşağıda görülmektedir.

Dayanak Madde 3 Görüş ve Değerlendirme: Hazırlanan yönetmelik taslağında, 13/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 18, 19, 20 ve 39 uncu maddeleri dayanak olarak gösterilmiştir. Ancak, yönetmelik taslağında yer alan hususlar ziraat mühendislerine uygulanacağından, taslakta ziraat mühendislerinin yasal görev ve yetkilerine

ilşkin mevzuatın açık olarak yer alması gereklidir. Bu çerçevede, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün zirai mücadele alanındaki hükümleri, yasal dayanak kısmına eklenmelidir. ,

Teklif: Yönetmeliğin Yasal Dayanak kısmına, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisleri Hakkındaki Kanun'un 2 inci ve 6 ıncı maddesi ile Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğü'nün 5 inci maddesi de eklenmelidir.

Tanımlar Madde 4 Görüş ve Değerlendirme: Taslak yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesine, Taslakta bulunmayan "Denetçi" tanımının eklenmesi gereklidir. "Denetçi" tanımının eklenmesi gereklidir. "Denetim" başlıklı 18. maddesini de tamamlamış olacaktır.

Bilindiği üzere 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nun 33. maddesinde, "Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihdasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler." hükmü bulunmaktadır. Bu hükmeye istinaden, reçete yazma yetkisine sahip olacak serbest ziraat mühendislerinin ODA'mıza kayıtlı olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle 4. maddeye "meslek odası" tanımı da eklenmelidir.

Teklif: Denetçi: Bakanlığın İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri zirai mücadele birimlerinde çalışan ziraat mühendisleri veya yasal eğitim - sertifika süreçlerinden geçmiş yetkili ziraat mühendisleri Meslek odası: Ziraat Mühendisleri Odası

Reçete zorunluluğu olan bitki koruma ürünleri

MADDE 5-Görüş ve Değerlendirme: 5. maddede reçete zorunluluğu olan bitki koruma ürünleri olarak, "a)Pestisitler (Bakırılı ve kükürtlü preparatlar hariç), b) Bitki gelişim düzenleyicileri (BGD), c) Genel Müdürlükçe geçici olarak kullanımına izin verilen bitki koruma ürünleri." yer almakta olup, bu listenin yeniden düzenlenmesinin yararlı olacağı düşüncesindedir.

Teklif: Reçete zorunluluğu olan ve reçete zorunluluğu olmayan bitki koruma ürünleri

Madde 5- (1) Aşağıda belirtilen bitki koruma ürünleri reçeteli satılır. a) Nematisitler ve fumigantlar, b) Çok Zehirli Gruba giren pestisitler, c) Bakanlık tarafından yasaklanacak pestisitler listesinde olan bitki koruma ürünleri (piyasada satışı kaldırılıncaya kadar)

(1) Aşağıda belirtilen bitki koruma ürünlerinde reçeteli satış zorunluluğu bulunmamaktadır.

Reçeteye gerek olmayan bitki koruma ürünleri, a) Bitki gelişim düzenleyicileri (BGD), b) Böcek cezbedicileri (Atractantlar),

c) Etiketinde "Dikkat" yazan Fungisitler, ç) Tuzak ve feromonlar. d) Biyopreparatlar, e) Böcek kaçırganları (Repellentler), f) Biyolojik mücadele etmenleri, g) Tarım dışı alanlarda amatörlerin hobi bahçelerinde kullanımı için (250 m2 den az alanlarda ve toksikolojik açıdan 1.ve 2.sınıfa girmeyen) geliştirilen küçük ambalajlı bitki koruma ürünleri.

Reçete düzenleme Madde 9 Görüş ve Değerlendirme: Taslağın 9. maddenin 2. fıkrasında, "Reçete yazma yetkisine sahip kişi, reçete talebiyle kendisine müracaat eden üreticinin yazılı ve sözlü açıklamaları ile varsa yanında getirdiği zararlı organizma, bulaşık veya zarar görmüş bitki örneklerini inceler ve bu bilgiler

doğrultusunda reçeteyi düzenler. Yeterli bilgi ve bulgu olmaması durumunda arazi ziyareti yapılabilir." hükmü bulunmaktadır.

Bu hüküm, arazide herhangi bir inceleme yapılmaksızın sadece masa başında reçete yazılmasına olanak sağlayacaktır. Bu durum reçetenin sağlıklı olarak yazılmamasına neden olacaktır. Zararlı organizmalara karşı ilaç önerilirken zararlı ve hastalığın yoğunluğu, mücadele eşiği, ekonomik zarar eşiği gibi bilimsel kriterlerin, bitkilerin fenolojisi ve yetiştirme koşullarının dikkate alınmasının yanı sıra, mücadelenin, entegre yöntemlerle yapılması gerekir. Bu çerçevede, kültürel, fiziksel, biyolojik mücadele yöntemlerinden sonra, ihtiyaç kalırsa pestisitler önerilmelidir. Bu kapsamda reçete yazma işinin sahanın kontrolünden sonra yapılması esastır. Bu kapsamda maddenin revizesinde yarar görülmektedir.

Teklif: 9. maddenin 2. fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmelidir.

(2) Reçete yazma yetkisine sahip kişi, reçete talebiyle kendisine müracaat eden üreticinin arazisini ziyaret ederek reçeteyi düzenler. Arazi ziyareti olanaksız veya ziyareti gerektirmiyorsa üreticinin yazılı veya sözlü beyanı ile yanında getirdiği zararlı organizma, bulaşık veya zarar görmüş bitki örneklerini inceler ve bu bilgiler doğrultusunda reçeteyi düzenler.

Reçete yazma yetki belgesi almak için müracaatta bulunabilecek kişiler

Madde 11 Görüş ve Değerlendirme: 11. maddede, "(1) Aşağıda belirtilen kişiler, Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için müracaatta bulunabilir.

a) Bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma ana bilim dalında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleri, b) Ziraat fakültesi bitki koruma bölümlerinde görevli öğretim elemanları, c) Bitki koruma bölümü mezunu olmayan ancak zirai mücadele araştırma enstitülerinde veya diğer araştırma enstitülerinin bitki koruma ile ilgili araştırma bölümlerinde en az üç yıl süre ile görev yapan konu uzmanı ziraat mühendisleri, ç) İl müdürlüklerinde bitki koruma şubelerinde ve ilçe müdürlüklerinde bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süre ile görev yapan bitki koruma bölümü mezunu olmayan ziraat mühendisleri, d) Ziraat Fakültesi bitki koruma bölümlerinde görev yapmış emekli öğretim elemanları, bitki koruma bölümü mezunu olmayan ancak zirai mücadele araştırma enstitülerinde veya diğer araştırma enstitülerinin bitki koruma ile ilgili araştırma bölümlerinde en az üç yıl süre ile görev yapmış konu uzmanı emekli ziraat mühendisleri, il müdürlüklerinde bitki koruma şubelerinde ve ilçe müdürlüklerinde bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süre ile görev yapmış emekli ziraat mühendisleri, e) Ziraat fakültelerinin bitki koruma bölümü dışındaki diğer bölümlerinde mezun olan ziraat mühendisleri, f) Sadece tütünlere kullanılan bitki koruma ürünlerini reçeteye yazmak üzere resmi ve özel kuruluşlarda görevli tütün teknolojisi mühendisleri," şeklinde hükümler bulunmaktadır.

Bu maddede kamu çalışan ziraat mühendisleri ile serbest çalışan ziraat mühendisleri arasında net bir ayırım yapılmamıştır.

Bu nedenle maddenin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

ÜLKEMİZ DOMATES YETİŞTİRİCİLİĞİNDE YENİ BİR ZARARLI DOMATES GÜVESİ (TUTA ABSOLUTA MEYRICK)

Özden GÜNGÖR*

GİRİŞ

İnsan beslenmesinde çok önemli bir yeri olan hemen hemen dünyanın her yerinde yetiştirilmektedir. Ülkemiz dünyada domates üretiminde Çin, Amerika ve Hindistan'dan sonra 4. sırada yer almaktadır (FAO, 2009). Yılın her mevsiminde örtüaltında ve uygun dönemde açık alanda yetiştirilen domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.) Türkiye için önemli ihracat ürünlerinden birisidir. Ülkemiz toplam domates üretimi 10.985.355 tondur (Tüzel ve ark., 2010).

Güney Amerika ülkelerinden Şili orijinli zararlının ilk kez 1964 yılında tanımı yapıldıktan sonra bütün Güney Amerika ülkelerinden Şili, Kolombiya, Venezuela, Brezilya, Bolivya, Peru ve Ekvator'u kapsayan çok geniş bir alanda hızlı bir şekilde yayılış göstermiştir. Avrupa'da ise Domates güvesi'nin varlığı ilk olarak 2007 yılında İspanya'da tespit edilmiştir (EPPO, 2009). Daha sonra zararlı İngiltere, Fransa, İtalya, Malta, Hollanda, Bulgaristan, Macaristan, Mısır, Cezayir, Fas ve Tunus'ta görülmüştür. Ülkemiz'de ise, 2009 yılında Ege ve Akdeniz bölgelerinde tespit edildikten (Kılıç, 2009) sonra hızlı bir şekilde yayılmış ve 2010 yılında bütün bölgelerin Domates güvesi ile bulaşık olduğu belirlenmiştir.

Domates güvesi'nin ana konukçusu domatestir. Zararlı domates dışında Solanaceae familyası bitkilerinden patates, biber, pepino ve ayrıca yabancı Solanaceae türlerinden köpek üzümü (*Solanum nigrum*), şeytan elması (*Datura stramonium* ve *Datura ferox*), *Nicotina glauca*, patates ve fasulyede beslendiği kaydedilmiştir. Laboratuvar koşullarında patlıcan ile beslendiği ancak tarlada beslendiğine dair herhangi bir bilgi olmadığı belirtilmiştir (Galarza, 1984; Notz, 1992).

Ülkemize girdikten sonra hızla yayılan Domates güvesi 2010 yılında örtüaltı domates yetiştiriciliğinde Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde önemli ürün kayıplarına neden olmuş ve domates ihracatını sekteye uğratmıştır. Özellikle Ukrayna'dan bu zararlı nedeniyle tonlarca ürün geri dönerek imha edilmiştir.

TANIMI VE YAŞAYIŞI

Yumurta, ortalama 0.4 mm uzunluğunda ve 0.2 mm genişliğinde silindirik, krem, açık sarı renklidir. Açılmaya yakın rengi koyulaşır (Şekil 1a). Yumurtalar genellikle yaprağın alt yüzüne bırakılır ve koyulduktan 4-5 gün sonra açılır.

Larva, yumurtadan çıkan larva beyazımsı

krem renkli, başı siyah ve 0.9 mm uzunluğundadır. Olgun larvanın uzunluğu 8 mm uzunluğunda, başı kahverengi, vücut rengi yeşildir. Olgun larva prothoraksta koyu renkli ince bant karakteristik önemli bir özelliğe sahiptir (Şekil 1b).

Pupa, 6 mm uzunluğunda ve açık kahverengi rengindedir (Şekil 1c).

Ergin, ince uzun, 6 mm uzunluğunda, kanat açıklığı yaklaşık 10 mm'dir. Ön kanatları dar, gümüşü gri kahverengimsi olup üzerinde karakteristik irili ufaklı koyu renkli noktalar bulunur. İplik şeklinde antene sahiptir (Şekil 1d).

Domates güvesi yüksek üreme potansiyeline sahiptir. Larva uygun koşullar bulunduğu sürece diyapozaya girmez ve yılda 10-12 döl verir. Domates güvesi hayat dönemini çevre koşullarına bağlı olarak 29-38 günde tamamlar. Şili'de yapılan çalışmalarda, bir dölün gelişme süresinin, 14°C'de 76.3 gün, 19.7°C'de 39.8 gün ve 27.1°C'de 23.8 günde tamamlandığı ortaya konulmuştur (Barrientos et al., 1998). Erginle gece aktiftirler ve gündüzleri genellikle yaprakların arasında gizlenirler. Erginler yumurtalarını genellikle yaprak altına, tomurcuk ve olgunlaşmamış yeşil domates meyvelerinin taç yapraklarına bırakır bitkilerin üzerine tek tek bırakırlar. Bir dişi hayat dönemi süresince toplam 260 adet yumurta bırakır. Yumurtalar 4-5 gün içinde açılır. Dört larva dönemi geçirir. Larva süresi 13-15 gün sürmektedir. Larva çevre koşullarına bağlı olarak toprakta ya da bitkide açtığı galerilerde bir kokon içinde pupa olur. Pupa dönemi 9-11 gün sürer. Kışı yumurta, pupa veya ergin olarak geçirir.



Şekil 1. Domates güvesi, a) yumurta, b) Larva, c) Pupa, d) Ergin (Tarım kütüphanesi).

ZARARI VE EKONOMİK ÖNEMİ

Yumurtadan çıkan larva domates meyvelerinin, yapraklarının veya saplarında galeri açarak beslenmeye başlar. Meyveler oluşum döneminde beslenerek meyvelerde galeri açar, daha sonra bu galerinin içerisine hastalık etmenleri girer ve meyveyi tamamen çürütür. Larva yapraklar üzerinde epidermis dokusuna dokunmadan sadece mezofil dokusunda beslenir. Larvanın beslenerek yaprakta düzensiz, şeffaf boşluklar şeklinde galeriler açar ve daha sonra bu galeriler nekrotik bir hal alır ve yaprak kurur (Şekil 2 a, b, d). Larvaların sapta açtığı galeriler bitki gelişimini olumsuz yönde etkiler. Larva domates bitkisinin tüm vejetasyon döneminde zararlı olabilir. Larva yeni oluşmuş meyvelerde, çiçeklerde ve tomurcularda beslendiği için kolaylıkla bulunur. Larvanın yaprakta ve meyvede açtığı galerilerde siyah renkli pislikleri görülür (Şekil 2c). Özellikle yaprakta galeri içinde siyah renkli dışkıları oldukça dikkat çekicidir (Caffarini et al., 1999; Notz, 1992).

Domates güvesi hem tarla hem de örtüaltı domates yetiştiriciliğinde ana zararlıdır. Zararlının beslenmesi ve hastalık etmenlerinin meyveleri çürütmesi nedeni ile hem ürün kaybı hem de meyve kalitesinde önemli derecede azalma olmaktadır. Zararlının yaprakta beslenmesi sonucunda bitki yeterli oranda fotosentez yapamaz ve bunun sonucunda ürün kaybı meydana gelir.

* ZMO Yönetim Kurulu Üyesi

ÜLKEMİZ DOMATES YETİŞTİRİCİLİĞİNDE YENİ BİR ZARARLI DOMATES GÜVESİ



Yoğun bulaşmalarda %50-100 oranında ürün kaybı olmakta ve ürünün pazar değeri düşmektedir (CIP, 1996).

MÜCADELESİ

Domates güvesi ile mücadelede Entegre Mücadele programları geliştirilmiştir. Monitör amaçlı eşeysel çekici tuzaklar kullanılarak popülasyonun seviyesi ve kimyasal ilaçların uygulama zamanı tespit edilmektedir (Salas, 2004). Değişik aktif maddeler biyolojik mücadele ajanları ile kombine edilerek kullanılmaktadır. Domatesin gelişme periyodunda birden fazla kimyasal uygulama gerekebilir. 1980 yılından beri Domates güvesi'ne karşı kullanılan kimyasalların etkisinde azalmalar olduğu, bunun zararlının kısa süre içinde kimyasallara karşı dayanıklılık oluşturduğu kaydedilmektedir. Örneğin Brezilya'da abamectin ve permethrin aktif maddelerine karşı zararlıda dayanıklılık oluştuğu belirtilmektedir (Siqueira et al., 2000).

KÜLTÜREL ÖNLEMLER

Fide toprağı ve fideler zararlıdan ari olmalı, Yetiştirme tekniğine uygun gübreleme ve sulama yapılmalı,

Üretim alanında ve çevresinde zararlıya konukçuluk edebilecek özellikle Solanaceae familyasına ait yabancı otlarla mücadele edilmeli, zararlı ile bulaşık yaprak, sap meyve ve budama atıkları üretim alanından uzaklaştırılmalı ve imha edilmeli, Solanaceae familyası dışındaki bitkiler ile münavebe yapılmalı, seradaki giriş ve havalandırma açıklıkları mutlaka zararlının giremeyeceği incelikte tül (462µm) ile kapatılmalı,seraya girişler kademeli olmalı, bunun için girişlere çift kapı yapılmalı, hasattan sonra toprakta kalan larva pupaların gün ışığına maruz bırakılarak ölmesini sağlamak için derin sürüm yapılmalı, zararlının larva ve pupası tarlada kalan bitki artıklarında yaşamını sürdürebileceğinden bulaşık alanlarda hasat sonrası bitki artıkları imha edilmelidir.

BIYOTEKNİK YÖNTEMLER

ZARARLININ TUZAK İLE BELİRLENMESİ VE İZLENMESİ

Zararlının üretim alanındaki varlığının belirlenmesi ve popülasyonun izlenmesi amacıyla seralarda 1 adet/da ve tarlada 1-2 tuzak/ha tuzak asılır ve tuzaklar haftada bir kez kontrol edilir. Tuzakta ilk ergin görüldüğünde seralarda ve tarlada kitle yakalama yöntemi uygulanır.

KİTLE YAKALAMA YÖNTEMİ

Kitle yakalama yöntemi, üretim alanının farklı yerlerine fazla sayıda eşeysel çekici tuzaklar asılarak zararlı popülasyonunun düşürülmesi için uygulanan bir tekniktir. Bu yöntem kimyasal uygulama sayısını düşürmek ve zararı azaltmak için diğer yöntemler ile kombine edilerek uygulanmaktadır. Kitle yakalama yöntemi tarla serada olduğu kadar başarılı olmamakta, ancak uygulama kolaylığı başarı şansını arttırmaktadır. Kitle yakalama amacıyla uygulama yapılacak alana 3-4 adet/da olacak şekilde eşeysel çekici (feromon+su) tuzaklar kullanılmaktadır.

BIYOLOJİK MÜCADELE

Doğal düşmanların korunması ve etkinliklerinin artırılması için diğer zararlılarla mücadelede kimyasal mücadeleye alternatif metotlara öncelik verilmelidir. Kimyasal uygulamaların zorunlu olduğu durumlarda doğal düşmanlara yan etkisi en az olan bitki koruma ürünleri tercih edilmelidir. Predatörlerden Nesidiocorus

tenuis ve Macrolophus caliginosus'un Ege Bölgesi'nde bulunduğu ve özellikle örtüaltı sebze yetiştiriciliğinde entegre mücadele çalışmalarında yararlanılan doğal düşmanlar içinde yer aldığı kayıtlıdır. Ülkemiz'de Domates güvesi'ne karşı Predatörlerden Nesidiocorus tenuis tavsiye almıştır.

KİMYASAL MÜCADELE: İLAÇLAMA ZAMANI

Ergin çıkışını tespit etmek için üretim sezonunun başlangıcından itibaren monitör amaçlı tarlarda (1-2 tuzak/da) ve serada (1 tuzak/sera) eşeysel çekici tuzaklar kullanılmalıdır. Tuzaklar haftada bir kontrol edilmeli ve tuzakta ilk ergin görüldüğünde üretim alanının büyüklüğüne göre en az 100 bitki kontrol edilerek, bitkinin çiçek, yaprak, sap, meyve ve sürgünlerinde, yumurta ve larva aranmalı ve 100 bitkiden 3'ü yumurta ve larva ile bulaşık ise mücadeleye karar verilir. İlaçlamadan 5-6 gün sonra bitkiler tekrar kontrol edilmeli ve gerektiği durumlarda ilaçlama tekrarlanmalıdır (Anonymus 2009). Ülkemiz'de azadirachtin, spinosad, abamectin+chlordantraniliprole, metaflumizone aktif maddeleri Domates güvesi'ne karşı tavsiye almış ve kullanılmaktadır.

KAYNAKLAR:

- Anonymus 2009. Tuta absoluta (Meyrick) Zirai Mücadele Teknik Talimatı.
Barrientos ZR, Apablaza HJ, Norero SA & Estay PP (1998) [Threshold temperature and thermal constant for development of the South American tomato moth, Tuta absoluta (Lepidoptera, Gelechiidae).]Ciencia e Investigacion Agraria25, 133-137 (in Spanish).
Caffarini PM, Folcia AM, Panzardi SR & Pérez A (1999) [Incidence of low levels of foliar damage caused by Tuta absoluta (Meyrick) on tomato.]Boletín de Sanidad Vegetal, Plagas 25, 75-78 (in Spanish).
CIP (1996)Major Potato Diseases, Insects, and Nematodes, 3rd edn. Centro Internacional de la Papa, Lima (PE).
Clarke JF (1962) New species of microlepidoptera from Japan. Entomological News73, 102.
EPP0.2005 Tuta absoluta. Data sheets on quarantine pests. European and Mediterranean Plant Protection Organisation. EPP0 Bulletin 35, 434-435.
FAO, (2009). www. fao.org.
Galarza J (1984) Laboratory assessment of some solanaceous plants as possible food plants of the tomato moth Scrobipalpula absoluta IDIA Nos 421/424, 30-32.
KILIÇ, T., (2010). First record of Tuta absoluta in Turkey, Phytoparasitica, 38 (3), pp: 243-244.
Notz AP (1992) [Distribution of eggs and larvae of Scrobipalpula absolutain potato plants.]Revista de la Facultad de Agronomía (Maracay)18, 425-432 (in Spanish).
Salas J (2004) [Capture of Tuta absoluta in traps baited with its sex pheromone.] Revista Colombiana de Entomología 20, 75-78 (in Spanish).
Siqueira HQA, Guedes RNC & Picanco MC (2000) Insecticide resistance in populations of Tutaabsoluta. Agricultural and Forest Entomology 2,147-153.
Tüzel, Y., Gül A., Daşgan, H., Y., Öztekin, G., B., Engindeniz, S., Boyacı, H., F., Ersoy, A., Tepe, A. ve Uğur, A., (2010). Örtüaltı Yetiştiriciliğinin Gelişimi. VII. Ziraat Kongresi, 11-15 Ocak 2010, Ankara, 559-578s.

HAYVAN HASTALIKLARINDA PATLAMA!

ZMO UYARMIŞTI:

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI EKER, TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN NİSAN 2010'DA DİLE GETİRDİĞİ "PİYASA SPEKÜLASYONUNUN" VARLIĞINI, 7 AY SONRA KABUL ETMEK ZORUNDA KALDI

Et fiyatlarındaki yangının bir türlü söndürülemediği 2010 yılında, et ithalatı gibi yanlış kararlar nedeniyle hayvancılık sektöründeki kriz daha da derinleşirken, hayvan hastalıklarında patlama yaşanmıştır. Canlı hayvan ve et ithalatına karşın fiyatların düşmemesi üzerine, en sonunda Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi EKER de "spekülasyonun perakende boyutunda" olduğunu itiraf etmek zorunda kalmış ancak sorunun çözümü için hiçbir ciddi adım atılmamıştır.

Türkiye ilk kez bir Kurban Bayramı'nı, "kesilecek hayvanlar, canlı hayvan rezervini tehlikeye sokabilir" iddialarının gölgesinde geçirmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nca "Kurbanlık sıkıntısı yok" açıklamaları yapılmasına karşın, kurban edilmek üzere Avustralya başta olmak üzere bazı Avrupa ülkelerinden 721 bin küçükbaş hayvan getiriliyor olması, acı gerçeği bir kez daha gözler önüne sermiştir.

EBK tarafından bugüne kadar açılan ihaleler ve sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1: Canlı Kasaplık - Besilik Hayvan ve Karkas İhaleleri

SIRA NO	İHALE TARİHİ	İHALE EDİLEN MİKTAR VE TÜRÜ	KAZANAN FİRMA	MİKTARI	SONUÇ
1	04.05.2010	4.025 TON - Canlı Kasaplık Sığır	--	--	İPTAL EDİLDİ (4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 39. md gereği)
2	06.05.2010	5.000 TON - Canlı Kasaplık Sığır	--	--	İPTAL EDİLDİ (4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 39. md gereği)
3	20.05.2010	8.000 TON - Canlı Kasaplık Sığır	Hijazi & Ghosheh	5.500 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
			Ditura S.s.r.o.	500 TON	
			Altinstern Handels	1.000 TON	
			Hacılar Türkische Gmbh	1.000 TON	
4	14.06.2010	4.000 TON - Canlı Besilik Sığır	Hijazi & Ghosheh	4.000 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
5	01.07.2010	4.000 TON - Canlı Kasaplık Sığır	Hijazi & Ghosheh	4.000 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
6	15.07.2010	50.000 TON - Canlı Kasaplık Sığır	Hijazi & Ghosheh	39.500 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
			Ditura S.s.r.o.	1.500 TON	
			Altinstern Handels	2.500 TON	
			Hacılar Türkische Gmbh	3.000 TON	
7	30.07.2010	3.500 TON - Canlı Kasaplık Sığır	Hijazi & Ghosheh	3.500 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
8	27.09.2010	10.000 TON - Canlı Kasaplık Sığır	Hijazi & Ghosheh	2.500 TON	İHALE SONUCU ONAYLANDI
9	06.10.2010	5.000 TON - Taze Dondurulmuş Karkas	Ditura S.s.r.o.	1.000 TON	İHALE SONUCU ONAYLANDI
			MB FOOD A/S	1.500 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
10	12.10.2010	10.000 TON - Taze Soğutulmuş Karkas	Altinstern Handels	2.800 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
			MB FOOD A/S	800 TON	YÜKLENİCİ FİRMA İLE SÖZLEŞME YAPILDI
TOPLAM					
Canlı Kasaplık Sığır Toplamı				64.500 TON	
Canlı Besilik Sığır Toplamı				4.000 TON	
Taze Dondurulmuş Karkas Toplamı				2.500 TON	
Taze Soğutulmuş Karkas Toplamı				3.600 TON	

Kaynak: EBK

HAYVAN HASTALIKLARINDA PATLAMA!

EBK'nin yaptığı tüm ihaleler ve özel sektöre de ithalat yetkisi verilmesine karşın, et fiyatlarında düşüş sağlanamamış, hatta Kurban Bayramı'nın yaklaşmasıyla et fiyatları daha da artmaya başlamıştır. Ankara Kasaplar Odası'nın verilerine göre, et fiyatları en yüksek düzeyini gördüğü 2010 Nisan ayındaki rakamlara, Ekim 2010'da yeniden ulaşmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: 2010 Ocak-Kasım Dönemi Perakende Et Fiyatları

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağu.	Eylül	Ekim	Kasım
Dana kıyma	24	24	24	26	22	22	24	24	24	26	26
Dana kuşbaşı	26	26	28	30	26	26	26	26	26	28	28
Dana biftek	28	28	30	30	28	28	28	28	28	30	30
Dana rosto	26	28	28	30	28	28	28	28	28	30	30
Dana bonfile	30	30	38	38	36	36	36	36	36	38	38
Kuzu gerdan	17	20	19	21	20	20	20	20	20	20	20
Kuzu pırzola	23	23	24	26	25	25	27	27	27	28	28
Kuzu but	23	23	23	26	25	25	27	27	27	28	28
Kuzu kol	20	21	21	25	22	22	25	25	25	26	26

Kaynak: Ankara Kasaplar Odası

Bunun üzerine Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi EKER de, 4 Kasım 2010 tarihinde, “10 bin ton et girişi gerçekleşti, bu da perakende fiyatlarına yansdı. Türkiye’de karkas et ortalaması 16,39 liradır. Toptan etin fiyatı bu. Bunun üzerine bir miktar KDV ve kemik payı olur. Perakende fiyatının buna göre olması lazım. Perakende eğer bunun çok üzerindeyse bu kabul edilebilir bir şey değildir. İstismardır ve spekülasyondur” açıklamasını yaparak, piyasa spekülasyonunu itiraf etmiştir.

Hatırlanacağı üzere, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, ithalat kararının alınmasının ardından 30 Nisan 2010’da düzenlediği basın toplantısında, 2005 - 2009 yıllarında karkas (üretici-toptan) fiyatlarının 9 - 11 TL/kg aralığında seyretmesine karşın, et çeşitlerinin reyon fiyatlarının sürekli yükseldiğine işaret ederek, “Özellikle yem ve enerji giderleri başta olmak üzere girdi fiyatlarındaki radikal yükselmeleri görmezden gelerek, üretici fiyatlarının speküle edilerek yükseltildiği, üreticinin piyasaya arzı kestiği gerekçeleriyle terbiyevi ithalata gidilmesi, hem üreticiyi hem de tüketiciyi cezalandırmak ve Türkiye’nin gerileyen üretim kapasitesini daha da kırmak anlamına gelmektedir” açıklamasını yapmıştı.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın, ODA’mızın açıklamasından 7 ay sonra “piyasa spekülasyonunu” kabul etmesine karşın, halen kalıcı çözüm üretilmemesi önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

Hükümetin 28 Ekim 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2011 Yılı Programı’nda yaşanan süreç şöyle dile getirilmektedir:

“2009 yılı ikinci yarısından itibaren sürekli bir artış eğilimine giren kırmızı et fiyatlarının düşürülmesi için ilk etapta, 2010 yılında, Et ve Balık Kurumu (EBK) Genel Müdürlüğüne kasaplık hayvan ithalatı görevi verilmiş; fiyatlarda bir gerileme olmaması nedeniyle daha sonra gümrük vergileri indirilerek, özel sektöre de besi materyali ve karkas et ithalatı izni verilmiştir. Bu uygulamaları tamamlayacak şekilde, kırmızı ete olan talep baskısının azaltılması amacıyla, talebin tavuk, hindi ve balık gibi et türlerine kaydırılması önemli bir seçenek olarak değerlendirilmelidir.”

Program cümleleri, aslında yaşanan yetersizliğin ve sektörün içinde düşürüldüğü durumun bir itirafı niteliğindedir.

Öte yandan ithalatla birlikte ülke genelinde hayvan hastalıklarında olağanüstü bir patlama yaşandı. Şap hastalığına rastlanan mihrak sayısı geçen 2 yıla oranla olağanüstü düzeyde artmıştır. Şap hastalığının kontrolü için 2010 yılının yalnızca ilk 6 ayında yapılan ödeme miktarı bile, 2009 yılının tamamını geçmiş durumdadır (Tablo 3-4).

Tablo 3: Şap Hastalığının Etkin Kontrolüne Yönelik Tazminat Ödemeleri (Büyükbaş/2006-2010/TL)

YIL	ADET	MİKTAR
2006	126	384.000
2007	382	587.000
2008	348	532.000
2009	540	982.000
2010*	318	1.078.000
TOPLAM	1.714	3.563.000

*2010 Rakamı Haziran ayı itibariyledir.

HAYVAN HASTALIKLARINDA PATLAMA!

Bu rakamlar da göstermektedir ki, canlı hayvan ve et ithalatı, fiyatların düşmesine hizmet etmediği gibi, hayvancılık sektöründeki sorunların daha da büyümesine yol açmıştır. Hayvancılık sektörünün bitme noktasına gelmemesi için acil olarak önlem alınmalıdır. ODA'mız konuyla ilgili olarak 9 Kasım 2010 tarihinde bir basın toplantısı yaparak, kamuoyunu bilgilendirmiştir. TMMOB ZMO'nun söz konusu basın açıklaması ektedir.

KURBAN BAYRAMI YAKLAŞIRKEN HAYVANCILIĞIMIZ CAN ÇEKİŞİYOR

9 Kasım 2010

Yaklaşan kurban bayramı, Türkiye'nin hayvancılık politikasında içine düştüğü durum ve bunun üretici, tüketici yarar ve çıkarları ile halk sağlığına olan etkileri konusunda kamuoyu duyarlılığını artırmış bulunmaktadır.

Konu çok boyutludur. Ancak bunların içinde etkilerinin yaygınlığı bakımından en önemlisi, insan beslenmesi ile ilgilidir. Bir insanın yeterli ve dengeli beslenebilmesi için günde 75-80 gram protein alması, bunun da üçte birinin hayvansal kökenli olması gerekir. Buna karşılık Türkiye'de nüfusun çoğunluğu hayvansal proteinden yoksun ve tahıl ağırlıklı olarak besleniyor. Bu bağlamda, kişi başına yıllık kırmızı et tüketimi ABD'de 95, AB ülkelerinde 70 kg iken Türkiye'de yalnızca 6,5 kg'dır. Türkiye'de giderek yaygınlaşan yoksulluk ve gelir dağılımındaki uçurumlar, yurttaşlarımızın önemli bir bölümünün yalnızca kurban bayramlarında kırmızı et tüketebilmesine neden olmaktadır. Bu durumun Türkiye'nin biyolojik ve düşünsel kapasitesi açısından sınırlayıcı olduğundan kuşku yoktur.

Son otuz yılı kapsayan bir değerlendirme, bu durumun tesadüfi olmadığını ortaya koymaktadır. Hayvancılık alanında pazarı düzenleyen (Et ve Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu); uygun fiyattan kaliteli girdi sağlayan (Yem Sanayi); hayvancılıkta ar-ge üreten (Araştırma Enstitüleri ve tarım işletmeleri) kurumların tasfiyesi, özelleştirilmesi ya da işlevsizleştirilmesi, damızlık yetiştiriciliği, suni dölleme, aşılama gibi alanların büyük ölçüde yabancı tekelere bırakılarak üretici yararı yerine kar odaklı bir sürecin başlatılması, hayvancılık alanında verilen desteklerin nitelik ve niceliğindeki yetersizlikler, bu tabloyu yaratan ana nedenlerdir.

Türkiye'nin tarımsal hammadde dış ticaretinde net ithalatçı konuma gerileyerek her yıl milyonlarca ton yem hammaddesi ithalat etmek zorunda kalması, hayvancılık alanındaki çöküşün bir başka nedensellik alanını oluşturmaktadır. Türkiye 2009 yılında, ana kalemler itibariyle bitkisel enerji kaynakları (arpa, mısır, çavdar, darı vb) için 500 bin ton, yağlı tohumlar (soya fasulyesi, kolza vb) için 1.1 milyon ton, küspeler (soya, ayçiçeği küspesi vb) için 700 bin ton, kepekler için 350 bin ton, mısır türevleri (mısır gluteni ve grizi vb) için 380 bin ton, diğer yem hammaddeleri (pancar posası, melas, biracılık ve içki sanayi posa ve atıkları vb) için 600 bin ton olmak üzere 4 milyon tona yakın yem sanayi ithalatı yapmış ve karşılığında 1 milyar doların üzerinde döviz ödemiştir. Türkiye'nin 9.5 milyon tonluk toplam karma yem üretiminin 4 milyon tonunun ithal hammaddeye dayanması, sorunu olanca açıklığı ile ortaya koymaktadır. Ayrıca, çayır ve meraların hoyrat bir biçimde amaç dışı kullanımı, tespit – tahdit ve tahsis çalışmalarını etkinleştirmek yerine altı boş fakat gösterişli açılışların tercih edilmesi, kaba yem açığının kapatılamaması da sorunun diğer önemli nedenleri arasındadır.

Bu nedenlerin ürettiği sonuçlar, hayvan varlığının radikal bir biçimde azalmasıyla kendisini gösterdi. 1980 – 2009 döneminde sığır varlığı 16 milyondan 11 milyona; manda varlığı 1 milyondan 87 bine; koyun varlığı 49 milyondan 22 milyona; keçi varlığı 19 milyondan 5 milyona geriledi. Sonuç olarak ülke nüfusunun 44 milyondan 72 milyona çıktığı, yani 28 milyon arttığı bir zaman diliminde toplam büyük ve küçükbaş hayvan varlığımız 85 milyondan 38 milyon başa düştü, başka bir deyişle 47 milyon baş azaldı.

Hayvan stoğundaki azalma kırmızı et üretimine de yansdı. 1985 yılında 499 bin ton olan kırmızı et üretimi, 2009 yılında 413 bin tona geriledi. Kişi başına yıllık kırmızı et tüketimi ise 10 kilodan 6,5 kiloya düştü.

1999 – 2001 döneminde başlatılan Dünya Bankası – IMF politikalarının aynen sürdürüldüğü 2000'li yıllar, tarımdaki gerilemenin hız kazandığı yıllar oldu. Bu neoliberal politikaların etkileri yanında 2007-2008 döneminde yaşanan kuraklık ve küçük üreticiliği hayvancılıktan dışlama anlayışı birleştiğinde, 2007 yılından itibaren hayvan stoğundaki azalma hız kazandı; Türkiye kurban bayramında kesecek yeter hayvanı olmayan bir ülke durumuna düştü. Yurtdışından getirilen "kurbanlık" hayvanların dini açıdan uygun olup olmadığına yönelik tartışmalar, sorunun geldiği içler acısı durumu başka bir açıklamaya gerek kalmaksızın ortaya koyucu niteliktedir.

Yapısal sorunlar – yıkıcı politikalar eşliğinde yürüyen süreç, günümüzde ithalatla hız kazanmış görünmektedir. 30 Nisan 2010 tarihinden bu yana, ithalatın çeşidi genişletilmekte (damızlık olmayan canlı sığır, taze - soğutulmuş veya dondurulmuş et, karkas et, kurbanlık koyun vb), ithalat yapacak kişi ve kuruluşlar çeşitlendirilmekte (EBK, özel ve resmi kombinalar, özel yatırımcılar) ve gümrük vergileri % 220 - % 135 bandından % 40 – 20 ve 0 bandına indirilmektedir. Ancak günümüz itibariyle ne et reyon fiyatlarında ne de kurbanlık büyük ve küçükbaş hayvan fiyatlarında bir gerileme gözlenmemektedir.

Hükümetin 28 Ekim 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2011 Yılı Programı'nda yaşanan süreç şöyle dile getiriliyor: "2009 yılı ikinci yarısından itibaren sürekli bir artış eğilimine giren kırmızı et fiyatlarının düşürülmesi için ilk etapta, 2010 yılında, Et ve Balık Kurumu (EBK) Genel Müdürlüğüne kasaplık hayvan ithalatı görevi verilmiş; fiyatlarda bir gerileme olmaması nedeniyle daha sonra gümrük vergileri indirilerek, özel sektöre de besi materyali ve karkas et ithalatı izni verilmiştir. Bu uygulamaları tamamlayacak şekilde, kırmızı ete olan talep baskısının azaltılması amacıyla, talebin tavuk, hindi ve balık gibi

HAYVAN HASTALIKLARINDA PATLAMA!

et türlerine kaydırılması önemli bir seçenek olarak değerlendirilmelidir.” Program cümleleri, aslında yaşanan yetersizliğin ve sektörün içinde düşürüldüğü durumun bir itirafı niteliğindedir.

Bugünlerde hayvancılık sektörü Kurban Bayramı'na odaklanmıştır. Türkiye’de her bayramda yaklaşık 500 binden fazla büyükbaş (toplam stoğun % 5’i), 2 milyondan fazla küçükbaş (toplam stoğun % 10’u) kesildiği değerlendirildiğinde, kesilen hayvanın yerine yenisinin konulamaması durumunda yaşanan krizin daha da derinleşeceği bilinmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yetkililerinin hayvan stoğunun yeterli olduğunu ifade etmelerine rağmen kurban edilmek üzere Avustralya başta olmak üzere bazı Avrupa ülkelerinden 721 bin küçükbaş hayvan getiriliyor olması, gerçeği bir kez daha gözler önüne sermiştir. İthalatın çözüm olmadığı daha önceki tecrübelerle sabittir, bu sefer de böyle olacaktır. Sıfır faizli, iki yılı geri ödemesiz olacak biçimde 1.4 milyar liraya yakın bir kredinin verilmesi ise, ağır koşullar nedeniyle gerçek üreticinin değil, ilgisiz kişilerin fazla kazanç umudu ile girdikleri işin, yüksek maliyetli materyal alımı çerçevesinde büyük risklere sahip olması nedeniyle, aslında yeni krizlerin tetikleyicisi niteliğindedir.

Kurban Bayramı öncesinde bir başka sorun, yaygınlığı giderek artan şap hastalığına ilişkindir. Ülkemizde halen 30’u aşkın il şap hastalığı nedeniyle karantina altındadır. AB ile yürütülen üç yıllık bir programın son yılında, yüksek aşılama oranlarına rağmen, 2008 yılında 253 ve 2009 yılında 214 olan şap hastalığının görüldüğü mihrak sayısının 2010 yılı tamamlanmadan 600’e yaklaşmış olması, sorunun büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Kurban Bayramında hayvan hareketlerinin artması ve denetimlerin yetersizliği, yurttaşlarımızın şaplı et tüketme riskini yükseltmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının, her bölgede şap hastalığı yayılırken Trakya Bölgesi’ni şaptan arı bölge ilan etmekle övünmesi ise, tek kelimeyle şaşırtıcıdır.

Hayvancılık alanında yaşanan çöküşün önlenmesi ve kalıcı çözümlere ulaşılması, yurtiçi üretimin ve pazarlama zincirinin sahip olduğu yapısal sorunların ortadan kaldırılması için şeffaf, güvenilir, uzun erimli politikaların uygun destekleme araçlarıyla birlikte yaşama geçirilmesiyle mümkündür.

Ara politika hedefleri ise şöyle özetlenebilir;

Türkiye’de canlı hayvan stoğu artırılmalıdır. Bunun için, ürün fiyatlarında uzun süreli kararlılık oluşturulmalı ve bu yolla üreticiye güven verilmelidir. Bu ise piyasaların regüle edilmesiyle mümkündür. Müdahale kuruluşları ve fiyat mekanizmaları içeren piyasa düzenleri, mevcut dünya örneklerinden de yararlanarak kurulmalıdır. Damızlık hayvancılık özel bir önemle desteklenmelidir.

Hayvan stoğunun çeşitler arası dağılımında bir denge gözetilmelidir. Koyun ve keçiyi dışlayıp yalnızca sığıra dayalı büyük işletmecilik, dinamik kırsal ve kentsel nüfusa sahip Türkiye için uygun değildir. Bu bağlamda, ihmal edilen küçükbaş hayvancılık özenle desteklenmelidir.

Süt üretim süreçleri ile et üretim süreçleri arasındaki sıkı ilişki göz önünde tutularak, süt piyasasının sağlıklı bir şekilde işlemesi sağlanmalıdır. Dışı hayvanların ve yeterli olgunluğu erişmemiş hayvanların kesilmesini önleyecek mekanizmalar kurulmalıdır.

Hayvan ıslahı ve hayvan hastalıklarının önlenmesi alanında alınacak önlemlerle verimlilik yükseltilmelidir. Hayvan hastalıklarının giderek yaygınlaşması, hem verim değerlerini baskılamakta hem de halk sağlığı sorunlarını artırmaktadır. İşletmelerin niteliğine göre seçilecek ıslah programları, ülkemiz hayvancılığının verim değerlerini Avrupa’yla eşleme odaklı olmak üzere geliştirilmelidir.

Hayvancılık alanında maliyetlerin düşürülmesi en temel sorunlar arasındadır. Bunun en makro yolu, Türkiye’nin bitkisel üretimde dışa bağımlılıktan kurtarılması, yem üretiminin tüm kaynaklarıyla birlikte yurtiçi üretime dayandırılmasıdır. Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmak üzere, çayır meraların kullanımını sınırlayan sorunların ortadan kaldırılması gereklidir. Yem yanında diğer girdilerinde, zamanında ve uygun fiyatla üreticiye ulaşması sağlanmalıdır.

Üretimde örgütlenme, pazarlama yapılarında tekelleşme ve aracı rantını dışlayıp üretimden – tüketime doğrudan zincirler kurma hedefi gerçekleştirilmelidir. Gıda işletmelerinde halk sağlığı önlemlerine yönelik olarak; işletme içi ve dışı denetim süreçleri etkinleştirilmelidir.

Kurulduğu günden bu yana, emekten, halktan, üreticiden yana bir tavır içinde olan TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, yaşanan süreci halkımızla paylaşmakta ve alınacak önlemler hususunda görüşlerini ortaya koymaktadır. Bulduğumuz noktada gerekli tedbirler alınmaz ise, ülkemiz hayvancılığını bitme noktasına gelecektir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak yetkililerden bu konuda gereken önlemleri almalarını beklerken, halkımızı da kurban kesimine karar verirken bir kez daha düşünmelerini; damızlık düve, yaşını almamış dana, gebe ve kesim ağırlığına ulaşmamış hayvanları kesmemeleri konusunda duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Dr. Turhan TUNCER

Başkan (Yönetim Kurulu adına)

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Dr. Necdet ORAL¹

Türkiye, 1980'lerden bu yana Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) öncülüğünde, uluslararası sermayenin çıkarları doğrultusunda şekillendiriliyor. 24 Ocak 1980 Ekonomik Kararları bu sürecin somut bir örneğidir. Bu kararlar, 1970'li yıllarda belirginleşen neoliberal politikaların IMF ve DB aracılığıyla az gelişmiş ülkelere dayattığı mali ve yapısal uyum programlarının bir ürünüydü.

TARIMIN UYUMLANDIRILMASI 1980'LERDE BAŞLADI

Türkiye tarımının açık ve belirgin bir biçimde istikrar programlarına girmesi, 24 Ocak-12 Eylül süreciyle başladı. 24 Ocak Kararları, içerdiği yapısal dönüşüm programıyla kapitalist küreselleşme sürecine eklenme modeliydi. 9 Aralık 1999'da IMF'ye verilen niyet mektubuyla içeriği belirlenen istikrar programı ise, bu modelin gerçekleştirilmesi yolundaki son halkayı oluşturuyordu.

TARIM REFORMU TEZGÂHI

1997 yılının sonlarında DB heyeti Türkiye'yi ziyaret eder; amaçları "mevcut tarımsal destekleme politikalarını değerlendirmek ve bunların nasıl iyileştirebileceği konusunda önerilerde bulunmak" olarak açıklanır. Heyetin Başkanı John Nash 1998'de "Reform İçin Öneriler" başlıklı bir rapor hazırlar. Rapora göre, "Türkiye'de uygulanan tarımsal destekleme politikaları mali açıdan pahalı ve ekonomik olarak verimsizdir. Sistem vergi yükümlülükleri ve tüketicilere önemli yükler getirmektedir".

DB'nin Türkiye tarımı için önerdiği sözde reform programının çerçevesi bu raporla çizilmiştir:

- Tarım ürünleri fiyatları, dünya fiyatları düzeyine çekilmeli,
- Fiyat destekleri ya da sübvansiyonlar kaldırılarak doğrudan gelir desteği (DGD) sistemine geçilmeli,
- Gübre ve kredi sübvansiyonlarına son verilmeli,
- Tarım satış ve kredi kooperatiflerinin ayrıcalıkları kaldırılmalı,
- DGD sistemine geçilmesi nedeniyle devlete ait olma gerekçeleri ortadan kalkan ve geçersiz varlıklar haline gelen tarımsal KİT'ler özelleştirilmeli.

Bu sözde reform önerileri, DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümeti tarafından 9 Aralık 1999'da IMF'ye verilen niyet mektubu² ve 10 Mart 2000'de DB'ye verilen kalkınma politikası mektuplarında³ aynen yer aldı. Tarım ve hayvancılığı çökerterek, Türkiye'yi küresel tarım-gıda şirketlerinin pazarı haline getirmeyi amaçlayan IMF-DB programları kabul edilerek, harfiyen uygulamaya konuldu.

KÜRESELLEŞME SALDIRISI TARIMA YÖNELİYOR

Türkiye'de tarıma yönelen bu saldırı, bir rastlantı değil, küreselleşme olarak adlandırılan ve dünya çapında emeğin karşı karşıya bulunduğu saldırının bir parçasıdır. Emeğin en yoğun olduğu sektör tarım olduğu için, diğer tüm katmanlar gibi, tarımdaki emek de benzer bir saldırıyla karşı karşıya kalmıştır. Çünkü Türkiye'de tarım, emekçilerin büyük ölçüde üretim araçlarına sahip olduğu bir yapı taşır; yani küçük ve orta üreticiliğin hâkim olduğu bir yapıdır. Bu nedenle Türkiye'de uygulanan DGD ve benzeri bir yığın politika Türkiye'ye benzer bir tarımsal yapıya sahip olan Meksika'ya da uygulanmıştır.

2000 yılında yayımlanan bir DB raporunda "Türkiye'de tarım desteklemesi aşırıdır, milli gelirin %8'ine ulaşmaktadır; OECD ülkelerinde ise bu oran %2'yi geçmemektedir" deniyordu. DB ve IMF'nin "tarımsal desteklemeye son" çağrısına teslim olunduktan sonra, Türkiye'de bütçeden tarıma ayrılan tüm ödemeler, milli gelirin %1'inin altında kalmıştır.

Avrupa, Amerika ve Japonya gibi metropoller, kendi aralarında ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) içinde çekişerek tarımlarını desteklemeyi sürdürürken, IMF-DB reçetelerini uygulayan Türkiye'de çiftçi, piyasadaki eşitsiz ve istikrarsız koşullara adım adım teslim edilmiştir.⁴

¹ TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi

² <http://www.belgenet.com/eko/mektup.html>

³ http://www.belgenet.com/eko/kpm_2.html

⁴ Korkut Boratav, "Tarım Niçin Korunmalı?", Cumhuriyet, 14 Mayıs 2003.

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

DÜNYA BANKASI PROGRAMININ BAŞARISIZ OLDUĞUNU KABUL EDİYOR

2000 yılından başlayarak uygulamaya konulan IMF/DB dayatmalı programların etki ve sonuçları en açık biçimde tarımdaki değişimde ortaya çıkmıştır. Bu politikaların 1999-2002 yılları arasında ülkemizin tarımsal yapısı üzerinde yarattığı sonuçlar, DB tarafından 9 Mart 2004 tarihinde yayımlanan “Türkiye’de Tarım Sektörü Destekleme Reformunun Etkilerine Bir Bakış” başlıklı raporda özet olarak şöyle ortaya konulmuştur:⁵

- Tarım sübvansiyonları 6 milyar dolar azaltılmıştır.
- Sübvansiyonların GSMH’ye oranı %3,2’den %0,5’e düşürülmüştür.
- Tarımsal GSMH 27 milyar dolardan 22 milyar dolara gerilemiştir.
- Üretilen tarım ürünlerinin brüt değeri, reel olarak %16 oranında azalmıştır.
- DGD çiftçilerin uğradığı net gelir kaybının ancak %35-45’ini karşılayabilmiştir.
- Tarım ürünleri fiyatları %40 oranında düşmüştür.
- Çiftçi, 450 bin hektar alanı ekmekten vazgeçmiştir.
- Türkiye, OECD ülkeleri arasında en düşük destekleme oranlarına sahip ülke haline gelmiştir.

NEOLİBERAL POLİTİKALAR SÜREKLİLİK KAZANDI

Gerek IMF-Dünya Bankası’nın yönlendirdiği program, gerekse bu programın yol açtığı Şubat 2001 krizi diğer sektörleri olduğu gibi tarımı da derinden etkiledi. Kriz IMF/DB’nin elini zayıflatmak yerine daha da güçlendirdi. Hükümete hem dışarıdan (DB’den) ekonomi bakanı atandı, hem de neoliberal politikaların daha sıkı bir şekilde uygulanması dayatıldı. Yaşanan krizin ağır baskısı altında ezilen ve tepki duyan yoksul kesimler; 3 Kasım 2002 seçimlerinde sağın tek alternatifi olarak biçimlenen Adalet ve Kalkınma Partisi’ne (AKP) yöneldiler. Tarım politikasının esaslarını “devletin fiyatlara müdahalesi yerine, fiyatların serbest piyasada oluşması; DGD sisteminin sürdürülmesi; tarımsal faaliyet gösteren KİT’lerin özelleştirilmesi ve devlet arazilerinin uygun koşullarla özel sektör işletmelerine kullanılması” olarak açıklayan AKP⁶; kurulacak hükümetin bir yıllık “acil planı”nda “IMF ile yapılan stand-by anlaşmasına dayalı ekonomik programın temel çatısını bozmayacağını” ilan etti.⁷

Son 60 yıllık dönemde IMF ve DB’nin Türkiye tarımını biçimlendirme girişimlerinin en tahripkâr olanı 2000-2008 döneminde Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARIP) adı altında yürütülen “yapısal dönüştürme” programıdır. Bu proje 2002 sonundaki seçimlerde tek başına iktidara gelen AKP tarafından da sürdürüldü. Programın en önemli bileşenini oluşturan ve kararlılıkla uygulanan DGD projesi; tarımda üretim-istihdam dengelerini altüst etmiş, edilgen bir köylü kesimi yaratarak sistemden çıkmıştır. Bu program çerçevesinde tarımı destekleyen, girdi ve teknoloji sağlayan kurumlar özelleştirilmiş/tasfiye edilmiş; tarım birlikleri zayıflatılmış, işlevsizleştirilmiş ve tasfiye koşulları yaratılmıştır. Kısacası, çiftçi örgütsüz, desteksiz, çaresiz kılınmıştır.

HAVZA MODELİNDE DE BÜYÜK TOPRAKLIYA DESTEK SÜRECEK

İşlevini tamamlayan DGD sistemi yerine 2010 yılından itibaren “Havza Bazlı Üretim ve Destekleme Modeli”ne geçileceği ilan edilmiştir. Bu modelde Türkiye iklim, topografya ve toprak verileri dikkate alınarak 30 havzaya bölünmektedir. Havzaların ekolojik olarak benzer olan, ülkenin idari yapılanmasına uygun yönetilebilir büyüklükte, tarım ürünlerinin ekolojik ve ekonomik olarak en uygun yetiştirilebildiği bölgeleri ifade ettiği belirtilmektedir.

Havza modelinin en büyük sorunu, terk edilen DGD projesinin en ölümcül hastalığını devralmış olmasıdır. DGD’yi sorunlu hale getiren başlıca özellik, kayıtlı çiftçiye toprak büyüklüğü ölçüsünde destek vermesiydi. Havza modeli ürün primlerine dayanıyor gibi görünse de, birim topraktaki verimliliği değil, beyan edilen ürün miktarını temel almaktadır. Dolayısıyla DGD’deki “büyük toprak sahibine büyük destek” mantığı sürmektedir.

TARIMDA TASFİYE POLİTİKALARI HIZLANIYOR

IMF-DB dayatmalı tasfiye programlarının sürdürüldüğü AKP döneminde, sürecin yıkıcı sosyo-ekonomik sonuçları iyice gün yüzüne çıkmaya başladı. Tarımın ekonomi içindeki önemi sürekli olarak azaldı ve uluslararası işbölümünün gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması süreci devam etti. Tarımsal katma değerın gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) içindeki payı düştü; tarımın toplam istihdamdaki payı geriledi.

5 <http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/361616-1121189080247/turkey-ag-complete.pdf>

6 <http://www.belgenet.com/secim/bildirge/akp2002-1.html>

7 http://www.belgenet.com/eko/acileyem_161102.html

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Bu süreçte toplam tarım alanları dramatik şekilde azalırken, meyve-sebze için ayrılan alanlar az da olsa genişledi. Bitkisel ürünlerin çoğunda üretim ya azaldı ya da hiç artmadı. Başta tütün ve pamuk olmak üzere endüstriyel ürünlerin; nohut, kuru fasulye ve mercimek gibi kuru baklagillerin; patates ve kuru soğan gibi yumru bitkilerin üretimleri gerilerken, meyve ve sebze üretiminde artış kaydedildi. Hububat ürünlerinden mısır ve pirinçte anlamlı artışlar sağlandı. Nüfus 3 milyondan fazla artarken buğday üretimi yerinde saydı, arpa üretimi ise önemli ölçüde geriledi.

Uygulanan yanlış politikalar sonucu hayvan varlığı 4 milyon baş geriledi. 1998'den beri yasak olan kırmızı et ithal ithalatına başlandı. Bu yıl (2010'da) kurbanlıklar bile ithal edildi. Son olarak sütte de vergisiz ithalatın yolu açıldı. Hayvancılıkta uygulanan neoliberal politikalarda yolun sonuna varıldı.

Tarım ürünleri ve hayvancılık dış ticaretinde net ithalatçı konumuna gelindi. Ürünler itibarıyla bakıldığında Türkiye meyve ve sebze ürünlerinde net ihracatçı, yağlı tohumlarda ise net ithalatçı durumdadır. Bu üretim ve dış ticaret yapısı, Türkiye'de tarımın uluslararası işbölümünün gereklerine göre biçimlendirildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Uluslararası işbölümü gelişmiş ülkelerin sermaye-teknoloji yoğun hububat-sanayi bitkileri üretiminde, azgelişmişlerin ise meyve-sebze gibi emek yoğun üretimde uzmanlaşmasını gerektirmektedir.

Dönem içerisinde tarımsal desteklemeler GSYH'nin binde 5-6'sı seviyesinde tutuldu, borç faizlerine ise tarımın 10 katından fazla ödeme yapıldı. Tarım sektörüne yönelik sabit sermaye yatırımları azaldı; başta buğday olmak üzere birçok tarımsal ürünün fiyatı gerçekleşen tüketici fiyatlarındaki artışın gerisinde kaldı.

Ayrıntılı biçimde tablolarla da ortaya konulacak olan tüm bu sürecin iki anlamı vardır: Çiftçi gelirlerindeki azalma ve yoksulluktaki artış!

Bu gerçek 28 Ekim 2010 tarihli mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 2001 Yılı Programı'nda da kabul edilmektedir: "Kırsal kalkınma politikaları; tarım sektöründeki yeniden yapılanma sürecinde ortaya çıkan işsizlik ve yoksulluk başta olmak üzere, göçten kaynaklanan sosyo-ekonomik olumsuzlukların azaltılması amacıyla tarım politikalarıyla tamamlayıcı bir şekilde uygulanacaktır (s.254).

TARIMA 1, RANTİYEYE 11

2006 yılında çıkarılan Tarım Kanunu'nun 21. maddesi hükmüne göre, her yıl tarımsal destekleme programları için bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın en az %1'i düzeyinde olmak zorundadır. Ancak hükümet bu Kanun hükmüne uymamış; son 4 yılda çiftçiye verilmesi gereken kaynaktan yaklaşık 17 milyar lira kesinti yapmıştır (Tablo1).

Son 8 yıllık dönemde tarım sektörü bütçeden 36 milyar TL destek görmüştür. Aynı dönemde faiz ödemeleri 409 milyar

Tablo 1. Tarım Kanunu Hükmüne Göre Destekleme Ödemeleri (Milyon TL)

Yıl	GSYH	Verilmesi Gereken Destek	Çiftçiye Verilen Destek	Eksik Ödenen
2007	843.178	8.432	5.555	2.877
2008	950.534	9.505	5.809	3.696
2009	952.635	9.526	4.495	5.031
2010*	1.098.807	10.988	5.732	5.256
Çiftçiye eksik ödenen miktar				16.860

(* Gerçekleşme tahmini Kaynak: BÜMKO (Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü) verilerinden hesaplanmıştır.

Tablo 2. Tarımsal Destekleme, Faiz ve GSYH (Milyon TL)

Yıl	Tarımsal Destekler	Faiz Ödemeleri	GSYH (1998 Bazlı)
2000	359	20.424	166.658
2001	1.033	41.038	240.224
2002	1.868	51.728	350.476
2003	2.805	58.527	454.781
2004	3.084	56.491	559.033
2005	3.707	45.680	648.932
2006	4.747	45.963	758.391
2007	5.555	48.753	843.178
2008	5.809	50.661	950.534
2009	4.495	53.201	952.635
2010*	5.732	49.500	1.098.807

(* Gerçekleşme tahmini Kaynak: BÜMKO)

Tablo 3. Tarımsal Destekleme Faiz ve GSYH İlişkileri (%)

Yıl	Tarımsal Destekler/GSYH	Faiz Ödemeleri/GSYH
2000	0,22	12,3
2001	0,43	17,1
2002	0,53	14,8
2003	0,62	12,9
2004	0,55	10,1
2005	0,57	7,0
2006	0,63	6,1
2007	0,66	5,8
2008	0,61	5,3
2009	0,47	5,6
2010*	0,52	4,5

(* Gerçekleşme tahmini Kaynak: BÜMKO)

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

liradır. Yani bir avuç yerli ve yabancı rantiyeye milyonlarca çiftçiden tam 11 kat daha fazla ödeme yapılmıştır (Tablo 2).

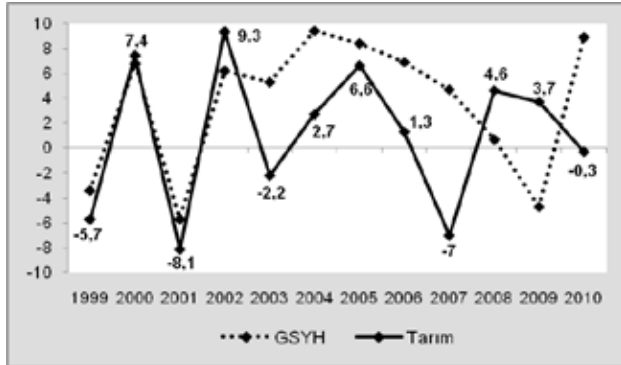
Tarımsal destekleme için bütçeden ödenen kaynak 2002 yılında gayrisafi yurtiçi hasılanın (GSYH) binde 53'ü iken; bu rakam 2010'da binde 52'si dolayındadır. GSYH'ye oranı olarak verilen en yüksek destek binde 66 ile 2007 seçim yılındadır (Tablo 3).

TARIM TÜRKİYE'NİN EN İSTİKRARSIZ SEKTÖRÜ

2000'li yılların başında IMF ve DB tarafından Türkiye'ye dayatılan ve siyasi iktidarlar tarafından kararlı bir şekilde uygulanan tarım politikaları, tarım sektöründe istikrarsızlığa yol açtı. Tarımın büyüme hızı GSYH'deki büyüme hızının altında kaldı. Hatta ekonominin genel olarak büyüdüğü 2003 ve 2007 yıllarında tarımda önemli küçülmeler yaşandı. 2007 sektörün %7'lik bir üretim azalması yaşadığı bir yıl oldu. Bu yüksek oranlı küçülmenin ardından tarım 2008'de %4,6 ve 2009'da da %3,7 oranında büyüdü (Grafik 1). 2008 ve 2009 yıllarındaki büyümeler (yapılan sürekli revizyonlarla) tarım sektörünü 2006 yılı seviyesine ancak getirebildi (Tablo 4).

Grafik 1. GSYH ve Tarımın Büyüme Hızlarındaki

Değişmeler (%)*



(*) 2010 Yılı Ocak-Eylül

Kaynak: TÜİK

2003-2009 yıllarını kapsayan dönemde tarım ancak %1,4 büyüdü. Oysa bu dönemde ekonominin genelinde yıllık büyüme oranı %4,3 olarak gerçekleşti (Tablo 4).

YANLIŞ TARIM POLİTİKALARI TARLALARI BOŞ BIRAKTI

Son 8 yıllık dönemde toplam işlenen alan 2,6 milyon hektar, toplam tarım alanı ise 2,3 milyon hektar azaldı (Tablo 5). Bu dönemde çiftçiler ülkemizin yüzölçümü bakımından ikinci büyük ili olan Ankara'nın yüzölçümü kadar alanı işlemekten vazgeçtiler (25 bin km² = 2,5 milyon hektar). Yanlış tarım politikaları nedeniyle boş bırakılan tarım alanı büyüklüğü ise; ülkemizin Yalova, Kilis, Bartın, Düzce, Osmaniye, Zonguldak, Iğdır ve Kocaeli olmak üzere 8 ilinin toplam alanını geçmiştir (toplam 20 bin km² = 2 milyon hektar).

Tablo 4. Sabit Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), Tarım Katma Değeri (TKD) ve Büyüme Hızları (1998 Bazlı)

Yıl	GSYH		Tarım Katma Değeri*		Tarımın Payı (%)
	Milyon TL	Büyüme (%)	Milyon TL	Büyüme (%)	
1998	70.203	-	8.521	-	12,1
1999	67.841	-3,4	8.031	-5,7	11,8
2000	72.436	6,8	8.627	7,4	11,9
2001	68.309	-5,7	7.926	-8,1	11,6
2002	72.520	6,2	8.663	9,3	11,9
2003	76.338	5,3	8.476	-2,2	11,1
2004	83.486	9,4	8.702	2,7	10,4
2005	90.500	8,4	9.275	6,6	10,2
2006	96.738	6,9	9.393	1,3	9,7
2007	101.255	4,7	8.737	-7,0	8,6
2008	101.922	0,7	9.141	4,6	9,0
2009	97.144	-4,7	9.476	3,7	9,8
2010**	77.799	8,9	7.240	-0,3	9,3

(*) Tarım, avcılık ve ormancılık (**) 9 Aylık Kaynak: TÜİK

Tablo 5. Tarım Alanlarındaki Değişmeler (Bin Hektar)

Yıl	Tarla Alanı		Sebze Bahçesi	Toplam İşlenen Alanlar	Meyve Bağ Zeytin	Toplam Tarım Alanı
	Ekilen	Nadas				
2000	18.207	4.826	793	23.826	2.553	26.379
2001	18.087	4.914	799	23.800	2.550	26.350
2002	18.123	5.040	831	23.994	2.585	26.579
2003	17.563	4.991	818	23.372	2.656	26.028
2004	18.110	4.956	805	23.871	2.722	26.593
2005	18.148	4.876	806	23.830	2.776	26.606
2006	17.440	4.691	850	22.981	2.895	25.876
2007	16.945	4.219	815	21.979	2.909	24.888
2008	16.460	4.259	836	21.555	2.950	24.505
2009	16.217	4.323	811	21.351	2.943	24.294

Kaynak: TÜİK

ÇİFTÇİ TARIMDAN KOPUYOR, KÖYLER BOŞALYOR

Bu dönemde, tarımla uğraşan çiftçi sayısı hızla azaldı. 2002 yılında tarımdan geçimini sağlayan çiftçi sayısı 7,5 milyon iken, 2009 sonunda bu sayı 5,2 milyona geriledi (Tablo 6). Başka bir deyişle 2 milyonu aşkın çiftçi tarımdan koptu.

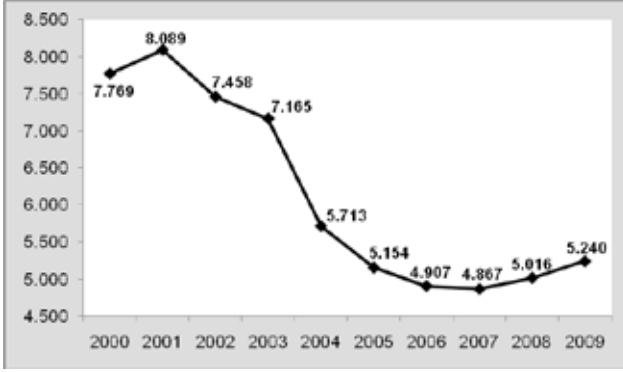
NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Tablo 6. İstihdamın Sektörel Dağılımı (Bin Kişi)

Yıl	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Toplam
2000	7.669	3.810	10.371	21.850
2001	8.089	3.774	9.661	21.524
2002	7.458	3.954	9.942	21.354
2003	7.165	3.846	10.136	21.147
2004*	5.713	3.919	10.000	19.631
2005*	5.154	4.178	10.735	20.067
2006*	4.907	4.269	11.247	20.423
2007*	4.867	4.314	11.557	20.739
2008	5.016	4.441	11.737	21.193
2009	5.240	4.079	11.956	21.275

(*) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir. Kaynak: TÜİK

Grafik 2. Tarım Sektöründe İstihdam (Bin Kişi)



Kaynak: TÜİK

2002 yılında tarım sektörünün toplam istihdamdaki payı %34,9 iken bu oran 2009 sonunda %24,6'ya düştü (Tablo 7).

Ancak yukarıda özetlenen TÜİK verilerine göre toplam istihdam krize rağmen artmış gözükmektedir. Sektörel olarak bakıldığında istihdam artışının tarım sektöründe

Tablo 7. İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

Yıl	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2000	35,1	17,4	47,5
2001	37,6	17,5	44,9
2002	34,9	18,5	46,6
2003	33,9	18,2	47,9
2004*	29,1	20,0	50,9
2005*	25,7	20,8	53,5
2006*	24,0	20,9	55,1
2007*	23,5	20,8	55,7
2008	23,7	21,0	55,4
2009	24,6	19,2	56,2

(*) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir. Kaynak: TÜİK

olduğu görülüyor ve 2007-2009 sonları arasında tarımdaki istihdam artışının 400 bine yaklaştığı öne sürülüyor. 2002-2009 döneminde tarımda büyüme yıllık %1'i ancak bulurken; nüfus, kırdan kente hızla akarken tarımın iş yaratması olanaklı değildir. TÜİK'in tarımdaki bu istihdam balonunun amacı işsizliğin maskelenmesidir.⁸

Öte yandan son 8 yılda toplam nüfusun yaklaşık 3,3 milyon artmasına karşılık, kırsal nüfus 6 milyon azalmış; 2002 yılında kırsal nüfus oranı %34,2 iken bu oran 2009 sonunda %24,5'e gerilemiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Kentsel ve Kırsal Nüfustaki Değişmeler (Bin Kişi)

Yıl	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Kırsal Nüfus	
			Sayısı	Oranı (%)
2000	67.420	43.647	23.773	35,3
2001	68.365	44.619	23.746	34,7
2002	69.301	45.595	23.707	34,2
2003	70.231	46.575	23.656	33,7
2004	71.152	47.559	23.593	33,2
2005	72.065	48.547	23.518	32,6
2006	72.974	49.541	23.433	32,1
2007*	70.586	49.748	20.838	29,5
2008*	71.517	53.612	17.905	25,0
2009*	72.561	54.807	17.754	24,5

(*) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarıdır
Kaynak: TÜİK

TOHURLUK ÜRETİMİNDE YABANCI SERMAYE EGEMENLİĞİ

2006 yılında çıkarılan 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu hükümlerinden kamunun tohumculuğun her alanından çekilerek, bu alanı özel şirketlere terk edeceği anlaşılmaktadır. Kanunun "yetki devri" başlıklı 15. maddesine göre; kamu üretim, sertifikalandırma, ticaret ve denetim yetkilerini kurulacak olan tohumculuk birliğine (gerçekte ise buna hâkim olacak çokuluslu şirketler ve onların yerli taşeronlarına) devredebilecektir.

1980'li yıllarda 80 milyon dolar olan tohumluk pazarı, günümüzde 400 milyon dolara yükselmiştir. Piyasada büyük bölümü yabancı ortaklı, çoğu yalnızca tohum ithalatı yapan 250'yi aşkın tohumculuk şirketi bulunmaktadır; bunların hibrit mısır, hibrit ayçiçeği, patates ve sebze tohumluklarının tedarikindeki payı %100'lere ulaşmaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı verilerine göre;⁹ 2009 yılında hibrit mısır tohumluğunun yaklaşık 3/4'ü beş yabancı şirket tarafından sağlanmıştır. Bunlardan Pioneer %25,4'lük payla ilk sırayı almış, onu %25,1 ve %8,3'lük paylarla Monsanto

8 Mustafa Sönmez, Makyajsız İşsizlik, Cumhuriyet, 17 Aralık 2010.

9 http://www.tugem.gov.tr/UploadDocument/bv_tohumculuk/ulkesel_toh_kitap/index.html

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

ve Syngenta izlemiştir. Ayçiçeğinde bu üç şirketin toplam payı %70'in üzerindedir. Pamukta ise Bayer, Monsanto ve Pioneer'in toplam payı %50'ye ulaşmaktadır. Monsanto'nun Cargill'le işbirliği göz önüne alındığında; bu şirketin yalnızca Orhangazi'de değil, Türkiye mısır piyasasında "işgal" ettiği yer daha kolay anlaşılacaktır.

BİTKİSEL ÜRETİM YERİNDE SAYIYOR

Ülkemiz tarımının en yakıcı sorununu düşük verimlilik, dolayısıyla düşük üretim-gelir düzeyi oluşturuyor. 1950-1980 dönemindeki üretim artışları girdi kullanımıyla toprak verimliliğinin artırılmasından çok, tarıma açılan alanların genişlemesinden kaynaklanmıştır. 1980 sonrasındaki üretim artışları ise, büyük ölçüde nadas alanlarının daraltılmasıyla sağlanmış, verimlilikte önemli artışlar olmamıştır.

Tarım politikalarının temel hedefi, ülke nüfusunu nitelik ve nicelik olarak besleyebilecek bir tarımsal üretim düzeyinin sağlanması olmalıdır. Bu hedef üretim artışının, nüfus artış hızına eşit ya da ondan daha yüksek olmasıyla sağlanabilir. Oysa ülkemizde özellikle IMF-DB dayatmalı programın uygulandığı son yıllarda üretimdeki artış hızı nüfus artış hızının altında kalmış, dolayısıyla gıda açığı ve ithalata bağımlılık giderek artmıştır.

Ülkemizde ekili alanların %75'ini tahıl ürünleri (buğday, arpa, çavdar, yulaf) kaplamaktadır. Türkiye yılda en az 18,5 milyon ton buğday üretirse nüfusuna yetmektedir. 2007 ve 2008 yıllarında bu miktarın altında kalan üretimle en çok övündüğümüz hububatta bile dışa bağımlı hale gelmiştir. Bu, yalnızca kuraklıkla açıklanabilecek bir durum değildir. Çünkü yaklaşık 25 yıldır Türkiye'deki hububat üretiminin verimlilik ve maliyet sorunlarını çözmek için hiçbir kalıcı adım atılmamıştır. Yem üretimi açısından öne çıkan arpadaki üretim düşüşleri ise daha dramatiktir. 2000'li yıllara kadar arpa ihraç eden Türkiye, uygulanan yanlış politikalar nedeniyle arpa ithal eder hale gelmiştir.

Sıcak iklim tahıllarından mısır ve pirinç ise, Türkiye'de prim uygulaması ve tohumluk niteliğindeki yükselmeden dolayı, ekolojik değerlerin dışındaki gelişmelerle üretim artışı gerçekleşen iki ürün olarak öne çıkmaktadır (Tablo 9).

Bir zamanlar dünya lideri olduğumuz bakliyatla, Kanada'dan ithalat yapılmaktadır. TMO günümüzde ithal mercimeği dağıtmakla görevli bir kuruluş haline getirilmiştir. Türkiye nohutta, kuru fasulyede, mercimekte nüfus artış hızını yakalayabilecek bir üretim artışına ulaşamamış; çoğu zaman ya sabit, ya negatif dengeye giden üretim hızlarında kalmıştır. 2009 yılı itibarıyla toplam bakliyat üretimi 10 yıl öncesindeki seviyesinin altındadır (Tablo 10).

2000'li yılların başında 19 milyon tona yakın ürettiğimiz şeker pancarı 17 milyon tonlara gerilemiştir. Pamukta üretimi artırmak yerine üretimden kaçışı, ithalatı destekleyici politikalar nedeniyle; 10 yıl önce pamuk denildiğinde akla gelen yerler arasında olan Amik Ovası'nda pamuğun yerini

Tablo 9. Yıllara Göre Hububat Üretimi (Bin Ton)

Yıl	Toplam	Buğday	Arpa	Mısır	Pirinç*
2000	32.249	21.000	8.000	2.300	210
2001	29.571	19.000	7.500	2.200	216
2002	30.831	19.500	8.300	2.100	216
2003	30.807	19.000	8.100	2.800	223
2004	34.154	21.000	9.000	3.000	294
2005	36.472	21.500	9.500	4.200	360
2006	34.643	20.010	9.551	3.811	418
2007	29.257	17.234	7.307	3.535	389
2008	29.287	17.782	5.923	4.274	452
2009	33.577	20.600	7.300	4.250	450

(* Pirinç imalatında randıman %60 olarak hesaplanmıştır.

Kaynak: TÜİK, TMO

Tablo 10. Yıllara Göre Kuru Baklagiller Üretimi (Bin Ton)

Yıl	Toplam	Nohut	Kuru Fasulye	Kırmızı Mercimek	Yeşil Mercimek
2000	1.182	548	230	280	73
2001	1.328	535	225	460	60
2002	1.510	650	250	500	65
2003	1.437	600	250	485	55
2004	1.453	620	250	480	60
2005	1.433	600	210	520	50
2006	1.431	552	196	580	42
2007	1.265	505	154	508	27
2008	855	518	155	106	25
2009	1.101	563	181	275	27

Kaynak: TÜİK

buğday, Ege'de ise mısır almaya başlamıştır. GAP, %60'lık payı ile birinci üretim bölgesi haline gelmiştir. Son 10 yıllık dönemde pamuk üretimindeki gerileme %25'in üzerindedir. Aynı dönemde patates üretimindeki düşüş %20 dolayındadır. Ayçiçeği üretimi ise 20 yıl öncesindeki seviyesini (1989 yılı üretimi 1 milyon 250 bin ton) yakalayamamıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Yıllara Göre Endüstri Bitkileri Üretimi (Bin Ton)

Yıl	Şeker Pancarı	Pamuk (Lif)	Ayçiçeği	Patates
2000	18.821	880	800	5.370
2001	12.633	914	650	5.000
2002	16.523	988	850	5.200
2003	12.623	920	800	5.300
2004	13.517	936	900	4.800
2005	15.181	864	975	4.090
2006	14.452	977	1.118	4.397
2007	12.415	868	854	4.228
2008	15.488	673	992	4.197
2009	17.275	639	1.057	4.398

Kaynak: TÜİK

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Kuru soğan ve kavun-karpuz üretimi de 10 yıl öncesindeki seviyesinin oldukça altındadır. Domates üretimindeki nispi artış, 2010 yılında ortaya çıkan Domates güvesi (Tuta absoluta) zararı nedeniyle negatife dönmüştür (Tablo 12).

Tablo 12. Yıllara Göre Sebze Üretimi (Bin Ton)

Yıl	Kuru Soğan	Kavun-Karpuz	Domates
2000	2.200	5.805	8.890
2001	2.150	5.795	8.425
2002	2.050	6.395	9.450
2003	1.750	5.950	9.820
2004	2.040	5.575	9.440
2005	2.070	5.795	10.050
2006	1.765	5.571	9.855
2007	1.859	5.457	9.945
2008	2.007	5.752	10.985
2009	1.850	5.489	10.746

Kaynak: TÜİK

TEKEL İNGİLİZLER'E SATILDI, TÜTÜNDE YIKIM SÜRÜYOR

Yasa hükmüyle TEKEL'in destekleme alımlarından çekilerek sözleşmeli çiftçilik sistemine geçilmesi tütüncülük için yıkım oldu. Dünyanın en kaliteli şark tütününü üreten çiftçimiz üretimden hızla uzaklaştı. Son 10 yıl içerisinde ekici sayısı 500 binden 65 bine, ekim alanı 200 bin hektardan 80 bin hektara, üretim 150 bin tondan 55 bin tona geriledi (Tablo 13).

Tablo 13. Yıllara Göre Tütün Ekici Sayısı, Ekim Alanı ve Üretimi

Ürün Yılı	Ekici Sayısı	Ekilen Alan (Hektar)	Üretim (Ton)
1999	568.121	258.701	243.468
2000	583.474	236.569	200.280
2001	478.022	195.770	144.786
2002	405.882	191.000	152.856
2003	318.504	183.043	112.158
2004	282.874	192.710	133.913
2005	252.312	185.342	135.247
2006	215.307	146.167	98.137
2007	179.769	144.904	74.584
2008	181.588	146.874	93.403
2009	77.411	116.143	81.053
2010*	65.000	81.000	55.000

(*) Tahmin Kaynak: Ekici sayısı: TEKEL ve TAPDK verileri; Ekilen alan ve üretim: TÜİK

147 yıllık bir geçmişi olan TEKEL, 5 Şubat 2001'de Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) kararıyla özelleştirme kapsam ve programına alınarak 1 Ocak 2003'te sigara ve alkollü içkiler birimi şeklinde yeniden yapılandırıldı.

2004 yılında TEKEL'in içki bölümü stokları ve arsalarıyla birlikte 290 milyon dolara satıldı; satın alanlar 1 yıl içinde bu tesislerin %92'sini Amerikan Texas Pacific Company şirketine 810 milyon dolara devrettiler. TEKEL'in içki bölümünün özelleştirilmesi sonrasında, satılan 19 fabrikadan 9'u kapatıldı (Ankara, Çanakkale, Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Şanlıurfa, Kırıkkale, Ürgüp, Yozgat).

TEKEL'in sigara markalarıyla birlikte sigara fabrikaları ve taşınmazlarının "varlık satışı" yöntemiyle özelleştirilmesine ilişkin ihale, 22 Şubat 2008 tarihinde yapıldı. Kuruluşun hisseleri 1,72 milyar dolar bedelle British American Tobacco'ya (BAT) satılarak, hisse devri 24 Haziran 2008 tarihinde gerçekleştirildi. Tütünde son yerli kale olan TEKEL'in satılmasıyla 2008'de sektörün tümü yabancı şirketlere devredilmiş oldu.

TEKEL'in alkol ve sigara birimlerinin satılmasından sonra, TTA (Tütün, Tuz ve Alkol İşletmeleri) adıyla Özelleştirme İdaresi'ne (ÖİB) bağlı olarak faaliyet gösteren kurum için de artık kapanış süreci başladı. ÖYK Türkiye geneline yayılmış 60 Yaprak Tütün İşletmesinin kapatılmasını kararlaştırdı. Böylelikle ismi marka olmuş bir buçuk asırlık bir kurum olan TEKEL, tarihin tozlu sayfalarındaki yerini alacak.

TTA, 2009 yılında son kez 108 bin ekiciden 20 bin ton yaprak tütün satın alarak piyasadan çekildi. TTA'nın yaprak tütün piyasalarından çekilmesi ve destekleme alımlarının kaldırılmasıyla çokuluslu sigara tekellerinin insafına terk edilen tütün ekicisi de kaderiyle baş başa kalmış bulunuyor.

PANCAR ŞEKERİNİN YERİNİ GDO'LU MISIR ŞEKERİ ALACAK

8 Ekim 2007 tarihli ÖYK Kararı ile Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'deki (TŞFAŞ) kamu hisselerinin tümü özelleştirme programına alınarak ÖİB'ye devredildi. Bu karar Şeker-İş Sendikası'nın itirazı üzerine Danıştay Dava Daireleri tarafından durduruldu.

ÖYK'nin 12 Ağustos 2008 tarihli Kararı ile TŞFAŞ yeniden özelleştirme programına alınarak, kuruluşa at 25 adet şeker fabrikasının 6 portföy grubu halinde özelleştirilmesine karar verildi. 2009 ve 2010 yıllarında yapılan ihalelerin yürütmesi, Şeker-İş Sendikası tarafından açılan davalar sonucu Danıştay tarafından durduruldu.

2008 yılında 3,2 milyar TL kâr eden şeker fabrikalarının tümüyle özelleştirilmesi halinde, en az 18-20 fabrika kapanacak; yalnızca kârlı 4-5 fabrika ayakta kalabilecektir. Böylelikle kurulu yatırım değeri yaklaşık 3 milyar dolar dolayında olan fabrikalar yok edilmiş, ülke yaklaşık 2 milyar dolarlık katma değerden yoksun bırakılmış olacaktır. Ayrıca binlerce pancar ekicisi ve şeker işçisi sektörden dışlanacaktır.

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Öte yandan fabrikaları alan şirketler bir süre sonra bunları yabancılara devredecek ve fabrikaların çoğu kapanacak. Yerini GDO'lu mısırdan şeker üretenler dolduracak. Türkiye sonuçta AB, ABD gibi büyük şeker üreticisi ülkelerle uluslararası şeker ticareti yapan şirketlerin pazarı haline gelecektir.

FINDIKTA YENİ SÖMÜRÜ POLİTİKALARI GÜNDEMDE

Dünya fındık üretiminin %75'ini, ticaretinin %85'ini gerçekleştirmesine karşın Türkiye'de fındık üreticilerinin yüzü bir türlü gülmüyor. Türkiye'de 642 bin hektar alanda, 322 bin üretici fındık üretimi yapmakta, yaklaşık 2 milyon kişi geçimini fındıktan sağlamaktadır. Yıllık üretim ekolojik koşullara bağlı olarak 500–800 bin ton arasında değişmektedir. Yıllık iç tüketim ortalama 110 bin ton olup, ürünün büyük bir kısmı ihraç edilmektedir.

Son yıllarda bir kriz başlığı olarak öne çıkan fındık konusunda hükümet yeni bir strateji açıkladı. Buna göre; TMO artık fındık almayacak, çiftçi kayıt sisteminde %6 eğimin üstünde ve 750 rakımın altında 406 bin hektar alanda fındık tarımı yapan fındık üreticileri Ocak 2010'dan başlamak üzere dekar başına 150 TL destek alacak; 1., 2. ve %6'dan daha az eğimli 3. sınıf tarım arazilerinde ve rakımı 750 metrenin üzerindeki arazileri kapsayan 176 bin hektar alanda üretim yapan fındık üreticileri ise bahçelerini sökmeleri karşılığında dekar başına 600 TL destek alacaklar ve bu desteklemeler 3 yıl devam edecek (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, gelen büyük tepki karşısında 3 ay sonra stratejide değişikliğe giderek rakımı 750 metrenin üzerindeki arazilerde de fındık üretimine devam edilmesini kararlaştırmıştır).

Yeni stratejiyle piyasada kamu adına fındık alımı yapacak bir kuruluş kalmadığı için tüccar ve ihracatçılar piyasada tek belirleyici haline geldiler. Az sayıda tüccar ve ihracatçının egemen olduğu fındık piyasasında fiyat onların istediği biçimde oluşuyor.

KAMU TARIM İŞLETMELERİ ÖZEL SEKTÖRE

AKP'nin 26 Eylül 2002'de açıklanan seçim bildirgesinde "tarımsal KİT'lerin gerekli önlemler alındıktan sonra özelleştirileceği; devlet arazilerinin uygun koşullarla özel sektör işletmelerine kullanılacağı" ifadelerine yer verildi. Aynı şekilde ÖİB Başkanı Metin Kilci 14 Ağustos 2008 tarihinde; "tarım sektöründeki kuruluşların özelleştirilmesi gerektiğini, devletin tarım işletmesi kurarak tarımı desteklemesinin doğru ve kabul gören bir yöntem olmadığını" açıkladı.¹⁰

Öte yandan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın 2002-2008 yılı faaliyetlerinin anlatıldığı raporda; verimliliğini yitiren bazı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) işletmelerinin kiralama yoluyla özel sektöre açıldığı; son 4 yılda 13 işletmenin kiraya verildiği" belirtildi.

TİGEM'ler küçük-orta ölçekli çiftçilere modern tarım uygulamalarını göstermek; onlara tohumluk, damızlık

Tablo 14. Yıllara Göre Hayvan Varlığı (Bin Baş)

Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Toplam
1980	15.894	1.031	48.630	19.043	84.598
1985	12.466	551	42.500	13.336	68.853
1990	11.377	371	40.553	10.977	63.278
1995	11.789	255	33.791	9.111	54.946
2000	10.761	146	28.492	7.201	46.600
2001	10.548	138	26.972	7.022	44.680
2002	9.804	121	25.174	6.780	41.879
2003	9.789	113	25.431	6.772	42.105
2004	10.069	104	25.201	6.610	41.984
2005	10.526	105	25.304	6.517	42.452
2006	10.871	101	25.616	6.644	43.232
2007	11.037	85	25.475	6.286	42.882
2008	10.860	86	23.975	5.594	40.515
2009	10.724	87	21.750	5.128	37.689

Kaynak: TÜİK

hayvan, fide-fidan sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Bugün tarımın tohumluk ve damızlık gereksinimini karşılayan önemli kuruluşlar arasında olup; sertifikalı hububat ve yem bitkileri tohumlukları ile damızlık hayvan teminindeki rolleri küçümsenemez. Bunların özelleştirilmesi, çiftçiyi çokuluslu şirketler ve onların yerli ortaklarının insafına tek etmek anlamına gelmektedir.

HAYVAN VARLIĞI GERİLİYOR, KIRMIZI ET ÜRETİMİ DÜŞÜYOR

1980'li yıllardan sonra hakim olan neoliberal politikalar çerçevesinde kamunun hayvancılık alanında üstlendiği rol, yerini özel sektöre bırakmaya başladı; özel sektörün bu alana girmesi için yasal düzenlemeler yapıldı ve çeşitli teşvikler uygulandı. Bu amaçla ürün bazında verilen destekler ya azaltıldı ya da kaldırıldı; hayvancılığa destek olan EBK, SEK, YEMSAN gibi KİT'ler bir şirket anlayışıyla hızla özelleştirildi. Bu süreçte kamunun hayvan ıslahı çalışmalarının yürütüldüğü tarım işletmelerinden (TİGEM) bazıları uzun süreli kiralama adı altında elden çıkarıldı. Damızlık yetiştiriciliği, suni dölleme, aşılama gibi hayvancılıkta büyük önemi bulunan ve yıllarca kamunun önemli işlev üstlendiği alanlar da büyük ölçüde özel sektöre, yabancı tekelere bırakıldı.

1980-2009 yılları arasında ülke nüfusunun 20 milyondan fazla artmasına karşılık, uygulanan yanlış politikalar nedeniyle toplam hayvan varlığı 85 milyondan 38 milyona düştü (Tablo 14). 1985'te 499 bin ton olan kırmızı et üretimi 2009'da 413 bin tona geriledi (Tablo 15), kişi başına yıllık kırmızı et tüketimi de 10 kilodan 6,5 kiloya düştü. Son 8 yılda hayvan varlığındaki erime 4 milyon başı geçti, et üretimi ise yerinde saydı. Süt üretiminde belirli bir artış sağlandı; ancak somatik hücre ve bakteri sayısı fazlalığı sorunlarından dolayı üretim kalite standartlarının çok uzağında.

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Tablo 15. Yıllara Göre Et ve Süt Üretimi (Bin Ton)

Yıl	Et	Süt
1995	415	10.602
2000	491	9.793
2001	436	9.495
2002	421	8.409
2003	367	10.611
2004	447	10.679
2005	409	11.108
2006	439	11.952
2007	576	12.329
2008	482	12.243
2009	413	12.542

Kaynak: TÜİK

Tablo 16. Yıllara Göre Dış Ticaret Dengesi

[Ekonomik Faaliyetlere (USSS, 3. Rev) Göre Milyon \$]

Yıl	İhracat	İthalat	Denge
2000	27.775	54.502	-26.727
2001	31.334	41.399	-10.065
2002	36.059	51.554	-15.495
2003	47.253	69.340	-22.087
2004	63.167	97.540	-34.373
2005	73.476	116.774	-43.298
2006	85.535	139.576	-54.041
2007	107.272	170.063	-62.791
2008	132.027	201.964	-69.937
2009	102.142	140.928	-38.786
2010*	92.709	147.821	-55.112

(*) Ocak-Ekim dönemini kapsamaktadır

Kaynak: TÜİK

TÜRKİYE TARIM VE HAYVANCILIKTA İTHALAT ÜLKESİ

1980'lerin başından itibaren Türkiye'nin tarımsal üretim yapısı ve dış ticaretinde büyük değişiklikler meydana geldi. Tarımda kendi kendine yetebilen bir konumda olan Türkiye, bu özelliğini yitirerek, pek çok ürünü ithal etmek zorunda kaldı. Genel ihracat dengesi yönünden, tarımda net ihracatçı konumundan net ithalatçı konumuna gelindi.

Tarımda ısrarla sürdürülen IMF-DB patentli politikaların yanı sıra küresel ısınmanın yol açtığı olduğu kuraklık, birçok üründe rekolte kayıplarına yol açarak çiftçi gelirlerini düşürdü, tarımda dışa bağımlılığa artıran etkenlerden biri oldu. Son 8 yıldan 6'sında tarım ürünleri ithalatı ihracatı geçti. 2008 yılında tarımsal ithalat 6,4, tarımsal dış ticaret açığı ise 2,3 milyar dolara ulaşarak Cumhuriyet tarihinin rekoru kırıldı. 2009'da küresel kriz nedeniyle gerileyen ithalat 2010'da yeniden tırmanışa geçti (Tablo 17). İthal edilen başlıca ürünler bitkisel ham yağ, yağlı tohumlar, pamuk ve buğdaydır.

Tablo 17. Yıllara Göre Tarım Ürünleri Dış Ticareti*

[Ekonomik Faaliyetlere (USSS, 3. Rev) Göre Milyon \$]

Yıl	İhracat	İthalat	Denge
2000	1.684	2.125	-441
2001	2.006	1.410	596
2002	1.806	1.704	102
2003	2.201	2.538	-337
2004	2.645	2.765	-120
2005	3.468	2.826	642
2006	3.611	2.935	676
2007	3.883	4.672	-789
2008	4.177	6.433	-2.256
2009	4.537	4.625	-88
2010**	4.018	5.286	-1.268

(*) Tarım + ormancılık + balıkçılık toplamıdır. (**) Ocak-Ekim dönemini kapsamaktadır

Kaynak: TÜİK

TARIM ÜRETİCİSİ TÜRKİYE TOHUMUNU İTHAL EDİYOR

Son 8 yılda tohumluk ithalatı için ödenen bedel 800 bin dolardır (Tablo 18). 2009 yılı için tohumluk tedarikinde ithalatın payı hibrit mısırdaki %10, patatesteki %13, şekerpancarındaki %23, standart sebze %45'tir. Dışa bağımlılık oranı çim bitkilerinde %60'a, hibrit sebze tohumluğunda ise %80 düzeyindedir.

Tablo 18. Yıllara Göre Tohumluk İthalatı

Yıl	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)
2002	19.227	55.292
2003	16.341	71.249
2004	19.838	79.238
2005	23.876	89.597
2006	32.654	105.608
2007	34.374	130.581
2008	43.578	170.798
2009	30.267	158.363

Kaynak: Tarım ve Köyşleri Bakanlığı

10 YILDA BUĞDAY VE MISIR İTHALATINA 5,5 MİLYAR DOLAR

Ürün fiyatındaki artışın yetersiz, buna karşılık mazot-gübre fiyatlarındaki fahiş artışlara kuraklık da eklenince, Türkiye buğdayda dışarıya muhtaç hale geldi. Son 10 yıllık dönemde, 15 milyon ton buğday ithalatı yapılarak karşılığında 3,9 milyar dolar bedel ödenmiştir. Mısırdaki ise yaklaşık 9 milyon tonluk ithalatın karşılığı 1,7 milyar dolardır.

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Tablo 19. Yıllara Göre Buğday İthalatı*

Yıl	Miktar (Bin Ton)	Değer (Milyon \$)
2000	964	126
2001	347	49
2002	1.117	150
2003	1.846	278
2004	1.065	222
2005	136	25
2006	240	53
2007	2.147	570
2008	3.708	1.483
2009	3.380	899

(*) Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılan ithalat dahil
Kaynak: TÜİK

Tablo 20. Yıllara Göre Mısır İthalatı

Yıl	Miktar (Bin Ton)	Değer (Milyon \$)
2000	1.286	147
2001	537	66
2002	1.180	134
2003	1.818	276
2004	1.050	190
2005	218	47
2006	31	13
2007	1.128	269
2008	1.151	382
2009	484	135

Kaynak: TÜİK

Tablo 21. Yıllara Göre Pamuk İthalatı

Yıl	Miktar (Bin ton)	Değer (Milyon \$)
2000	567	677
2001	454	497
2002	541	493
2003	557	667
2004	585	836
2005	776	908
2006	754	970
2007	946	1.278
2008	613	1.000
2009	753	1.003

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

PAMUKTA YILLIK İTHALAT 1 MİLYAR DOLAR

1980'lere kadar pamuk ihracatçısı olan Türkiye, kullandığı pamuğun yarısını ithal eder duruma gelmiştir. Bugün Türkiye pamukta Çin'den sonra ikinci büyük ithalatçı konumundadır.

Bu gidişle GAP bölgesinde yatırım yapan tekstilci pamuğu Harran, Çukurova, Amik yerine Amerika, Yunanistan, Uganda ya da Tanzanya'dan alacak. Böylelikle pamuk için verilen teşvikler yerli üreticiye değil, bu ülkelerin üreticilerine gidecektir.

YAĞLI TOHUM TÜRELERİNDE YILLIK İTHALAT 2 MİLYAR DOLARI AŞTI

Yerli üretim Türkiye'nin bitkisel yağ ihtiyacının ancak %30'una yetiyor. Bitkisel yağ açığı yağlı tohum ya da ham yağ ithalatıyla karşılanıyor. Türkiye bitkisel yağda dışa bağımlı net ithalatçı bir ülkedir.

Son 10 yıllık dönemde yağlı tohum, ham yağ ve küspe ithalatı için ödenen bedel 14 milyar dolara ulaşmıştır. Özellikle 2003 yılından başlayarak ivme kazanan ithalat, 2008'de 3 milyar doları aşmış; 2009 yılında küresel mali krizle birlikte 2 milyar dolara gerilemiştir (Tablo 22).

Tablo 22. Yıllara Göre Yağlı Tohum Türleri İthalatı (Bin \$)

Yıl	Yağlı Tohum	Ham Yağ	Küspe	Toplam
2000	225	303	147	675
2001	133	279	91	503
2002	223	347	88	658
2003	424	426	115	965
2004	464	445	205	1.114
2005	585	644	171	1.400
2006	0.5	817	153	970
2007	875	676	330	1.881
2008	1.304	1.488	500	3.292
2009	910	973	358	2.241

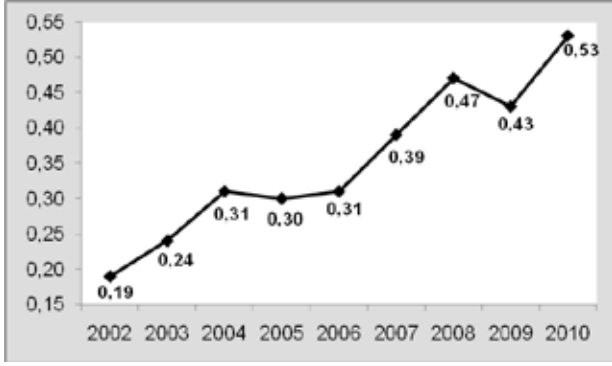
Kaynak: Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği

ET İTHALATI HAYVANCILIKTA UYGULANAN NEOLİBERAL POLİTİKALARIN İFLASIDIR

Uygulanan neoliberal politikaların yanı sıra, 2007-2008 yıllarında yaşanan kuraklıktan dolayı yem fiyatlarının artmasına karşın (Grafik 3), süt fiyatları düştü. Satıldığı sütte yem alamayan birçok üretici hayvanını kesime verdi, böylelikle hayvan varlığı azaldı. Ayrıca bu dönemde hayvancılık destekleri azaltıldı; bitkisel üretimde üreticiye değil tapu sahiplerine verilen DGD'nin kaldırılmasına karşın, hayvancılıkta hayvan başına ödeme sistemine geçildi. Bu nedenle çok sayıda hayvancılık işletmesi kapandı; hayvan varlığı ve et üretimi geriledi, fiyatlar yükseldi.

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Grafik 3. Yıllara Göre Sığır Besi Yemi Fiyatları (TL/kg)



Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Sonuçta, 30 Nisan 2010 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile hayvancılığı, besiciliği geliştirmek amacıyla kurulan EBK'ye 7 bin 500 ton taze, soğutulmuş veya dondurulmuş sığır eti yanında 16 bin ton damızlık olmayan canlı sığır eti ithal etme yetkisi verildi. Uzun dönemde ülkemiz hayvancılığının sonunu getirecek; Türkiye'yi pazar haline getirmek isteyen çokuluslu şirketlerin çıkarlarına hizmet edecek olan bu kararın sınırları zaman içerisinde genişletildi.

İthalata karşın et fiyatları düşmeyince, 29 Haziran 2010 tarihli BKK ile EBK'ye damızlık olmayan canlı sığır ithalatı için 100 bin ton kontenjan açıldı. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın 17 Temmuz 2010'da yaptığı tebliğ değişikliğiyle EBK, özel ve resmi kombinalar yanında, hayvancılık konusunda yatırımı olan kişi ve kuruluşlara da ithalat olanağı sağlandı. 19 Eylül 2010'da yapılan mevzuat değişikliğiyle karkas et ithalatına da izin verildi. 30 Nisan 2010 tarihli BKK ile başlayan, kapsamı sürekli olarak genişletilen ve gümrük vergisi oranları sürekli olarak düşürülen ithalat sürecinde 28 Ekim 2010 tarihinde yayımlanan ithalat rejimiyle gümrük vergisi oranları 1 Nisan 2011 tarihine kadar sıfırlandı.

Nisan 2010'dan günümüze kadar özel sektöre 140 bin ton karkas et ve 50 bin büyükbaş hayvan ithalatı için kontrol belgesi verildi. EBK ithal ettiği hayvan sayısının yılsonuna kadar 130 bin başa ulaşacağı belirtiliyor. Kısaca belirtmek gerekirse Nisan 2010'dan bu yana 123 bin ton canlı et hayvanı, karkas ve donmuş et ithalatı kararı alındı.

Kırmızı et fiyatlarındaki artış ve et ithalatı, hayvancılık alanında uygulanan neoliberal politikaların iflas ettiğini ortaya koymaktadır. Çözüm, acilen hayvan varlığını artırıcı, verimliliği yükseltici, kısacası üretim odaklı politikalar uygulamaktan geçmektedir.

TÜRKİYE GDO'LU ÜRÜN İTHALAT CENNETİNE DÖNÜŞTÜRÜLDÜ

Ziraat Mühendisleri Odası'nın belirlemelerine göre Türkiye'ye 1998 yılından beri GDO'lu (genetiği değiştirilmiş organizma)

ürünler ithal ediliyor. Çalışmaya göre; 1998-2008 dönemini kapsayan 10 yılda ithal edilen GDO'lu ürünlerin toplamı 20 milyon tonu buldu. Bu rakamı mısır, soya, pamuk gibi ürünler oluşturdu. Söz konusu ürünler ABD, Arjantin, Brezilya gibi ülkelerden ithal edildi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 26 Ekim 2009'da çıkardığı GDO'lara ilişkin Yönetmelikle GDO'lu ürün ithalatını yasal hale getirdi.

Bakanlık 6 ay içinde 3 kez değiştirdiği bu yönetmelik çerçevesinde oluşturulan "Bilimsel komite" aracılığıyla, 3 ayrı partide toplam 32 GDO'lu ürünün (mısır, soya, kolza, şekerpancarı, patates, pamuk gibi) kullanımına izin verdi. Komite kararlarında bu ürünlerin "yem ve gıda (taze, konserve, un, irmik ve mamulleri gibi doğrudan tüketim dışında) olarak kullanıldığında herhangi bir risk oluşturmayacağı kanısına varıldığı" dile getirildi.

Bakanlık, 13 Ağustos 2010'da iki yeni yönetmelik çıkartarak, Biyogüvenlik Kurulu ve komitelerinin çalışma usul ve esaslarını belirledi; ayrıca GDO'lara ilişkin eski yönetmeliği yürürlükten kaldırarak yeni çerçeve çizdi. Her iki Yönetmelik de, 26 Mart 2010'da yayımlanan Biyogüvenlik Kanunu'nda olduğu gibi, 26 Eylül 2010'da yürürlüğe girdi. Aslında Kanunun yayımlandığı tarihi izleyen 3 ay içerisinde çıkarılması gereken yönetmelikler 2 ay geciktirilerek, ortaya çıkan yasal boşlukta "Bilimsel komite" aracılığıyla da, 32 çeşit GDO'nun Türkiye'ye girişine izin verildi.

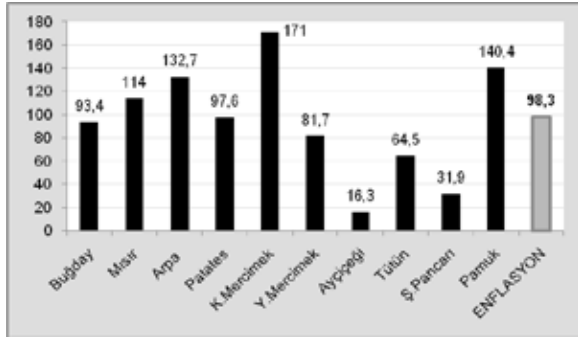
Türkiye, bir GDO'lu ürün ithalat cennetine dönüştürülürken, ülke içinde bu ürünleri ikame edecek ürünleri üretenler de adeta cezalandırılıyor. Türkiye yılda 1 milyon tona yakın GDO'lu DDGS (damıtma küspesi) ve mısır grizi ithalatı yaparak yem rasyonlarında kullanıyor; böylece kendi kepek ve küspemiz elde kalırken ABD'nin GDO'lu yan ürünleri Türkiye'yi dolduruyor. Bu durum, GDO lobisinin, "Türkiye yeterli soya ve mısır üretmediği için GDO'lu yem hammaddesi ithal etmek zorunda kalıyoruz" söylemlerinin de ne denli gerçeğe aykırı olduğunu ortaya koymaktadır. AB bu tür ithalatı en aza indirirken Türkiye'nin ithalatındaki sıçrama, ekonomi ve sağlık alanında kamu yararına aykırı uygulamaların ülkemizde nasıl yaygınlaştığının açık göstergesidir.

ÇİFTÇİLERİN BÜYÜK BÖLÜMÜ ENFLASYONA YENİLDİ

2002-2009 döneminde başta buğday olmak üzere birçok tarımsal ürünün fiyatı aynı dönemde %98,3 olarak gerçekleşen tüketici fiyatlarındaki artışın gerisinde kaldı (Grafik 4). Bu dönemde buğday fiyatları %93,4, patates fiyatları %97,6, yeşil mercimek fiyatları %81,7, tütün fiyatı %64,5, şekerpancarı fiyatı %31,9 oranında arttı. Üreticinin eline geçen fiyatlar esas alınarak yapılan hesaplama göre aynı dönemde arpa fiyatları %132,7, mısır fiyatları %114, pamuk fiyatları da %140,4 oranında artış kaydetti.

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Grifik 4. Tarımsal Ürün Fiyatları ve Enflasyon (%)



Kaynak: Sönmez (2010)

Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ile ilgili KİT'lerin faaliyetlerine konu tarımsal ürünlerin ortalama alım fiyatlarında, 2002 seçimini izleyen 2003 yılında %22,1, 2004 yılında %7,7, seçim yılı olan 2007'de %20,8, 2008 yılında %9,5, 2009 yılında %7 oranında artış kaydedildi. Tarımsal ürün fiyatları 2005 yılında ortalama %2,6, 2006 yılında da ortalama %7,6 oranında azaldı.

Tablo 23. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ve KİT'lerin Ürün Alım Fiyatlarının Enflasyonla Karşılaştırılması

Yıl	Ortalama Alım Fiyatları Artışı (%)	Yıllık Enflasyon (TÜFE) Artışı (%)
2000	28,4	39,0
2001	50,2	68,5
2002*	33,5	29,7
2003	22,1	18,4
2004	7,7	9,4
2005	-2,6	7,7
2006	-7,6	9,7
2007*	20,8	8,4
2008	9,5	10,1
2009	7,0	6,5

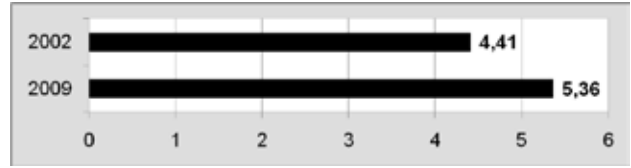
(*) Seçim yılı

Kaynak: DPT, TÜİK

TARIMDA FİYAT HADDİ GİRDİLER LEHİNE

Mazot / Buğday: Çiftçiler 1 litre mazot alabilmek için 2002 yılında 4,41 kg buğday satmak zorunda bulunuyordu. Mazot fiyatlarındaki artış buğday fiyatlarına fark attığı için 2009 yılında 1 litre mazot için 5,36 kg buğday satılması gerekiyor.

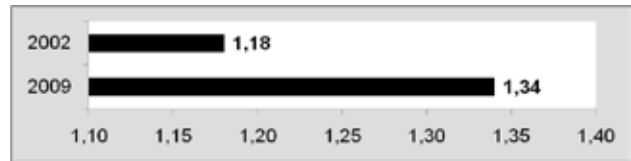
Grifik 5. 1 litre mazot için gereken buğday miktarı (kg)



Kaynak: Sönmez (2010)

Gübre / Buğday: 2002 yılında 1 kilo DAP gübresi alabilmek için 1,18 kg buğday yeterken, 2009 yılında çiftçi bir kilo DAP gübresini ancak 1,34 kg buğdaya alabildi.

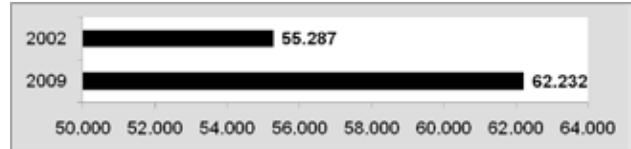
Grifik 6. 1 kg DAP gübresi için gereken buğday miktarı (kg)



Kaynak: Sönmez (2010)

Traktör / Buğday: 2002 yılında normal bir traktör alabilmek için çiftçi 55 ton buğday satmak zorunda bulunuyordu. 2009 yılında ise aynı traktörü alabilmek için çiftçinin 62 bin ton buğday satması gerekti.

Grifik 7. 1 adet traktör için gereken buğday miktarı (kg)



Kaynak: Sönmez (2010)

1995 yılı 100 kabul edilerek yapılan bir çalışma; 2000'li yıllarda tarım ürünleri alım fiyatlarındaki artışların, fahiş bir şekilde artan girdi fiyatları karşısında nasıl eridiğini çok açık biçimde yansıtmaktadır. Tablo 24. Ürün ve Girdi Fiyatlarına Göre İç Ticaret Hadleri (1995=100)

Yıllar	Ürün Fiyatları Endeksi (1)	Girdi Fiyatları Endeksi (2)	İç Ticaret Hadleri (1/2)
1999	917	910	100,8
2000	1.190	1.366	87,1
2001	2.033	2.693	75,5
2002	2.717	4.117	66,0
2003	3.296	5.194	63,5
2004	3.807	6.163	61,8
2005	3.819	6.501	58,7
2006	3.929	7.138	55,0
2007	4.802	8.215	58,5
2008	5.174	10.035	51,6

Kaynak: Uysal (2010)

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı verilerine göre; 2002-2009 yılları arasında kimyasal gübre fiyatlarındaki artış Amonyum sülfatta %101, Amonyum nitratta %148, Ürede %166, Kompoze gübrede ise %171 olmuştur (Tablo 25).

Tablo 25. Kimyasal Gübrelerin Yıllık Ortalama Fiyatları (TL/Ton)

Yıl	A. Sülfat %21	A. Nitrat %26	A. Nitrat %33	Üre	Kompoze 20.20.0
2002	162	176	193	237	254
2003	195	230	251	309	285
2004	268	274	302	346	358
2005	251	294	312	421	374
2006	257	298	346	465	399
2007	329	350	410	602	493
2008	564	510	586	760	1.110
2009	325	436	479	630	689

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Tablo 26. Kimyasal Gübre Üretim, Tüketim ve İthalatı (Bin Ton)

Yıl	Üretim	Tüketim	İthalat	Payı (%)*
2000	3.163	5.294	2.408	45,5
2001	2.628	4.262	1.776	41,7
2002	3.472	4.529	1.740	38,4
2003	3.318	5.094	2.126	41,7
2004	3.192	5.175	2.710	52,4
2005	3.158	5.199	2.478	47,7
2006	3.133	5.367	2.661	49,6
2007	3.114	5.148	2.377	46,2
2008	2.961	4.129	2.078	50,3
2009	2.878	5.276	3.007	57,0

* İthalatın tüketime oranıdır

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Üretim kapasitesi 5,3 milyon ton/yıl olan Türkiye gübre sanayii iç pazara yönelik olarak kurulmuş olup, iki ana mal (kompoze ve Triple süperfosfat) dışında kurulu kapasitesi iç talebi karşılayamamaktadır. 2003-2009 döneminde tüketimin yarısı ithalatta karşılanmıştır (Tablo 26). Fiilen ithalat yapan şirket sayısı 20 dolayındadır. Ancak yerli üreticiler de üretmedikleri ya da ithal etmeyi daha ekonomik buldukları gübreleri ithal etmektedirler. Bu çerçevede, iç piyasadaki gübre fiyatlarını, uluslararası piyasalardaki hammadde ve gübre fiyatları; döviz kurundaki değişimler ve gübre tekellerinin kâr hırsı belirlemektedir.

KRİZ TRAKTÖR ÜRETİM VE SATIŞLARINI VURDU

1998'de 50 bin dolayında gerçekleşen traktör satışları, kriz nedeniyle 2002'de 7 binlere kadar düşmüş; 2006'da 40 bine kadar yükselmişti. Ancak 2009'da kriz üretim ve satışları vurdu; traktör satışları 14 bine kadar geriledi (Tablo 27).

Tablo 27. Yıllara Göre Traktör Üretimi ve Satışı

Yıl	Traktör Üretimi	Traktör Satışı	Traktör Sayısı
1998	60.500	48.568	902.513
1999	27.435	19.280	924.471
2000	37.434	33.500	941.835
2001	15.052	10.500	948.416
2002	10.652	6.810	970.083
2003	28.794	16.636	997.620
2004	42.473	29.583	1.009.065
2005	42.500	34.996	1.022.365
2006	44.685	39.706	1.037.383
2007	38.000	34.399	1.056.128
2008	29.000	27.022	1.070.746
2009	18.000	13.758	1.073.538

Kaynak: TÜİK, DPT, Tarmakbir, Otomotiv Sanayii Derneği

TARIMDA KULLANILAN GÜBRENİN YARISI İTHAL

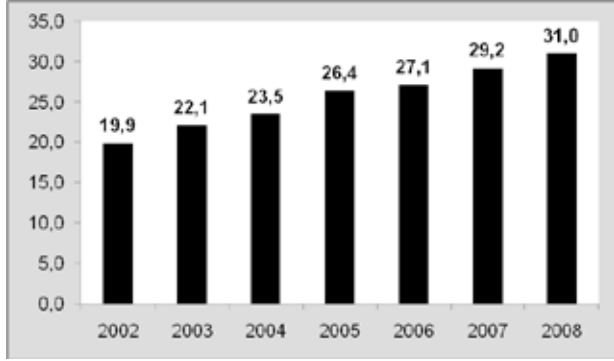
Gübre sektöründeki kamu kuruluşlarının (TÜGSAŞ'ın bağlı ortaklıkları Gemlik ve Samsun Gübre ile İGSAŞ) özelleştirilmeleri 2005 yılında tamamlanmış ve kamunun üretici olarak varlığı sona ermiştir. Özelleştirmelerde; Yılyak Yakıt Pazarlama Gemlik Gübre hisselerini, Yıldız Entegre Ağaç Sanayii İGSAŞ hisseleriyle Kütahya Gübre varlıklarını satın alarak sektöre girmiştir. Toros Gübre ise Samsun Gübre'yi alarak kurulu kapasitesini artırmıştır. Bu süreçte Ege Gübre hisseleri de el değiştirerek Yaşar Grubu'ndan Gencer Holding'e geçmiştir. TÜGSAŞ'a ait Elazığ Gübre kapatılarak, tesisleri başka kamu kuruluşlarına bırakılmıştır.

KIRSAL KESİMDE YOKSULLUK ARTIYOR

Uygulanan neoliberal politikalara bağlı olarak kırsal kesimdeki yoksulluk hızla artmaktadır. TÜİK tarafından açıklanan yoksulluk araştırmaları kırsal kesimde harcama esaslı görel yoksulluğun 2002-2008 döneminde hızla arttığını ortaya koymaktadır. 2002 yılında kırsal kesimde harcama esaslı görel yoksulluk oranı %19,9 iken; 2008 yılında bu oran %31'e çıkmıştır (Grafik 8).

NEOLİBERAL POLİTİKALARIN 2000'Lİ YILLARDA TARIMA YANSIMALARI

Grafik 8. Kırsal Kesimde Harcama Esaslı Görelî Yoksulluk (%)



Kaynak: TÜİK

İktisatçı Mustafa Sönmez tarafından yapılan bir çalışma son 3 yılda tarımda yoksullaşmanın seyrini çok açık şekilde ortaya koymaktadır.

NEOLİBERAL POLİTİKALAR KÜÇÜK İŞLETMELERİ TASFİYE EDİYOR

İktisat tarihçisi Huricihan İslamoğlu tarafından piyasa düzenlemelerinin, AB ortak tarım politikasıyla uyumlu düzenlemelerin sonuçlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışma; küçük aile işletmelerinin tasfiye olduğunu, görece büyüklerin oranının arttığını; orta işletmelerin de tasfiye ile karşı karşıya bulunduğunu ortaya koymuştur. TÜİK'in verilerine göre 2001'de 0-50 dekar arası işletmeler toplamın %65'i oluştururken; İslamoğlu'nun çalışmasına göre yarısı tasfiye olarak %32'ye düşmüş; buna karşılık 500 dekar üzeri topraklı işletmelerin oranı %1 iken %6'ya yükselmiştir.

ÇÖZÜM EMEK VE ÜRETİM ODAKLI BİR PROGRAMDAN GEÇİYOR

Sonuç olarak belirtmek gerekirse; ülkemizde de uygulanan neoliberal politikalarla endüstriyel tarım dayatılmakta; küçük toprak sahibi çiftçiler tasfiye süreci yaşamakta ve bu sürecin kazananı, egemenliklerini tüm dünyada sürdüren çokuluslu tarım-gıda şirketleri olmaktadır. Tarımın bu sarmaldan kurtulabilmesi; kendi insanımızın ihtiyaçlarına ve ülkemizin özgül ekolojik koşullarına uygun; emek ve üretim odaklı bir program uygulanmasına bağlıdır.

Tablo 28. Tarım Sektöründe Hasıla, İstihdam ve Verimlilik*

Yıl/ Dönem	Katma Değer (Milyon TL)	İstihdam (Bin Kişi)	Kişi Başına Katma Değer (TL)
2008/9	6.981	5.452	1.280
2009/9	7.264	5.754	1.262
2010/9	7.240	5.999	1.207

(*) Ocak-Eylül dönemini kapsamaktadır Kaynak: TÜİK



GDO'LU ÜRÜNLER ETİKETLENMİYOR



Ali Ekber YILDIRIM*

Yasaya rağmen GDO(Genetik Değiştirilmiş Organizmalar)'lu ürünler etiketlenmiyor.

Biyogüvenlik Yasası ve Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar(GDO) ve Ürünlerine Dair Yönetmelik 26 Eylül 2010'da yürürlüğe girdi. Yasa ve yönetmeliğe göre, GDO'lu ürünler ve eşik değer(genellikle binde 9 olarak belirleniyor) üzerinde GDO olan ürünlerin etiketinde "Genetik yapısı değiştirilmiştir", "genetik yapısı değiştirilmiş ... üründen üretilmiştir" ibaresinin yazılması gerekiyor. Ancak, yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana 2 ay geçmesine rağmen etiket zorunluluğu uygulanmıyor. Market raflarında satılan hiçbir gıda maddesinin etiketinde GDO'lu olduğuna ilişkin ibare yok.

32 ÇEŞİT GDO'LU ÜRÜN NEREYE GİTTİ?

GDO ile ilgili ilk yasal düzenleme 29 Ekim 2009'da çıkarılan Gıda ve Yem Amaçlı Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerinin İthalatı, İşlenmesi, İhracatı, Kontrol ve Denetimine Dair Yönetmelik'ten bu yana 32 çeşit GDO'lu ürünün ithalatına izin verildi. Ülkeye girişine izin verilen GDO'lu ürünlerin gıda ve yem amaçlı kullanılması kabul ediliyor. Bu ürünlerin büyük bölümünü mısır, soya, pamuk ve kanola oluşturuyor. Ayrıca, GDO'lu şekerpancari, maya, patates ve bakteri biyokütlesi ithalatına da izin verildi. Özellikle mısır,soya ve kanolanın yaklaşık 700- 800 gıda maddesinde kullanıldığı biliniyor. Ancak, market raflarına bakıldığında hiçbir gıda maddesinin etiketinde GDO olduğuna ilişkin ibare olmaması dikkat çekiyor. İthalatına izin verilen GDO'lu ürünler normal diğer ürünler gibi tüketiciye sunuluyor.

GDO YAZAN BATAR

DÜNYA'ya bilgi veren ancak adlarının açıklanmasını istemeyen firma yöneticileri, bugünkü şartlarda hiçbir gıda firmasının ürününde GDO olduğunu açıklayamayacağını dile getirdi. Firma yöneticileri: "Türkiye'de GDO adeta zehirle eş değer görülüyor. GDO'lu ürün yiyen hemen kanser olur gibi bir düşünce var. Bu nedenle hiçbir firma benim ürüme GDO'lu demez, diyemez. Bunu açıklayan firma batar. Bu nedenle GDO'lu ürün kullananlar bunu etikete yazmıyor. Tarım Bakanlığı da gerekli denetimleri yapmadığı için

GDO'lu ürünler de diğer doğal ürünler gibi piyasada satılıyor" görüşünü dile getiriyor.

DENETİM SORUNU YAŞANIYOR

Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker, etiket zorunluluğu ile ilgili yaptığı bir açıklamada 26 Eylül itibariyle ürünlerin etiketleneneğini ve bakanlık olarak gerekli denetimleri yapacaklarını, GDO'lu ürün kullandığı halde etikete yazmayanların cezalandırılacağını söylemişti. Ancak, 26 Eylül'den bu yana yaklaşık 2 ay geçmesine rağmen GDO'lu ürünlerle ilgili nasıl bir denetim yapıldığı bilinmiyor. İmalatçılara göre, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yılbaşına kadar olan süreyi bir geçiş süreci olarak görüyor. Yılbaşından sonra denetimlerin başlaması bekleniyor.

"GDO YOK" DİYENE CEZA

GDO'lu ürünlerde yasaya rağmen etiket zorunluluğu uygulanmazken, ürününde GDO olmadığını belirten Konya Şeker Fabrikası'na ceza verildi. Reklam Kurulu 21 Eylül 2010 tarihli toplantısında Konya Şeker Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye ait "Şeker Küpü Küp Şeker" adlı ürünün ambalajı üzerinde yer alan ;" % 100 doğal pancar şekeri" ve "Hiçbir şekilde GDO (Genetik Değiştirilmiş Organizma) içermez" şeklindeki ifadeler nedeniyle firmaya reklamları durdurma cezası verdi. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Reklam Kurulu'nun 21 Eylül 2010 tarihli toplantısında alınan karar şöyle: "Konya Şeker Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye ait "Şeker Küpü Küp Şeker" adlı ürünün ambalajı üzerinde yer alan ;" % 100 doğal pancar şekeri" ve "hiçbir şekilde GDO (Genetik Değiştirilmiş Organizma) içermez" şeklindeki ifadelerin, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca firmaya verilen "Üretim İzin Belgesi"nde yer almadığı, bu nedenle kullanılmayacağı; ayrıca bu ifadelerin "özellikleri açısından benzer olan gıdalara üstün olduğunu beyan edecek biçimde" ve "tüm benzer gıda maddeleri ile aynı karakteristiklere sahip olduğu halde, gıda maddesinin özel karaktere sahip olduğunu ileri süreceği şekilde" olduğu tespit edilmiş olup, söz konusu tanıtımların Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Yönetmeliğe uygun olmadığına, bu durumun, 4077 sayılı Kanununun 16 ncı maddesi hükmüne aykırı olduğuna, reklam veren Konya Şeker Sanayi ve Ticaret A.Ş. hakkında anılan reklamları durdurma cezası verilmesine karar verildi."

KONYA ŞEKER MAHKEMEYE GİTTİ

Konya Şeker'i de bünyesinde bulunduran Anadolu Birlik Holding CEO'su Baydu Veznedaroğlu, konuyla ilgili DÜNYA'ya şu bilgileri verdi: Konya Şeker olarak " % 100 doğal pancar şekeri" ve "hiçbir şekilde GDO (Genetik Değiştirilmiş Organizma) içermez" şeklindeki ifadeleri kullandık. Tarım İl Müdürlüğü bize bu ibareyi kaldırdı dedi. Daha sonra da Tüketici Haklarının Korunması Genel Müdürlüğü'nden 30 Eylül 2010 tarihli bir yazı elimize ulaştı. Bu yazıda da haksız rekabete neden olduğu gerekçesiyle GDO içermez ibaresini kaldırmamız isteniyor. Bu arada 26 Eylül'de GDO Yönetmeliği yürürlüğe girdi. Yönetmeliğe göre bu ibareyi yazmamız bizim yasal hakkımız. Biz de konuyu

GDO'LU ÜRÜNLER ETİKETLENMİYOR

mahkemeye götürdük. Mahkeme sürüyor. Fakat 26 Eylül'de yönetmelik yürürlüğe girince biz tekrardan bu ibareleri yazmaya başladık. Şu anda ürün paketlerimizde bu ibare var. Bu bizim yasal hakkımız.”

YÖNETMELİĞE GÖRE “GDO'SUZ” YAZILABİLİR

GDO Yönetmeliğine göre, ürünlerinde GDO kullanmayanlara bunu etiketlerinde belirtme hakkı veriliyor. Yönetmeliğin 18. maddesinin g bendinde “GDO'suz eşdeğer gıdaların etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir” deniliyor. Yönetmelikteki bu düzenlemeye rağmen GDO'lu ürün kullananlar etiketine GDO'yu yazmazken, Konya Şeker A.Ş.'nin, ürününün GDO içermediğini etikete yazdığı için cezalandırılması dikkat çekiyor Yasaya uymayanlar değil, uyanlar cezalandırılıyor.

YEMDE DE ETİKET ZORUNLULUĞU VAR

Türkiye'ye girişine izin verilen GDO'lu ürünlerin büyük bölümü yem sektöründe kullanılıyor. GDO Yönetmeliği'nin 19. maddesine göre yemlerde de etiket zorunluluğu var. Yönetmeliğin “Yemlerin etiketlenmesi” başlıklı 19. maddesi özetle şöyle: “GDO içeren veya GDO'lardan oluşan yemin özel adının yanında parantez içinde “genetik yapısı değiştirilmiş” ibaresi bulunur. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz. GDO'dan elde edilen yemin adının yanında parantez içinde “genetik yapısı değiştirilmiş den elde edilmiştir” ibaresi yer alır. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz. Dökme yemlerin beraberinde, etiket bilgilerini içeren belge bulundurulur. GDO'suz eşdeğer yemlerin etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.”

YEMCİLERİN YÜZDE 20-25'İ UYGULUYOR

Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Başkanı Ülkü Karakuş, yemde etiketlenmenin kısmen uygulandığını özellikle büyük üreticilerin buna riayet ettiğini ancak küçük firmaların henüz uygulamaya geçmediğini söyledi. DÜNYA'ya bilgi veren Karakuş: “ Satın alınan yani ithal edilen GDO'lu ürünlerin tamamında transgenik olduğu ibaresi var. Fakat bu ürünü üretimde kullanıp iç piyasaya sunarken etiket uygulaması yüzde 20-25 oranında uygulanıyor. Özellikle büyük köklü firmalar bu uygulamaya geçti. Etiketler değiştiriliyor. Fakat, takdir edersiniz ki Anadolu'daki küçük işletmelerin uygulamaya geçmesi zaman alabilir. Yılbaşından itibaren bunun daha sıkı ve yaygın uygulanabileceğini söyleyebiliriz. Kısa zamanda bu yasayı dört dörtlük uygulamak kolay değil.” dedi.

GDO yönetmeliğine göre gıdaların etiketlenmesi

Gıdaların etiketlenmesi

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan gıdaların Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerinin üzerinde; onaylanmış GDO'dan elde edilmiş olması veya onaylanmış

GDO'dan elde edilmiş bileşen içermesi veya GDO içermesi veya GDO'dan oluşması durumunda Türk Gıda Kodeksinde yer alan gerekliliklere ilave olarak;

a) Etiketinde bileşen listesinin bulunması zorunlu olmayan gıdalar için “genetik yapısı değiştirilmiştir” veya “genetik yapısı değiştirilmiş dan üretilmiştir” ibaresi etiket üzerinde açıkça görülecek şekilde belirtilir.

b) Gıdanın birden fazla bileşen içermesi durumunda; “genetik yapısı değiştirilmiş” veya “genetik yapısı değiştirilmiş dan üretilmiştir” ibareleri bileşen listesinde parantez içinde ve söz konusu bileşenden hemen sonra gelecek şekilde aynı punto büyüklüğünde yer alır.

c) Bileşen listesinde grup adı ile belirtilen bileşen bulunan gıdalarda “genetik yapısı değiştirilmiş içerir” veya “genetik yapısı değiştirilmiş dan üretilmiş içerir.” ibareleri grup adından hemen sonra gelecek şekilde parantez içinde aynı punto büyüklüğünde yer alır.

ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki dökme gıdaların etiketleri, tüketicinin görebileceği yerlerde bulundurulur veya gıda maddesi ile birlikte tüketiciye sunulur.

d) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO'suz eşdeğer gıdalardan; bileşimi, beslenme etkileri veya beslenme değeri, kullanım amacı açısından farklılık gösterdiği durumlarda, bu hususların etiket üzerinde belirtilmesi, besin bileşeninde farklılık gösteren söz konusu gıdalarda, beslenme açısından etiketleme yapılması zorunludur.

e) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO'suz eşdeğer gıdalardan farklı olması durumunda, tüketilmesi sonucunda sağlık riski oluşturabilecek tüketici gruplarına ait uyarılar etiket üzerinde belirtilir.

f) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO'suz eşdeğerinin olmaması durumunda, söz konusu gıdanın doğası ve özelliklerine ait bilgiler Türk Gıda Kodeksinde belirtilen hükümlere uygun olarak etiket üzerinde belirtilir.

g) GDO'suz eşdeğer gıdaların etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.

Yemlerin etiketlenmesi

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan yemlerin, Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerinin üzerinde; GDO içermesi veya GDO'lardan oluşması veya onaylanmış GDO'lardan elde edilmiş olması hâlinde, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununda yer alan etiket gerekliliklerine ilave olarak; her bir yem aşağıdaki şekilde etiketlenir.

a) GDO içeren veya GDO'lardan oluşan yemin özel adının yanında parantez içinde “genetik yapısı değiştirilmiş” ibaresi bulunur. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz.

b) GDO'dan elde edilen yemin adının yanında parantez içinde “genetik yapısı değiştirilmiş den elde edilmiştir” ibaresi yer alır. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü

listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz.

c) Bu Yönetmelik kapsamındaki dökme yemlerin beraberinde, etiket bilgilerini içeren belge bulundurulur.

ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki yemlerin GDO'suz eşdeğerinden farklı olması hâlinde bileşimi, besleme özellikleri, kullanım amacı, belirli hayvan türü ya da kategorisi için yapılan sağlık ile ilgili uyarılar etiket üzerinde bulundurulur.

d) Bu Yönetmelik kapsamındaki yemlerin GDO'suz eşdeğeri yoksa, o yemin yapısı ve karakteristikleri ile ilgili bilgiler etiket üzerinde bulundurulur.

e) GDO'suz eşdeğer yemlerin etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.

BIYOGÜVENLİK KURULU ÇALIŞIYOR

Biyogüvenlik Yasası ile GDO konusunda olağanüstü yetkilerle donatılan ve 9 üyeden oluşan Biyogüvenlik Kurulu çalışmaya başladı. Kurul'un başkanlığına Prof. Dr. Hakan Yardımcı atandı. Yasa gereği, Kurul Başkanı Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından atanıyor. Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Öğretim Üyesi olan Hakan Yardımcı, Biyogüvenlik Yasası'nın hazırlık taslağı komisyon başkanlığı yapmıştı. Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker ile meslektaş olan Prof. Dr. Hakan Yardımcı, Biyogüvenlik Kurulu'nda GDO konusunda çalışmaları olan iki üyeden biri.

Biyogüvenlik Kurulu'nun Başkan Yardımcılığına Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürü Doç. Dr. Masum Burak seçildi. Sert çekirdekli meyveler, özellikle elma, vişne ve şeftali konusunda uzman olan Masum Burak'ın GDO ile ilgili herhangi bir çalışması yok.

Biyogüvenlik Kurulu'nda iki raportör görev yapıyor. İki raportörden biri Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü Müdürü. Prof. Dr. Mustafa Akçelik. Meslek örgütlerinin aday göstermesi ile kurula seçilen Akçelik, GDO konusundaki çalışmaları ile tanınıyor. Diğer raportör ise, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Arslan. Aynı zamanda Toprak Mahsulleri Ofisi Yönetim Kurulu Üyesi olan Ahmet Arslan'ın'da GDO konusunda çalışması bulunmuyor.

Biyogüvenlik Kurulu'nun diğer üyeleri ise şöyle: Çevre ve Orman Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. Mahir Küçük, aynı bakanlığın Çevre Yönetimi Genel Müdür Yardımcısı Recep Şahin, Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürü Mustafa Sever, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdür Yardımcısı (otomotiv konusunda uzman) Yusuf Demiröz ile Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı Uz. Dr. Hasan Irmak.

Biyogüvenlik Yasası'nda ve GDO Yönetmeliği'nde Biyogüvenlik Kurulu'nda görev yapacakların bu alanda en az 5 yıllık deneyime sahip olmaları şartı var. Ancak, Biyogüvenlik Kurulu'nun resmi web sayfasındaki kurul üyelerinin özgeçmişine bakıldığında, GDO'lu ürünlerle ilgili tek yetkili konumundaki 9 kişilik Biyogüvenlik Kurulu'nun sadece iki üyesinin GDO konusunda çalıştıkları görülüyor.

BIYOGÜVENLİK KURULU 3 TOPLANTI YAPTI

Biyogüvenlik Kurulu bugüne kadar 3 kez toplandı. 27 Eylül'deki ilk toplantıda üyelerin tanışması ve başkan yardımcısı ile iki raportörün seçimi yapıldı. İkinci toplantı 26 Ekim'de yapıldı. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği'nin yemde kullanılmak üzere genetiği değiştirilmiş soya ve soya fasulyesi ithalat başvurusu incelendi. Bir sonraki toplantıda değerlendirilmesine karar verildi. Soyada eşik değerinin binde 9 olması için Tarım Bakanlığı'na öneride bulunulması kararlaştırıldı. Ayrıca Biyogüvenlik Kurulu'nun oluşumundan önce 32 çeşit GDO'lu ürüne izin veren bilimsel komitenin kararları da ele alındı.

1 Kasım'da yapılan toplantıda ise, Türkiye Yem Sanayicileri Birliği'nin ithal etmek istediği soya ve soya küspesi ile ilgili risk değerlendirme ve sosyo-ekonomik değerlendirme komitesinin oluşturulması ve komitelerin bir ay içinde rapor vermesi yönünde karar alındı.

Biyogüvenlik Kurulu

Başkan: Prof. Dr. Hakan Yardımcı (Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Öğretim Üyesi)

Başkan Yardımcısı: Doç. Dr. Masum Burak (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürü)

Raportörler:

Prof. Dr. Mustafa Akçelik (Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü Müdürü)

Ahmet Arslan (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdür Yardımcısı)

Üyeler:

Dr. Mahir Küçük (Çevre ve Orman Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)

Recep Şahin (Çevre Yönetimi Genel Müdür Yardımcısı)

Mustafa Sever (Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürü)

Yusuf Demiröz (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdür Yardımcısı)

Uz. Dr. Hasan Irmak (Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı)

— BASIN AÇIKLAMASI —

DOĞAL VARLIKLARIMIZIN RANTA TESLİMİNE 'HAYIR!'

3 Kasım 2010

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'ndan geçerek TBMM'ye sevk edilen Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanun Tasarısı, ülkemizin doğal SİT ve tabiat varlıklarının korunması yetkisini görece bağımsız çalışan Koruma Kurullarından alarak, Bakanlığın bürokratlarından oluşan kurullara devretmektedir.

Türkiye genelinde ODA'mız temsilcilerinin de yer aldığı ancak ağırlıklı bürokratlardan oluşan Toprak Koruma Kurullarının, ülkemizin nitelikli topraklarını koruma alanındaki pratiklerinin ne denli kötü örneklerle dolu olduğu değerlendirildiğinde, bu yaklaşımın doğal SİT ve tabiat varlıklarımızı rant – talan sarmalına düşürme riskinin büyüklüğü açıkça ortaya çıkmaktadır.

Kanun Tasarısı'nın, Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun Rize'nin İkizdere Vadisi'ni SİT alanı ilan etmesinin hemen ardından TBMM'ye sevk dikkat çekicidir. Başbakan'ın İkizdere'nin SİT alanı ilanı sonrasında verdiği tepki, Tasarı'nın zamanlamasına olan kamuoyu duyarlılığını daha da artırmıştır.

Söz konusu tasarısının geçici bir ve ikinci maddeleri, 2683 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve ilgili diğer mevzuat kapsamında doğal veya tabii SİT olarak tescil ve ilan edilmiş alanlar ile koruma alanlarının statülerini sona erdirmektedir. Tasarıya göre, bu kapsamda bulunanlardan sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarında ezici çoğunluğu bürokratlardan oluşan bir kurul yeniden belirleme yapacak, uygun özellikleri taşıyanlara bu statü yeniden verilecektir.

Tasarıya göre, korunan alanlarda, uzun devreli gelişme planına uygun olarak verilecek her türlü izinde Çevre ve Orman Bakanlığı görevli ve yetkili olacaktır. Bu alanlarda, “ülke düzeyinde, üstün kamu yararı ve stratejik kullanımı gerektiren kullanma izni, intifa ve irtifak hakkı” Bakanlar Kurulu kararı ile verilebilecektir. HES ve maden ocaklarına kapı aralayan bu hükme göre izinler 29 yılı geçemeyecek ancak Bakanlar Kurulu uygun görürse bu süreyi 49 yıla uzatabilecektir.

Türkiye pratiğinin sermaye – siyaset ilişkisi değerlendirildiğinde, bunun anlamının doğal varlıklarımızın hiyerarşik zincir içinde rantiyeye teslim edilmesi olduğu açıktır. Böylece HES projeleri hukuk denetiminin dışına çıkarılacak, sularımız 49 yıllığına şirket malı niteliğine dönüştürülecek, derelerimiz tutsak edilecek, doğal ekosistem tahrip edilecek ve yerelde yaşayan insanımız dahil tüm canlı varlıkların suya erişim hakkı engellenecektir.

Bu tasarı yasalışırsa hazine arazileri, meralar, ormanlar ve su havzaları, hiçbir sınırlama olmadan şirketlerin kullanımına açılacaktır. Tasarı bu nedenle, Türkiye'nin taraf olduğu, Bern Sözleşmesi, Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşam Alanlarını Koruma Sözleşmesi, Dünya Mirası Sözleşmesi: Dünya Kültürel ve Yaban Mirasının Korunması, Ramsar Sulak Alanlar Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalara da aykırıdır.

Çevre ve Orman Bakanı'nın sözü edilen Taslağı AB müktesebatının bir gereği olarak tanımlamasına karşın, AB Yeşiller Partisi Milletvekili Daniel Cohn Bendit'in aksi açıklamaları, konunun ulaştığı noktayı göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Sonuç olarak diyoruz ki,

Türkiye'nin enerji talep projeksiyonunu abartan,

“Yenilenebilir enerji kaynağı” söylemi altında doğayı geri dönüşümsüz şekilde tahrip eden HES projelerine göz yuman,

Çevresel Etki Değerlendirme raporlarının neredeyse tamamının olumlu çıkmasını “doğal” karşılayan,

ÇED sürecini zaman kaybı olarak değerlendirip bazı projeleri ÇED dışında tutma “becerisini” sergileyen,

HES'lerin artık inkâr edilemez zararlarını deşifre edenleri “enerji sektöründen pay almak isteyenlerin piyonu olmakla” suçlayan

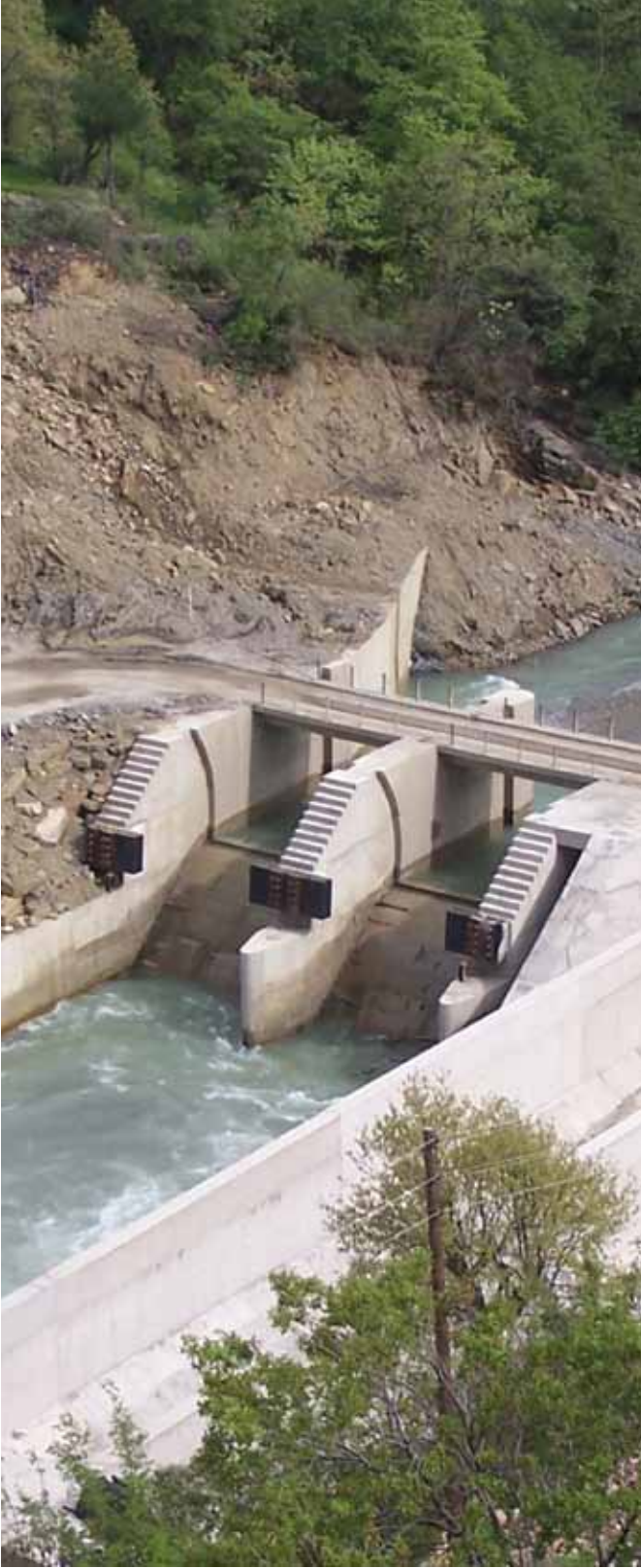
Çevre ve Orman Bakanı'nı, Bakanlıktan istifa ederek, bugüne dek geliştirdiği tutuma uygun düşecek yeni bir pozisyon almaya, Hükümeti de bu Tasarı'yı geri çekmeye davet ediyoruz.

Saygılarımızla

Dr. Turhan TUNCER
Başkan

SULARIMIZIN ÖZGÜRLÜĞÜ, BİZİM ÖZGÜRLÜĞÜMÜZDÜR

Sema KARABAĞ*



Su, doğada canlı ve cansız varlıklar arası ilişkiyi kurarak canlıların daha sağlıklı yaşamasını, ekosistemin devamlılığını sağlayan en önemli unsur ve yaşamın kaynağıdır.

Ancak şimdi küçük bir azınlık kendi çıkarları için suyu ve suya bağlı ekosistemi bozacak girişimlerde bulunuyorlar. Akarsuların üzerine barajlar, bentler ve kanallar yapıyorlar. Akarsuların üzerine düğüm üstüne düğüm atıyor, suların özgür akmasını, özgür akarken ekosisteme can vermesini engelliyorlar. Bunun karşılığında akıl almaz paralar kazanıyorlar. Bunu yaparken ise Türkiye'nin enerji açığı bahane gösterilerek HES'ler (Hidroelektrik Santralleri) yapılmak isteniyor. Peki nedir bu HES'ler?

Depolamalı(baraj) ve doğal akışlı (çevirmeli nehir tipi) suların toplam enerjisini (belirli bir düşü kotu elde edilerek kazandığı potansiyel enerjisi, bir kısım mekanizmalardan geçirildikten sonra oluşan hareket (mekanik enerjisi) elektrik enerjisine dönüştürülmesine veya üretilmesine yarayan tesislerdir; Hidro Elektrik Santraller. Tanımında değinildiği üzere, HES'ler: Depolamalı ve doğal akışlı olarak iki ana grupta değerlendirilirler. Bir doğal akışlı HES, inşa edileceği yerin topografik, jeolojik ve hidrolik koşullarına bağlı olarak bazı değişiklikler göstermektedir.

Doğal akışlı HES'ler: genel olarak iki tür ana iletim hatlarından oluşan sistem bileşenleri ile yapılırlar. Bunlar:

- Serbest yüzeyli iletim hattı (Açık Kanal)
- Basınçlı iletim hattı (Cebri Boru veya Tünel)

Her iki sistemde de belirlenmesi gereken su debisi, kurulan tesis gücü, topografik ve jeolojik durumu, dere yatağının düşü kotu v.s. gibi etmenler ve mühendislik değerlendirilmeleri yapılarak bir iletim hattı uzunluğu hesaplanır. Bu; suyun, dere yatağından alınarak belirli bir mesafede yatağının dışında taşınması (bypass edilmesi) demektir. Suyun özelliğindeki değişiklikler, doğa değişimleri ve çevre etkileşimleri de bu kısımda baş göstermektedir.

TEK ÇÖZÜM HES'LER Mİ?

HES'lerden söz eden tüm yönetenler ağız birliği etmişçesine "memleketin enerji sorunu var. HES'ler inşa edilmelidir, hem de, HES'ler çevre ile dost olan temiz enerjidir" diyorlar.

Öncelikle hemen belirtelim; HES'ler masum enerji üretim sistemleri olmadığı gibi kırsal için anlatılan ve konuşulandan çok daha fazla zararı olabilecek bir enerji üretim sistemi. Başka bir deyişle; HES'ler üzerinden kırsalda yeni bir dönüşüme gidiliyor. HES'ler burada amaç değil araç.

Çünkü, Türkiye'de kurulacak olan 2000'ini aşkın HES'in sağlayacağı enerji Türkiye'de üretilen toplam enerjinin yüzde 3'ü bile değil. Sadece enerji nakil hatlarındaki kaçığın engellenmesi toplam enerjisi yüzde 16 arttırabilecekken bu konuda yeterli çaba gösterilmiyor. Ayrıca devlete ait mevcut barajlar, tam kapasite çalıştırılmıyor yüzde 50 kapasiteyle

*Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü, 4. Sınıf Öğrencisi

SULARIMIZIN ÖZGÜRLÜĞÜ, BİZİM ÖZGÜRLÜĞÜMÜZDÜR

çalıştırılıyor. Bütün bu aksaklıklar giderilmeden 2000 adet HES kurulmasına ruhsat verme çabaları akılları karıştırıyor.

SERMAYE SUYA EL KOYUYOR, SUYU TİCARİLEŞTİRİYOR

Canlı yaşamının temeli olan su, kapitalizmin metalaştırma/piyasalaştırma saldırısı altında. Suyun ticarileştirilmesine dönük sermaye saldırısı çok boyutlu biçimlerde ilerliyor. Kentsel ve kırsal alanda su hizmetlerinin ticarileştirilmesi, suyun piyasada fiyatlandırılması, suyun yer altı sularından çekilerek ve kaynaklardan alınarak şişelenip metalaştırılması, hizmet üretiminde taşeronlaştırma/emeğin güvencesizleştirilmesi uygulamaları...Bütün bunlar suyun/su hizmetlerinin ticarileştirilmesinin farklı farklı yüzleri. Bugün ise saldırının bir başka boyutuyla karşı karşıyayız. AKP iktidarı enerji özelleştirmelerini temel alan (başta Elektrik Piyasası Kanunu olmak üzere) yasal düzenlemeleri yaptıktan sonra uygulamaya soktuğu “su kullanım anlaşmaları” ile ülkenin dört bir yanındaki akarsuların kullanım hakkını sermayeye satıyor. Akarsuların sermayeye satışı tüm canlıların yaşam hakkına yönelik bir saldırı olarak geliyor.

Su kullanım hakkının sermayeye satışı bugün enerji üretimi yapmak üzere kurulan HES (Hidroelektrik Santral) projeleri gerekçe gösterilerek yapılıyor. Ancak su kullanım anlaşmaları, sulama suyundan içme ve kullanma suyu teminine kadar su kaynağının her türlü kullanım biçimini de kapsıyor. Bu anlaşmalar suyun kullanım hakkını, bu hakka, doğanın bir parçası oldukları için sahip olan ve yaşamlarını su sayesinde sürdüren tüm canlıların elinden alarak suyu ticari bir mala dönüştürmesi için sermayeye devrediyor.

SUYA MÜDAHALE YAŞAMA VE DOĞAYA SALDIRIDIR!

HES projelerinin yapımında olduğu gibi su kaynaklarının sermaye tarafından denetimi için doğaya ve kaynağın kendisine yapılan müdahaleler su sayesinde varlığını sürdüren ekosistemi tahrip ediyor. Suya HES’le müdahale, suyun barajlanarak tutulması; boru ve kanallarla dere yatağının ve doğanın dışına taşınması, yeraltı sularının açılan tünellerle çekilmesi, dere yataklarının yerinin ve suyun akışının değiştirilmesi yoluyla yapılıyor. Derelerin kurutulması, suda yaşayan mikroorganizmaların, suyla beslenen hayvanların ve bitkilerin o bölgedeki varlıklarını sürdürülemez hale getiriyor, balıkların göç yollarını tıkıyor. Biyoçeşitlilik azalıyor. HES çevresindeki havadaki nem miktarındaki artışlar lokal ya da bölgesel iklim değişikliklerine yol açabilmekte ve bitki örtüsü üzerinde olumsuz etki yapabilmektedir. Ülkemiz biyoçeşitlilik açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı verilerine göre ülkemizde 12 bin bitki türü mevcut olup bunlardan 3 bin 905 adeti endemiktir, yani bu bitkiler dünya üzerinde sadece Anadolu topraklarında bulunmaktadır. Biyoçeşitliliğin doğadaki fonksiyonunun önemini yanında insan sağlığı ile de yakından ilişkisi bulunmaktadır. Henüz bilmediğimiz, ancak gelecekte insanoğlunun karşılaşılabileceği birçok hastalığın ilacının yapımında biyoçeşitliliğin önemi açıktır. Halk arasında “ot” dediğimiz bitki türlerimizi bilinçsizce yok etmemiz gelecekte karşılaşıcağımız hastalıklarla baş edememe riskini de doğurmakta ve yaban hayat yok edilmektedir. Akarsular önlerinde baraj gibi bir engelle karşılaşmayıp denize ulaştıkları yerlerde ve arazilerin

alçak noktalarında bu toprak parçacıklarını sermek suretiyle en verimli ve en değerli tarım arazileri olan ovaları ve deltaları oluştururlar. Şayet akarsularla taşınan toprak parçacıkları önlerine inşa edilen barajlar vasıtasıyla yollarına devam edemezler ise ovalar ve deltalar beslenemez, verimliliklerini devam ettiremezler.

Akarsuların suları ile toprak taşıyamaması durumunda, Akarsuların denizle birleştikleri deltalar ile arka planında yer alan tarım arazileri için durum daha da kritiktir. Zira, deltalara akarsuların taşıdığı toprak takviyesinin kesilmesi durumunda deniz, deltaları aşındırmaya ve kendisinden alınan yerleri tekrar geri alarak tarım arazileri üzerinde ilerlemeye başlamaktadır. Bu durum Bafra Ovasında görülmeye başlanmıştır. Daha da önemlisi, deniz; yeterince toprak taşımayan ve üzerine kurulan baraj nedeniyle bırakılan can suyu kadar akmaya çalışan akarsuda üstünlüğü ele geçirmekte, karşısında yeterli direnç görmediği taktirde tarım arazileri üzerindeki ilerlemesinden çok akarsu yatağından içeri kısımlara doğru ilerlemeye başlamaktadır. Bu ilerleme sırasında akarsuyun yer altı sularını beslediği yerlerde bu besleme görevini deniz üstlenmekte, yer altı suları tuzlanmaktadır. Kirlenen yer altı sularının ise kendi kendisini temizleyip tekrar eski haline döndürülmesi imkansızlaşır. Daha da önemlisi, tuzlanmaya başlamış yer altı suyunu kullanarak kilometrelerce uzakta tarlasını sulayan çiftçilerin tarlaları tuzlanmaya, bu kısır döngünün sürekliliği halinde ise toprak; çoraklaşmaya ve devamında da çölleşmeye başlar, tarımsal üretimi devam ettirmek olanaksız olur. Yani, sanıldığı üzere deniz tarım arazileri üzerinden değil, sızdığı yer altı suları vasıtasıyla çok daha hızlı çok daha içeri kısımlara ulaşabilmektedir.

Akarsu yatağında eskiye göre son derece yetersiz olan can suyu nedeniyle toprak parçacıklarının suyla taşınmaması, toprak parçacıkları içerisindeki minerallerle beslenen su ürünlerinin beslenmesi üzerine olumsuz yönde yansımaktadır. Ayrıca, yataktaki suyun azalması ile suda yeterli sedimentin yer almaması balık yumurtlama yatakları üzerinde de olumsuz etki yapmaktadır.

Akarsu yatağındaki suyun can suyu şekline dönüştürülmesi, suyla doğrudan bağlantılı flora ve fauna üzerinde ölümcül etki yaratmaktadır. Barajda tutulan durgun su tabakalarında derine doğru artan anaerobik ayrışma (havasız) ortamı oluşmaya başlar. Koyu yeşil görünümlü bitkilerin yanında makroflora su yüzeyinde gelişmeye başlar. Bu durum durgun suyun normalden daha hızlı buharlaşmasına neden olur. Akarken yer altı sularını besleyen su kütlesi artık buharlaşarak yok olmaktadır.

HES’lerin yapım aşamasında özellikle yol ve iletim hattı çalışmalarında ormanlar katlediliyor. HES’lerde kullanılan betonarme yapılar için gereken kum ve çakıl için açılan taş ocakları, inşaat sırasındaki hafriyatlar, diğer atıklar, toz emisyonları doğal çevreyi kirletiyor ve tüm canlıların yaşamını tehlikeye sokuyor. HES’ler suyu havzanın daha yüksek yerlerinde tutarak havzanın aşağı kesimlerine doğru olan suyun akışını azaltıyor. Bu durum yer altı sularının büyük oranlarda azalmasına hatta bazı durumlarda sulak alanların kurummasına neden oluyor. HES inşaatları için kullanılan dinamitleme yöntemi yeraltı sularını etkileyerek halkın içme

SULARIMIZIN ÖZGÜRLÜĞÜ, BİZİM ÖZGÜRLÜĞÜMÜZDÜR

suyu kaynaklarının yok olmasına, susuzluk tehlikesinin açığa çıkmasına neden oluyor. HES'lerle suyun kendini yenileyebilme niteliği azalıyor.

SUYUN TİCARİLEŞTİRİLMESİ ÇİFTÇİYİ YOKSULLAŞTIRIYOR

Suyun ticarileştirilmesi ve bunun bir parçası olarak HES projeleri birçok farklı etkiyle tarımda küçük üreticiyi üretimini sürdürmez hale getiriyor. Bu projeler suyun doğal çevrimini, dolayısıyla bölgenin yağmur ve nem dengesini bozuyor. Bu müdahaleler yerelerde geleneksel geçim kaynağını oluşturan tarımsal ürünlerin yetiştirme koşullarını ortadan kaldırıyor. Su döngüsüne yapılan müdahalelerle suyla taşınan toprak ve besinin azalması tarım topraklarının beslenememesine, toprak veriminin düşmesine, tarımsal toprakların niteliklerini kaybetmelerine neden oluyor. Akarsuya yapılan müdahalelerle suyun niteliğinin azalması ve kirletilmesi ürünlerin kurumasına ve çürümmesine yol açıyor. HES projelerinin yapım sürecinde kullanılan tekniklerle açığa çıkan kirlilik arıcılık faaliyetlerinin ortadan kalkmasına neden oluyor.

Su kaynaklarının metalaştırılması; tarım yaptıkları toprakları akarsuları kullanarak sulayan, hayvanlarının su ihtiyaçlarını akarsulardan karşılayan köylülerin kullandıkları suyu bir üretim maliyeti haline getiriyor. Hali hazırda üretim maliyetlerini karşılayamayan köylüler için bu durum hızla yoksullaşma anlamına geldiği gibi; suyun etrafında kurulan ve suyla yaşam bulan köylülüğün ve küçük çiftçinin tasfiyesi, suyun metalaştırılmasıyla hızlanıyor. Bu süreç aynı zamanda kentte ve kırdaki emekçi halkın beslenme hakkına karşı bir saldırı olarak da gelişiyor. Su kaynaklarının sermaye tarafından ele geçirilmesi sürecinin bu bölgelerde endüstriyel tarıma geçişin (geleneksel ürünlerde değişiklik yapılmasını sağlayan müdahaleler, GDO'lu ürünlerin kullanımının yaygınlaştırılması da bu sürecin bir parçasıdır) temellerini de attığı; yerel halkın topraksızlaştırılarak kendi toprağında işçileştirilmesinin ve büyük bölümünün de göç etmek zorunda bırakılmasının önünü açacağı bugünden görülüyor. Tüm bunlar bugün suyun ticarileştirilmesine karşı yürütülecek mücadelenin aynı zamanda toprağına, tohumuna ve beslenme hakkına sahip çıkma mücadelesi olduğunu gösteriyor.

TARİHSEL DOKU YOK OLUYOR

Tüm bunlarla birlikte HES projeleri tarihsel kültürel dokuları, bölgede yaşayan insanların yüzyıllardır suyla birlikte şekillenen yaşama biçimlerini, anılarını ve kültürlerini de yok ediyor. Bu yanı sıra HES'ler kültürel çeşitliliğe ve zenginliğe yönelik bir saldırı olarak da gelişiyor. Daha 500 tane baraj ve gölet projemiz var , bazı cahillerin gücü bunu engellemeye yetmez diyen bakanların olduğu bir zihniyete karşı Hasankeyf ve Alliano bu mücadelede elde edilen önemli kazanımlardandır .

SU HAYATTIR, SU HAKTIR

HES projelerinin çevreye duyarlı ve yenilenebilir olduğu söyleminin ne kadar gerçek dışı olduğunu Yuvarlakçay'da bir gecede kesilen neredeyse asırlık ağaçlara , kuruyan derlere yada tahrip edilmiş ormanlara bakınca görmek mümkün.

Bu projelerle insanoğlunun giderek artan enerji ihtiyacının karşılanacağı ve ülkenin enerjide dışa bağımlılıktan kurtulacağı yalanlarının ardında tüketim mantığına dayalı kapitalist sistemin sürekli artan enerji açığı yatıyor. Planlanan HES projeleri ile dışa bağımlılıktan kurtulacağımız palavraları ise aslında yabancı şirketlere sağlanacak olan rantı gizlemek için söylenmiş bir yalandır. Tarımsal üretimin her geçen gün daha kötü bir hal aldığı Türkiye'de neredeyse en temel ihtiyaçlarımız için bile dışa bağımlı hale gelmek üzereyiz.

- Suya ve su hizmetlerine dair tüm yapıların sermayenin karlılığını, kapitalist üretimin ihtiyaçlarını temel alacak biçimde değil canlı yaşamının ve doğanın sürdürülebilirliğini temel alacak biçimde oluşturulmalı,
- Su kullanım hakkı anlaşmalarının tamamının iptal edilmesi, başlayan ve üretime geçen HES projelerinin sonlandırılması ve doğada/su kaynaklarında yarattığı tahribatı ortadan kaldırmaya dönük bir program acilen yaşama geçirilmesi
- Su havzalarının tamamı bölge halklarının örgütlülüğünün süreçte temel özne olduğu bir biçimde koruma altına alınmalı,
- Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı iptal edilmeli,
- Doğayı ve çevreyi koruyan, yöre halkının söz, yetki ve karar sahibi olduğu planlamalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

Halkevleri Doğu Karadeniz Su Hakkı Forumu Sonuç Bildirgesi

ZMO İstanbul Şube Başkanı Ahmet ATALIK, Akarsu Akış Rejimindeki Değişikliğin Tarım Alanları ve Tarımsal Üretim Üzerine Etkileri

Abdullah AYSU, HES ve Tarım

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Murat GÖKDEMİR, Hidro Elektrik Santraller (HES) Tanımı ve Uygulanışı

2010 İLERLEME RAPORU-TARIM BÖLÜMÜ



FASIL 11: TARIM

Ortak Tarım Politikası (OTP) konusunda mevzuat uyumu bakımından sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye, OTP'yi uygulamak için gerekli idari yapıları geliştirmek bakımından önemli bir aşama olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın (TKB) yeniden yapılandırılmasına yönelik bir kanunu henüz kabul etmemiştir.

Yatay konulara ilişkin ilerleme, bu fasıldaki katılım müzakereleri bakımından anahtar unsur olan entegre idare ve kontrol sistemine (IACS) yönelik hazırlıklarla sınırlı kalmıştır. Arazi parseli tanımlama sistemi (LPIS) ve çiftçi kayıt sistemi stratejisi Türk makamları tarafından kabul edilmiştir. Çiftlik Muhasebe Veri Ağı (ÇMVA) konusunda ilerleme kaydedilmemiştir. Fasıldaki katılım müzakereleri bakımından diğer anahtar unsur olan tarım istatistikleri konusunda, TKB ve Türkiye İstatistik Kurumu arasındaki işbirliğini geliştirmek üzere bir protokol imzalanmıştır. Ancak, bir stratejinin kabul edilmemesi bir eksiklik olarak devam etmektedir.

Bu fasıldaki katılım müzakereleri bakımından diğer bir anahtar unsur olan Türk tarım politikasının OTP ile uyumu konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Üretimle ilişkili doğrudan des-

tekler Türkiye'nin tarım sektörünün temel destek türü olmaya devam etmektedir. Türkiye, destekleme politikasının gelecekteki OTP ile entegrasyona uyum sağlamasını amaçlayan bir strateji geliştirmektedir, ancak Rapor döneminde önemli bir gelişme kaydedilmemiştir. 2010 yılı tarım bütçesi konusunda, fındığa yönelik önceki devlet müdahalesi tedbirlerinin yerine, bu ürünün üretimi için arazi esaslı ödemelerde önemli bir artış olmuştur. Sığır, koyun ve keçi başına yapılan ödemelerle ilgili yönetmeliğin kabul edilmesi, mevcut OTP tedbirleriyle bir dereceye kadar uyum gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

Bir önceki yılda tüketici et fiyatlarındaki kayda değer artışın ardından, Hükümet, canlı sığır ve sığır eti üzerindeki ithalat yasağının kısmen kaldırılmasını kabul etmiştir. Bu husus, uzun süredir mevcut olan bir sorunun çözülmesi konusunda ilerleme kaydedildiğini göstermektedir. Ancak, Türkiye, özellikle üye devletlerin büyük bir çoğunluğundan canlı hayvan ithalatına izin vermeyerek, tarım ürünleriyle ilgili ticaret anlaşması çerçevesindeki ikili yükümlülüklerini ihlal etmeye devam etmektedir. Canlı sığır ve sığır eti üzerindeki yasağın tamamen kaldırılması, bu fasıldaki katılım müzakereleri bakımından anahtar unsur olmaya devam etmektedir.

Ortak piyasa düzenleri konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.

Kırsal kalkınmaya ilişkin olarak, IPARD'ın (Katılım Öncesi Mali Araç-Kırsal Kalkınma Bileşeni) uygulanmasına yönelik detaylı kurallar getiren sektörel anlaşma imzalanmış ve onaylanmıştır. Bu fasıldaki katılım müzakereleri bakımından anahtar unsur olan IPARD Ajansı'nın akreditasyonu ve personelinin istihdam ve eğitimine ilişkin olarak ilerleme kaydedilmiştir. 2009 yılının başında oluşturulması planlanan IPARD'la ilgili yapıların ulusal akreditasyonu işlemi Temmuz 2010'da tamamlanmıştır. Türkiye'ye yetki devri yapılabilesinden ve IPARD programının uygulanmasının başlayabilmesinden önce, bu yapıların IPARD akreditasyon kriterleri ile uyumluluğuna ilişkin ilave kontrollerin Avrupa Komisyonu tarafından yapılması gerekmektedir. Yönetim otoritesi ve IPARD Ajansı'nın, hizmetme kapasitesinin iyi düzeyde olmasını sağlama ve IPARD fonlarının kaybının önlenmesi konusunda hâlâ önemli çaba göstermesi gerekmektedir. AB'nin Türkiye'ye yönelik IPARD desteğini tamamlayıcı nitelikte bir ulusal kırsal kalkınma planının kabul edilmesiyle bu alanda ilerleme kaydedilmiştir.

Kalite politikası ve organik tarım konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Kalite politikası konusunda, coğrafi işaretlerin korunmasına ilişkin yeni bir kanun kabul edilmiştir. Organik tarım konusunda, Türkiye, sertifikasyon ve kontrol sistemini geliştirmeye yönelik ilave tedbirler almıştır.

“Tarım ve Kırsal Kalkınma”, 11 Aralık 2006 tarihinde Konsey (Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi) tarafından kabul edilen ve 14-15 Aralık 2006 tarihlerinde AB Zirvesi'nde onaylanan Türkiye'ye ilişkin kararlar kapsamındaki 8 fasıldan biridir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde TR TR 59 kayıtlı olan ya da son uğradığı liman Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde olan gemiler ve uçaklar tarafından taşınan malların serbest dolaşımına yönelik kısıtlamalar yürürlükte kaldığı sürece, Türkiye bu fasla ilişkin AB müktesebatını tam olarak uygulama konumunda olmayacaktır.

SONUÇ

AB müktesebatına uyuma yönelik sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Tarımsal destek politikaları, geçmiş yıllarda raporlanan kayda değer ters yönde gelişen eğilimi takiben, az düzeyde OTP'ye geçiş eğilimi göstermiştir. Entegre idare ve kontrol sisteminin geliştirilmesi yönünde ilk adımlar atılmıştır. Ancak, sığır türü ürünlerin ticareti önündeki haksız teknik engellerin tam olarak kaldırılmamış olması ve Katılım Öncesi Mali Araç-Kırsal Kalkınma Bileşeninin kullanımına yönelik yapıların akreditasyonu konusunda süregelen gecikmeler önemli eksiklikler olarak ortaya çıkmaktadır. Tarım istatistikleri, çiftlik muhasebe veri ağı, kalite politikası ve organik tarım konularında da daha fazla ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir.

FASIL 12: GIDA GÜVENLİĞİ, VETERİNERLİK VE BİTKİ SAĞLIĞI POLİTİKASI

Gıda güvenliği konusundaki AB müktesebatının iç hukuka aktarılması ve uygulanması konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kabul edilmiştir. Türkiye, ayrıca müktesebatın iç hukuka aktarılması ve uygulanması için detaylı bir strateji hazırlamıştır.

Veterinerlik politikası konusunda, AB müktesebatının iç hukuka aktarılması ve uygulanmasında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. İthalat kontrol sistemlerine ilişkin mevzuat uyumu hâlâ tamamlanmamıştır. Üç kara ve iki deniz limanı sınır kontrol noktasının (SKN) yapımı tamamlanmıştır, ancak bunlar henüz tam olarak faaliyete geçmemiştir. Atatürk havalimanından Sabiha Gökçen havalimanına yapılan sevkiyatların yönlendirilmesine ilişkin sorunlar hâlâ çözülmemiştir ve İstanbul'da yer alan Sabiha Gökçen havalimanı SKN'si hâlâ tam olarak faaliyete geçmemiştir.

Türkiye'nin, sığır türü hayvanların kimliklendirilmesi ve hareketlerinin kaydı sisteminin, AB müktesebatıyla tam uyumlu hale getirilmesine yönelik çabaları devam etmiştir. Sistem, işletmelere giren ve buralardan çıkan hayvanların hareket bildirimlerinin etkin çapraz kontrolüne imkan verecek şekilde etkili bir denetime izin vermek üzere güçlendirilmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın idari kapasitesi, bilgilendirme ve personel ile paydaşların eğitim faaliyetleri gibi yollarla geliştirilmiştir. Koyun ve keçi türü hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması uygulamasına tüm ülke çapında başlanmıştır. Hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması sisteminin uygulanması bu fasılda katılım müzakereleri için anahtar bir unsurdur. Türkiye, ev ve süs hayvanlarına yönelik ticari hareketlerin kontrolü konusunda ilerleme kaydetmemiştir.

Türkiye'nin hayvan hastalıkları ile mücadele konusundaki çabaları devam etmiştir, bu konudaki temel odak noktası hâlâ şap hastalığıdır. Ancak, hâlâ şap hastalığına ilişkin bir acil durum planı oluşturulmamıştır ve Şap hastalığının kontrolüne ilişkin düzenleme yürürlüğe girmemiştir. Türkiye'de şap hastalığına yönelik yoğun aşılama programı ve Trakya ile Anadolu arasındaki hayvan hareketlerini düzenleyen sıkı tedbirler uygulamaya konmuştur. Buna karşın, şap vakalarının sayısı Anadolu'da önemli derecede artmıştır. Trakya, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü tarafından (DHSÖ) aşılama neticesinde şap hastalığı

ğından arı bölge olarak tanınmıştır. Kuduz hastalığının kontrolüne ilişkin düzenleme hâlâ yürürlüğe girmemiştir. Rapor döneminde, kuş gripi vakası görülmemiştir ve TKB bu konuda farkındalık yaratma kampanyalarına ve tatbikatlara devam etmektedir. Türkiye, bulaşıcı süngerimsi ensefalopati konusunda ilerleme kaydetmemiştir. Türkiye, uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak, hayvan hastalıklarını zamanında bildirmeye devam etmiştir. Başta şap ve bulaşıcı süngerimsi ensefalopati hastalıkları olmak üzere, hayvan hastalıklarının kontrolü ve eradikasyonu ve hayvan hastalıklarının bildirimi bu fasıl için katılım müzakerelerinde anahtar unsurlardır.

Ulusal kalıntı izleme planının uygulanması ve izlenmesi ile veteriner tıbbi ürünlerin kontrolüne yönelik usuller geliştirilmiştir. Bununla birlikte, laboratuvar eksikliği ve tüm maddelerin ilavesine ilişkin gelişme kaydedilmemiştir.

Veterinerlik denetimleri ve kontrollerinin finansmanına ilişkin mevcut sistem AB müktesebatıyla uyumlu değildir. Canlı hayvanlar ile hayvan ürünlerinin ithal şartlarını AB kurallarıyla uyumlu hale getirmek yönünde ilerleme kaydedilmemiştir. Fıli sığır eti yasağı kısmen kaldırılmıştır (Bkz. Fasil 11-Tarım). Türkiye, zootekni konularında veya hayvan refahı konusunda ilerleme kaydetmemiştir. Hayvan refahı, bu fasıldaki katılım müzakerelerinde anahtar unsurdur.

Gıda ve yem ve hayvansal yan ürünlerinin piyasaya arzı konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Bu fasıldaki müzakereler açısından anahtar unsur olan hijyen paketi henüz iç hukuka aktarılmamıştır. Hijyen rehberleri hazırlanmış ve bazı sektörlerde uygulanmaya başlanmıştır. Risk esaslı denetimler ve kontroller uygulanmaktadır. Gıda güvenliği bilgi ağı sistemi kısmen faaliyete geçmiştir. Ulusal Gıda ve Yem Acil Uyarı Sistemi geliştirilmiştir. Aflatoksin ve bazı pestisit kalıntıları başta olmak üzere alınan bildirimlerin sayısı yüksek olmaya devam etmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılmasına ilişkin kanun kabul edilmemiştir. Yoğun eğitim programlarıyla idari kapasitede ilerleme sağlanmıştır. Yıllık denetim ve izleme programları uygulanmıştır. Tarımsal gıda ve hayvansal yan ürün işletmelerinin sınıflandırılması AB müktesebatıyla uyumlu şekilde tamamlanmıştır. Bununla birlikte, söz konusu işletmelerin AB gerekliliklerine uygun hale getirilmesi yönünde kayda değer bir eylemde bulunulmamıştır; bu husus bu fasıldaki katılım müzakerelerinde anahtar unsurdur.

Gıda güvenliği kurallarıyla ilgili olarak, etiketleme, sunum ve reklam; gıda katkı maddeleri ve saflık kriterleri; ekstraksiyon çözücüler; hızlı dondurulmuş gıda maddeleri; özel beslenme amaçlı gıdalar; ışınlanmış gıdalar ve mineral sulara ilişkin mevzuatın uyumlaştırılması ve uygulanması konusunda daha fazla ilerleme kaydedilmiştir. Bulaşıcılarla ilgili olarak, bazı gıda maddelerinde dioksin ve dioksin benzeri PCB'lerin düzeylerinin resmi kontrolü için numune alma ve analiz yöntemlerine ilişkin bir tebliğ yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, aroma maddeleri, gıda takviyeleri ve yeni gıdalar konusunda iç hukuka aktarımı henüz tamamlamamıştır. Biyogüvenlik Kanunu ve iki yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Ancak, bu konuda hâlâ daha fazla uyum gerekmektedir. Gıda ile temas eden malzemeler konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Gıda maddeleriyle temasta bulunan rejenere selüloz filmlerden

2010 İLERLEME RAPORU-TARIM BÖLÜMÜ

yapılmış madde ve malzemeler ile ilgili yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Yem için özel kurallar konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.

Bitki sağlığı politikasında, temel odak noktası bitki koruma ürünleri olmak üzere, bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Bitki koruma ürünlerinin reçeteli satışı, sertifikasyon ve kullanımıyla ilgili eğitim seminerleri verilerek bu alandaki kontrol sistemi daha fazla güçlendirilmiştir. Yasaklanan aktif maddelerle ilgili olarak daha fazla uyum sağlanmıştır. Bazı pestisitlerin, örneğin, armutta amitraz, biber, domates ve salatalıklarda okzamil kullanımı yasaklanmıştır. Bitki sağlığı tedbiri olarak, Ahşap Ambalaj Malzemelerinin İşaretlendirilmesi Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Pilot düzeyde bir bitki pasaportu sisteminin uygulanmasına henüz başlanmamıştır.

Tohum ve çoğaltım materyalleri konusunda ilerleme hâlâ çok sınırlıdır. Çeşit kaydı ve tohumluk sertifikasyonu yazılım sistemi hâlâ faaliyete geçmemiştir. Uluslararası bitki sağlığı anlaşmalarının uygulanması konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.

SONUÇ

Bu faslın katılım müzakerelerine yönelik tüm anahtar unsurlarda ilerleme kaydedilmiştir. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Çerçeve Kanunu, Türkiye'nin gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanında uyumlaştırma sürecine önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Ancak, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması henüz gerçekleşmemiştir. Tam uyum için bir stratejinin kabul edilmesi, bu alanda ilgili AB müktesebatının iç hukuka aktarılmasını ve uygulanmasını kolaylaştıracaktır. Ancak, uyum süreci için hâlâ daha fazla çaba gerekmektedir.

FASIL 13: BALIKÇILIK

Balıkçılık alanındaki AB müktesebatına uyum sağlanması bakımından önemli ilerleme kaydedilmemiştir. Su Ürünleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılmasına ilişkin Kanun henüz kabul edilmemiştir.

Kaynak ve filo yönetimi konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SÜBİS), balıkçılık tekneleri, ticari balıkçılar ve özel avlanma izinlerinin kayıtlarının tutulması ve mavi yüzgeçli ton balığının (BFT), beyaz kum midyesi kota tahsisatlarının ve hamsi avcılığının izlenmesini de kapsayacak şekilde iyileştirilmiştir. Av ve karaya çıkış verilerinin toplanması konusunda daha fazla ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir.

Türkiye, iki yeni balıkçılık liman ofisinin inşaatını ve donanımını tamamlayarak, bunların toplam sayısını 36'ya çıkarmıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın idari kapasitesi bakımından bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, stok değerlendirme ve veri toplama işlemleri için teknik kapasitenin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Denetim ve kontrol konularında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, yasa-dışı, bildirilmemiş veya düzenlenmemiş (IUU) balıkçılıkla ilgili Konsey Tüzüğü'nün gerekliliklerini yerine getirmek için uygulama talimatları yayımlamıştır. AB'ye ihraç edilecek ürünler için av sertifikaları

ve yeniden ihraç sertifikaları çıkarılacaktır. Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SÜBİS) kapsamında, bu ürünler de izlenmekte ve avlanma ve satışla ilgili veriler karşılıklı denetlenmektedir. 15 metreden daha uzun olan tüm teknelerde, otomatik tanımlama sistemi (AIS) cihazları kullanılmaya başlanmıştır. Tüm mavi yüzgeçli ton balığı tekneleri, uydudan tekne izleme sistemi ile izlenmektedir.

Balıkçılık kontrolüne ve balık stoklarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik tedbirler bakımından daha fazla iyileştirme yapılması gerekmektedir.

Yapısal eylemler, piyasa politikası ve devlet destekleri konularında ilerleme kaydedilmemiştir.

Türkiye, herhangi bir yeni uluslararası anlaşma akdetmemiştir, ancak, Uluslararası Atlantik Ton Balıklarını Koruma Komisyonu (ICCAT) kararlarının uygulanması bakımından bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ruhsatlı mavi yüzgeçli ton balığı teknelerinin sayısı 57'den 18'e indirilmiş ve ICCAT tarafından Türkiye'ye ayrılan kotanın tamamının dağıtılması için bireysel bir kota sistemi uygulanmıştır. ICCAT bölgesel gözlemci planı başlatılmış ve tüm mavi yüzgeçli ton balığı çiftliklerine ve ruhsatlı teknelere ICCAT gözlemcileri gönderilmiştir. Balık avlama dönemleri, mavi yüzgeçli ton balığı ve kılıçbalığı için ICCAT şartları ile uyumludur. Doğu ton balığına yönelik çok yıllık iyileştirme planı koşullarıyla uyum sağlanması için daha fazla çaba gerekmektedir.

"Balıkçılık", 11 Aralık 2006 tarihinde Konsey (Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi) tarafından kabul edilen ve 14-15 Aralık 2006 tarihlerinde AB Zirvesi'nde onaylanan Türkiye'ye ilişkin kararlar kapsamındaki 8 fasıldan biridir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde kayıtlı olan ya da son uğradığı liman Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde olan gemiler ve uçaklar tarafından taşınan malların serbest dolaşımına yönelik kısıtlamalar yürürlükte kaldığı sürece, Türkiye bu fasla ilişkin AB müktesebatını tam olarak uygulama konumunda olmayacaktır.

SONUÇ

Genel olarak, kaynak ve filo yönetimi, denetim ve kontrol ve uluslararası anlaşmaların uygulanması konularında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Mevzuat uyumu, idari yapılar ve piyasa politikası, yapısal eylem ve devlet destekleri konularında daha fazla ilerleme gerekmektedir.

TÜRKİYE AB İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN*



Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu/Avrupa Birliği ile bütünleşme süreci, Topluluğun tarihi kadar eski olup, temel yapıları itibariyle birbirinden oldukça farklı siyasal nitelik taşıyan hareketler / dönemler, bu bütünleşme sürecinde etkilerde bulunmuşlardır.

31 Temmuz 1959'da Topluluğa katılım için başvuru, Demokrat Parti'nin lideri ve 23 üncü Bakanlar Kurulu'nun başkanı Adnan Menderes döneminde gerçekleştirilmiştir.

12 Eylül 1963 tarihli Ankara Anlaşması, üç partinin koalisyonundan (CHP, YTP, CKPM) oluşan 9 uncu İnönü Hükümeti döneminde imzalanmıştır. Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği 1 Aralık 1964 tarihinde ise, CHP ve bağımsızların ittifakı ile oluşturulan 10 uncu İnönü Hükümeti görevdedir.

9 Aralık 1968 tarihinde Katma Protokol görüşmelerine başlanıldığında, 1 inci Demirel Hükümeti görev başındadır. 23 Kasım 1970 tarihinde Katma Protokol'ü imzalayan 3 üncü Demirel Hükümeti de, 12 Mart 1971 Muhtırası ile son bulacaktır. Katma Protokol'ün ilgili ülke parlamentolarınca onaylanıp yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ocak 1973'te, Ferit MELEN Başkanlığındaki partilerüstü Hükümet (AP, CHP, MGP, Bağımsızlar) görev başındadır.

Turgut ÖZAL 14 Nisan 1987 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'na, "uzun ince bir yol" söylemi ile müracaat ettiğinde, Anavatan Partisi iktidarının Başbakanıdır.

1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması, Tansu ÇİLLER'in Başbakanlık, Murat KARAYALÇIN'ın Başbakan Yardımcılığı yaptığı DYP – SHP koalisyonu döneminde imzalanmıştır.

Kasım 1998'de azınlık Hükümeti'nin düşmesinin ardından, Nisan 1999'da yapılacak seçime kadar ülkeyi yönetmek üzere Cumhurbaşkanı DEMİREL tarafından Bülent ECEVİT görevlendirilmiştir. Bu dönemde Avrupa Birliği Türkiye için Birinci İlerleme Raporu'nu yayımlamıştır.

Abdullah OCALAN'ın 1999 yılında Kenya'da yakalanmasının, Türkiye'nin iç siyaseti üzerinde önemli ölçüde etkili olduğu bir dönemde yapılan seçimlerden, Demokratik Sol Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi iki büyük parti olarak çıkmışlardır. 57 inci Hükümet, DSP, MHP ve Anavatan Partisi'nin koalisyonu ile oluşturulmuştur. Ecevit'in Başbakanlığı altındaki Hükümet, meclisteki 550 sandalyenin 354'ünü temsil etmektedir.

Dönem içinde 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelen iki yıkıcı deprem, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısında önemli değişimler ortaya koymuştur.

57 inci Hükümet döneminde, AB süreci ile ilgili önemli gelişmeler yaşanmıştır. 13 Ekim 1999 tarihinde İkinci İlerleme Raporu'nun yayımlanmasının ardından, 2000 yılı Haziran'ında Avrupa Birliği Genel Sekreterliği kurulmuştur. Aynı yılın Sonbahar'ında, 8 Kasım 2000 tarihinde, Üçüncü İlerleme Raporu yayımlanmıştır.

2001 yılı AB süreci açısından önemlidir. Önce yılın ilk çeyreğinde Birinci Katılım Ortaklığı Belgesi ve Birinci Ulusal Program yayımlanmış, yılsonunda, 13 Kasım 2001 tarihinde ise Dördüncü İlerleme Raporu belgeler arasındaki yerini almıştır.

5 Mayıs 2001 tarihinde Ahmet Necdet SEZER Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Dönem içinde, Kasım 2000 ve Şubat 2001 tarihlerinde yaşanan iki büyük ekonomik kriz ortaya çıkmıştır. 1999 yılı sonunda IMF ile başlatılan "Stabilizasyon Programı"nın bir sonucu olarak ortaya çıkan krizi yönetmek üzere, Kemal DERVİŞ Türkiye'ye gelmiştir.

22 Haziran 2001 tarihinde, Anayasa Mahkemesi Fazilet Partisi'nin kapatılmasına karar vermiştir. Aynı dönemde, Adalet ve Kalkınma Partisi kurularak, siyasal yaşama dahil olmuştur. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de İkiz kulelere yönelik olarak gerçekleştirilen saldırılar, "terörizmle mücadele" kavramının niteliğini ve uygulama alanını radikal olarak değiştirmiştir. 9 Ekim 2002 tarihinde Beşinci İlerleme Raporu yayımlanmıştır.

*İBU İİBF, İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

TÜRKİYE AB İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleştirilen seçimler sonucunda, seçimlere giren 18 partiden yalnızca AKP ve CHP % 10'luk barajı aşabilmişlerdir. 550 üyeli TBMM'de AKP 363, CHP 178 sandalye kazanmış, bağımsızlar ise 9 milletvekili ile TBMM'ne girmişlerdir. Her ne kadar seçimlere katılım oranının düşüklüğü ve baraj altında kalan partilere oy veren seçmenlerin TBMM'de temsil edilememesine yönelik eleştiriler seçimlerden sonra yükselse de, 363 sandalye, Parlamento'da 2/3 nitelikli çoğunluk için gereken sayıdan yalnızca 4 eksik olan önemli bir siyasal gücü ifade etmektedir.

Böylece, uzun süredir koalisyonlarla yönetilen Türkiye, 1980'lerdeki tek başına ANAP Hükümeti'nin ardından, tekbaşına AKP Hükümeti ile yönetilmeye başlanmıştır. Başlangıçta Abdullah GÜL'ün Başbakanlığı altında kurulan 58'inci Hükümet, ardından Recep Tayyip ERDOĞAN hakkında süren dava sürecinin tamamlanmasıyla yerini 59'uncu Hükümet'e bırakmış ve Hükümet, 23 Mart 2003 tarihinde TBMM'den güvenoyu almıştır.

2003 yılının etkileri uzun zaman dilimine yayılacak en önemli olayı, 1 Mart 2003'te TBMM'de yapılan oylamada, ABD askerlerinin Güneydoğu'dan Irak'a girmesine ilişkin AKP talebinin TBMM tarafından reddedilmesidir.

2003 yılı, AB üyeliği açısından önemli gelişmelere sahne olmuştur. 19 Mayıs 2003 tarihinde Konsey, Katılım Ortaklığı Belgesi'ni revize ederek yayımlamıştır. Hemen arkasından, Ulusal Program'da revize edilerek 24 Temmuz 2003 tarihinde yayımlanmıştır. Nihayet sonbaharda, Altıncı İlerleme Raporu da Komisyon tarafından hazırlanarak yürürlüğe sokulmuştur.

6 Ekim 2004 tarihinde Yedinci İlerleme Raporu yayımlandıktan sonra, AB sürecinin en temel belgelerinden olan 17 Aralık 2004 tarihli Konsey Kararı açıklanmıştır.

2005 yılının sonbaharında Sekizinci İlerleme Raporu ve Müzakere Çerçeve Belgesi'nin yayımlanmasının ardından, AB Genişleme Strateji Belgesi de 9 Kasım 2005 tarihinde yayımlanmıştır. Ekim 2005'te belirlenen müzakere heyeti yapısı kapsamında, Dışişleri Bakanı Ali BABACAN Başmüzakereci olarak görevlendirilmiştir.

2006 yılının başında, 26 Ocak tarihinde Üçüncü Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) yayımlanmıştır. 2001 ve 2003 yıllarının aksine, Türkiye ilk kez 2006 yılında, yayımlanan bir KOB'ne karşılık Ulusal Program (UP) yayımlamamıştır. Aynı yılın 12 Haziran tarihinde, Bilim ve Araştırma faslı açılmış, Türkiye'nin gerekli kriterleri yerine getirdiği belirtilmiş ve geçici olarak kapatılmıştır. 8 Kasım 2006 tarihinde dokuzuncu İlerleme Raporu yayımlanmış, 11 Aralık 2006 tarihinde ise, Türkiye'nin Ek Protokol'e ilişkin taahhütlerini yerine getirdiğini doğrulayana kadar, 8 fasıl başlığının açılmayacağı ve hiçbir faslın geçici olarak kapatılmayacağı, AB Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla gerçekleşen liderler zirvesinde kararlaştırılmıştır.

2007 yılının sonunda Onuncu İlerleme Raporu açıklanmıştır. 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinde üç parti % 10 barajını geçmiştir. Sözü edilen partilerden

Adalet ve Kalkınma Partisi % 46,6 oy oranı ile 341 milletvekili, Cumhuriyet Halk Partisi % 20,9 oy oranı ile 99 milletvekili ve Milliyetçi Hareket Partisi % 14,3 oy oranı ile 70 milletvekili çıkarmıştır. CHP listelerinden seçilen DSP'li 13 milletvekilinin kendi partilerine geçmelerinin ardından, bağımsız seçilen 26 milletvekilinden 20'si Demokratik Toplum Partisi parti grubunu kurmuşlardır. Büyük Birlik Partisi ve Özgürlük ve Demokrasi Partisi de birer milletvekiline sahip olmuşlardır. TBMM, Ağustos ayında Abdullah GÜL'ü 339 oyla Cumhurbaşkanı seçmiştir.

2008 yılını sarsan politik gelişme olarak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 14 Mart 2008 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin 30 Temmuz 2009 tarihinde açıklanan kararında, partinin Cumhuriyet'in laiklik ilkesine karşı faaliyette bulunduğu kanısına varıldığı ancak partinin kapatılması için gerekli oyçokluğunun sağlanamadığı açıklanmıştır. 2008 yılında, en son Katılım Ortaklığı Belgesi'nden 2, en son Ulusal Program'dan 5 yıl sonra; dördüncü KOB ve üçüncü UP açıklanmıştır. Önce, 26 Şubat tarihinde KOB, ardından yılın son günü UP yayımlanmıştır. 5 Kasım tarihinde ise Türkiye için Onbirinci İlerleme Raporu açıklanmıştır.

2009 yılında 29 Mart tarihinde yapılan yerel seçim il genel meclisi sonuçlarına göre, Adalet ve Kalkınma Partisi % 38,8, Cumhuriyet Halk Partisi % 23,1, Milliyetçi Hareket Partisi % 16,1 ve Demokratik Toplum Partisi % 5,68 oy almışlardır. Sözü edilen yılda, Egemen BAĞIŞ Başmüzakereci olarak görevlendirilmiştir. Onikinci İlerleme Raporu ise 14 Ekim tarihinde açıklanmıştır.

2010 yılında 5 Kasım tarihinde yayımlanan Onüçüncü İlerleme Raporu ise, sürecin son belgesi olarak ortada durmaktadır.

Görüldüğü gibi, Menderes – İnönü – Demirel – Özal – Çiller – Karayalçın – Ecevit ve Erdoğan gibi birbirlerinden önemli ölçüde farklı siyasal çizgileri temsil eden liderlerin, AB süreci altında imzaları bulunmaktadır. Bu durumun, AB üyeliğine yönelik güncel bir ulusal oydaşmayı temsil edip etmediği tartışma konusudur. Özellikle kamuoyu yoklamalarında “AB üyeliğini destekleyenler” oranının giderek düşmekte olması, tartışmanın düzeyini yükseltmektedir.

Kapitalizmin dönüşümüne koşul olarak AB bütünleşmesinin siyasal – ekonomik hedeflerinin değişmiş olması, siyasal partilerin AB sürecine yönelik yukarıda özetlenen geçmiş çalışmaları kanıt gösterilerek bu alanda bir “siyasal irade ortaklığı” bulunduğu ileri sürülmesini temelsiz bırakmaktadır. Başka bir deyişle, Keynesci Refah Devleti'nin AET'si ile küresel kapitalist dönemin AB'si arasında esaslı farklar bulunmakta olup, bu durum eklemleme sürecindeki çevre ülkeler açısından büyük önem taşımaktadır.

Belirtilen sav, Türkiye'nin aday ülke konumunda yaşadığı gelişmelerle somutlanabilir bir nitelik taşımaktadır.

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARININ YAYILMASINI VE BENİMSENMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Dr.İlkay KUTLAR*

1.GİRİŞ

Son yıllarda dünyada küresel ısınma ve sera gazı etkisiyle doğal afetlerin sayısı ve şiddetinde önemli artışlar görülmektedir. Kısacası en gelişmiş teknoloji kullanan ülkelerde bile tarımsal üretim hala üreticinin kontrolünde olmayan doğa koşullarının etkisi altındadır. Bu nedenle tarımsal üretim sürecinde her türlü doğal risk, hastalık ve kazalar sonucunda bitkisel ve hayvansal ürünler ile tarımsal varlıklarda oluşabilecek zarar ve kayıpların teminat altına alınmasında en etkili sistem tarım sigortası olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle tarım sigortalarının tarihsel gelişimi incelenmiştir. Daha sonra tarım sigortaları uygulamaları hakkında bilgi verilmiş, mevcut durum değerlendirilmiş ve son olarak da tarım sigortalarının yayılmasını ve benimsenmesini etkileyen faktörler ortaya konulmuş, önerilerde bulunulmuştur.

2.TARİHSEL GELİŞİM

Dünyada modern anlamda tarım sigortaları uygulamaları 1770–1800 yılları arasında Avrupa’da başlamıştır. İlk kez İrlanda’da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları, Almanya’da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. Ancak ilk uygulamalar deneyim yetersizliği, sigortalı sayısının artırılmaması, hasar dengesinin kurulmaması gibi nedenlerle başarısız olmuştur. Geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları ise 19. ve 20. yüzyıllarda önce Avrupa ülkelerinde, sonra ise ABD ve Japonya gibi ülkelerde başlamıştır (Tanrıvermiş,1997).

Dünya genelinde tarım sigortası kapsamına alınan riskler incelendiğinde ise; ilk olarak dolu riskine karşı sigorta edilmeye başlanmış, daha sonra don, sel, kuraklık, fırtına ve yangın gibi risklerde sigorta kapsamına alınmıştır. Ancak dünyada tarım sigortalarının en yaygın şekli don, dolu ve yangın sigortalarıdır. Günümüzde İsviçre, Danimarka, İsveç, Arjantin, Avustralya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde bitkisel ürünler yalnızca dolu riskine karşı, İrlanda’da ise yalnızca yangın riskine karşı sigortalanmaktadır. Tarım sigortalarının henüz gelişme eğiliminde olduğu Yunanistan ve Bulgaristan’da ise dolu ve don riskine karşı sigorta yapılmaktadır (Tanrıvermiş,1997).

3.TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI UYGULAMALARI

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tarım sigortaları uygulamaları, bitkisel ürünlerin dolu riskine karşı sigortalanması ile başlamıştır. 1957 yılında Şeker Sigorta’nın dolu sigortalarını, 1959 yılında da Başak Sigorta’nın çiftlik hayvanları sigortalarını başlattığı bilinmektedir. Ancak tarım sigortaları uygulamaları 1957 yılında başlamış olmasına rağmen birçok faktöre bağlı olarak üreticiler tarafından yeterince benimsenememiştir.

1987 yılında tarım sigortalarının geliştirilmesi için planlı bir çalışma başlatılmıştır. “Tarım sigortasını tarımcılar yapmalıdır” başlığıyla hazırlanan “Türkiye için Tarım Sigortaları’nı Geliştirme Planı” çerçevesinde öncelikle tarım ve sigorta sektörüne konunun öneminin anlatılması, tanıtımı ve üreticiye götürülen sigorta hizmetlerinin sağlıklı bir alt yapıya kavuşturulup, yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır. 1995 yılına gelindiğinde gelişmenin yeterli olmadığı görülmüş, bunu engelleyen faktörler ve diğer ülke örnekleri incelenerek, tarım sigortalarının ortak bir sistem içerisinde uygulanması için tarım sigortalılarına gönül vermiş kişiler bir araya gelerek, Tarım Sigortaları Vakfı’nı (TSV) kurmuşlardır.

Planlı çalışmalardan sonra, tarım sigortaları konusu tarım sektöründe de ilgi görmeye başlamış ve bu konu 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında “Tarım sigortalarının gelişmesi için devlet desteğini öngören yasal düzenlemelerin yapılması” şeklinde yer almıştır. Bu durum 7. ve 8. Kalkınma Planlarında aynı şekilde devam etmiştir. “1.Tarım Şurası Çalışma Belgesi” nde konuya ayrıntılı bir şekilde yer verilerek, ortak hizmetler için TSV tarafından kurulan hasar havuzuna prim üretim havuzunun da eklenmesi ile tarım sigortaları havuzunun kurulması, doğal afetler ile ilgili devlet yardımı öneren ancak uygulamada işlerliği olmayan yasaların kaldırılması ve devletin üreticinin sigorta primine destek olarak doğal afet sigortalarının başlamasını gerçekleştirecek yasal düzenlemelerin yapılması önerilmiştir.

1998 yılı Hükümet programında yer alan “Tarımsal politikalarla ilgili yapısal değişim projesi” tarım ürünleri sigortası yasasının çıkarılması ve devlet desteğinin sağlanmasını öngörmektedir. Bu proje çerçevesinde ilgili kurumların katılımı ile Hazine Müsteşarlığınca yürütülen çalışmalarda 3 ayrı yasa taslağı yer almış sonuçta Hazine Müsteşarlığı tarafından “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” başlığında yayınlanmıştır. 2000 yılına gelindiğinde Tarım ve Köyşleri Bakanlığının başlattığı Tarım Reformu Uygulama Projesi (TARUP)/(Agricultural Reform Implementation Project (ARİP) çerçevesinde tarımda devlet destekli doğal afet sigortalarının başlaması öngörülmüştür (Dinler vd.,2005).

2001 yılında program çerçevesinde tarım sigortalarını engelleyen iki yasadaki biri olan 5254 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 2090 sayılı diğer yasa ise yürürlükte olmasına rağmen hasar ödemelerine ilişkin fon iptal edildiği için uygulamada aktif değildir. Böylelikle devletin doğal afetler karşısında üreticiye karşılıksız yardım yapmasını sağlayan uygulamaların tamamı kaldırılmış ancak, üreticiye güvence sağlayacak, “Tarımda Doğal Afet Sigortaları Yasası” da çıkarılmamıştır.

2001 yılında bir taraftan, ARİP Projesinin, Dünya Bankası kredisi ile desteklenmesi için bir ön çalışma başlatılmış,

*Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü-Antalya, ikutlar@akdeniz.edu.tr

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARININ YAYILMASINI VE BENİMSENMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

diğer taraftan yasal düzenlemelere ilişkin alt yapı çalışmaları yürütülmüştür.

2002 yılı sonunda 58.Hükümetin “Acil Eylem Planı”nda da tarım sigortalarının geliştirilmesi için bundan sonraki yapılacak uygulamalara esas olacak hedefler belirlenmiştir. Bu planda, “Tarımda Devlet Destekli Doğal Afet Sigortası Yasası”nın bir yıl içerisinde çıkarılmasını ve kuraklık, don, sel sigortaları uygulamalarının esaslarının belirlenmesi, primlerin devletçe desteklenmesi öngörülmüştür (Dinler vd.,2005).

Uzun bir beklemenin sonunda 14.06.2005 tarihinde 5363 sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” kabul edilmiş ve 21.06.2005 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır (Anonim 2005). 2009 yılında da Tarım Sigortaları havuzu tarafından kapsama alınacak riskler, ürünler, bölgeler ve prim desteği oranlarına ilişkin 2009/15688 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 29.12.2009 tarih ve 27477 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu karar ile;

•Bitkisel ürünler için dolu ana riski ile birlikte; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, sel ve su baskını ek riskleri paket halinde; ayrıca, açık alanda yetiştirilen meyveler için yukarıda belirtilen risklere ilave olarak, isteğe bağlı olmak üzere, don riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin; mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

•Seralar için dolu ana riski ile birlikte; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, taşıt çarpması, kar ve dolu ağırlığı ile sel ve su baskını ek riskleri paket halinde; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, Örtü Altı Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin; mevcut arazi, sera ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

•Kapalı sistemde üretim yapan, bio-güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları ile Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, soy kütüğü, önsoy kütüğü ve Hayvan Kayıt Sistemine (Türkvet) kayıtlı olan süt hayvanı sığırlar için ölüm riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; mevcut tesis, işletme ve süt sığırlarına ait yetiştiricilik bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

•Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünleri için ölüm riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı işletmelerin; mevcut işletme ve su ürünleri yetiştiricilik bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınır.

•Risk incelemesi sonucunda, Havuz tarafından sigortalıması uygun görülmeyen ürün ve riskler sigorta edilmez.

•Havuz tarafından sigorta edilmeyen ürünler ve riskler ile; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatlarla kapsam dışı bırakılmış haller ve kayıplar, 5363 sayılı Tarım Sigortaları

Kanununun 17 nci maddesindeki uygulama yılında yer alan riskler arasında sayılmaz.

•Belirlenen riskler için 2010 yılında, sigorta priminin % 50'si oranında prim desteği, Tarım Sigortaları Havuzuna bütçenin ilgili tertibinden aktararak karşılanır” denilmiştir (Anonim,2009).

4. MEVCUT DURUM

“Tarım Sigortaları Kanunu” kabul edildikten sonra, kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, hasarların tespit edilmesi, sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, risklerin reasürans yoluyla paylaşılması ve hasarların tek elden ödenmesi amacıyla havuz modeli örnek alınmış ve Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) A.Ş. adlı şirket kurulmuştur (Karaca vd.,2010). Buna göre sigorta kapsamında üstlenilen riskler, sigorta şirketlerinin üreticilerden aldıkları primler ve devletin sağlayacağı prim destekleri, bu havuzda toplanmakta, üreticilerin uğrayacağı zararlar da, bu havuzdan karşılanmaktadır (Akın,2005). Havuz sistemi bir grup şirketin bir anlaşma kapsamında işlerini bir merkezde toplamalarını ve oluşan portföyün yine bu anlaşma çerçevesinde şirketler arasında dağıtılmasını öngören bir sistemdir (Işık ve Kan,2007).

01.06.2006 tarihinde havuz sisteminin başarı ile yürütülebilmesi amacıyla “Devlet Destekli Tarım Sigortaları”(DDTS) sisteme geçilmiştir. Böyle 2006 yılı geleneksel tarım sigortası üretimi değerlendirildiğinde 50 milyon TL üretim söz konusu iken DDTS ile 2008 yılı sonunda 98 milyon TL üretim gerçekleşmiştir. Bu artışta %50 prim desteği ve primlerde yapılan %100 civarında artışın yanı sıra daha önce verilmeyen don teminatının yurt genelinde ve tüm meyvelerde verilmeye başlanması etkili olmuştur (Anonim,2010a).

Türkiye’de 47 adet sigorta şirketi bulunmaktadır. Bu şirketlerinin %34.0’ü (16 adet) diğer sigorta şirketlerinden farklı olarak tarım sigortası da yapmaktadır. Ancak bu 16 sigorta şirketinin toplam poliçe sayısı ve prim üretim tutarı içinde tarım sigortasının payı oldukça düşüktür (Anonim,2010b). Çünkü tarım sigortalarının gelişimini sınırlayan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler, sigortacılık sektöründen kaynaklanan sorunlar (öz kaynak yetersizliği, kapasite eksikliği, teknik yetersizlikler, personel yetersizliği, tarımı etkileyen risklerin çok çeşitli ve büyük boyutlarda olması), teknik eleman yetersizliği, tarımsal yapıdan kaynaklanan sorunlar (tapu kayıtlarının olmaması, arazilerin küçük, parçalı ve dağınık olması, istatistik verilerin eksikliği), ekonomik nedenler, tarım sigortaları eğitimi ve araştırmalarındaki yetersizlikler, tarım politikalarından kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilebilir (Tanrıvermiş, 1997).

5. TARIM SİGORTALARININ YAYILMASINI VE BENİMSENMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Tarımsal yeniliklerin üreticiler arasında yayılmasıyla ilgili

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARININ YAYILMASINI VE BENİMSENMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

araştırma ve gözlemler göstermektedir ki genellikle üreticiler bir yeniliği duyar duymaz hemen benimsememektedirler. Bazı yeniliklerin benimsenme süreci uzun yıllar almakta, hatta bazı yenilikler götürülen kırsal topluluk tarafından hiçbir zaman benimsenmemektedir. Bu nedenle Robertson'un aksine Rogers ve Shoemaker, bir yeniliğin duyulmasından sonra bir dizi süreç de geçse her zaman benimsenmeyeceğini bu nedenle sürece yenilik-karar süreci denmesinin daha uygun olacağını ortaya koymuşlardır (Robertson,1971; Rogers ve Shoemaker,1971). Üreticilerin sahip oldukları sosyo ekonomik özellikleri, kişilik özellikleri ve haberleşme davranışları yeniliklerin erken veya geç benimsenmesinde etkili olmaktadır. Aynı şekilde üreticilerin yaşadıkları toplumun yapısı da yeniliklere karşı tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Ayrıca yeniliklerin özellikleri de yeniliğin benimsenmesinde etkili olmaktadır (Özçatalbaş ve Gürgeç,1998). Kırsal alanda yeniliklerin üreticilere götürülmesi, yayılması ve benimsenmesinde tarımsal yayım çalışmalarının önemi büyüktür. Çünkü "Tarımsal yayım", kamu ya da özel kuruluşların, kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarımsal faaliyetlerden elde ettiği gelir ile sağlayan üreticilerin, yaşam kalitesini ve refahını yükseltmek amacıyla, araştırma kurumları tarafından üretilen bilgi ve teknikleri üreticilere iletme, üreticilerin de iletilen bu bilgileri yaşamlarında etkili biçimde kullanabilmeleri için gerekli olan bilgi, tutum ve becerileri kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlayan okul dışı bir eğitim sistemi veya eğitimsel süreçtir (Taluğ ve Tatlıdil,1993). Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kırsal alana tarımsal yayım hizmetini genelde kamu, özel ve kar amacı olmayan kuruluşlar sağlamaktadır. Türkiye'de tarımsal yayım hizmetlerinden sorumlu kamu kuruluşu Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'dır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın üreticiler arasında yeniliklerin yayılması ve benimsenmesi konusunda birçok proje, program ve eğitim çalışmaları yaptığı bilinmektedir. Ancak elde edilen verilere göre bakanlığın bugüne kadar tarım sigortalarının yayılması ve benimsenmesi konusunda kapsamlı bir yayım çalışması yapmadığı ve politika belirlemediği görülmektedir. Ayrıca sigorta şirketlerinde ya da kamu ve özel kuruluşlarda yayım elemanı olarak çalışanların eğitimleri süresince tarım sigortası hakkında yeterli bilgiyle donatılmamış olması, bu konuya gerektiği kadar önem verilmesini engellemiştir. Bu nedenle de tarım sigortası yaptıran üretici sayısında istenilen noktaya gelinmemiştir. Ayrıca üreticilerin yetersiz tasarruf ve yatırım olanaklarına sahip olması, geleneksel yapının da etkisiyle sigorta olayına çekimser bakmalarına neden olmuştur (Ceylan, 1992). Nitekim üreticilerin tarım sigortaları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı ve sigorta şirketlerine güvenmediği için tarım sigortasının üreticiler arasında benimsenmediği çeşitli bölgelerde tarım sigortaları ile ilgili yapılan alan çalışmalarıyla tespit edilmiştir (Akçaöz, 2001; Akdemir, 2001; Karahan, 2002).

Tarım sigortasının yayılmasını ve benimsenmesini etkileyen faktörlerin ortaya konulduğu bir araştırmaya göre sigorta

yaptıran üreticilerin %39'u "geçmişte karşılaştıkları zararlardan dolayı" dolu sigortası yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca üreticilerin %26'sı sigorta tanıtım elemanlarının, %9'u ise tarım il-ilçe müdürlüklerindeki teknik elemanların önerilerinin sigorta yaptırmalarında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Aynı araştırmada tarım arazilerinin küçük, parçalı ve dağınık, tarım tekniğinin yeterince gelişmemiş, üreticilerin gelir seviyesinin ve eğitim düzeyinin düşük, doğal risklere karşı kaderci olması gibi nedenlerden dolayı tarım sigortasının üreticiler arasında yeterince yayılmadığı ve benimsenmediği tespit edilmiştir. Ayrıca sigorta şirketlerinin tarım sigortalarına düşük prim üretimi nedeniyle gerekli ilgiyi göstermedikleri ve üreticiler arasında tarım sigortasının yayılması ve benimsenmesini sağlayacak stratejiler geliştirmedikleri belirlenmiştir (Boz,1993).

Antalya ilinde üreticilerin risk davranışlarına göre tarım sigortası ile ilgili tutumlarının incelendiği bir araştırmada, üreticilerin %77,6'sının düzenli olarak tarım sigortası yaptırmadığı tespit edilmiştir. Sigorta yaptırmama nedenlerini ise gelir yetersizliği, primlerin yüksekliği ve zarar ödemelerindeki aksaklıklar olarak sıralamışlardır (Akçaöz vd.,2006).

Antalya ilinde tarım sigortalarının yaygınlaştırılmasında yetkili şirketlerin faaliyetlerinin incelendiği bir çalışmada ise tarım branşının diğer sigorta branşlarına göre yaygınlaşmamış olmasının en önemli nedeni olarak şirketlerin %40'ı üreticinin bilinçli olmamasını, %30'u kar az olduğu için şirketlerin ilgi göstermemesini, %10'u hem şirketlerin hem de TARSİM çalışanlarının konuya hakim olmamalarını göstermişlerdir. Ayrıca üreticilerin kaderci, bilinçsiz, eksik ve/veya yanlış bilgilendirildiklerini belirtmişlerdir. "Üreticilerin tarım sigortalarına ilgileri nasıl artırılabilir?" sorusuna ise görüşülen şirket yöneticilerinin %70'i "üreticilerin bilgilendirilmesine yönelik faaliyetler yapılarak" cevabını vermişlerdir. Ancak görüşme yapılan şirketlerin %50'sinin tarım sigortaları konusunda üreticileri bilgilendirmeye yönelik herhangi bir faaliyetleri olmadığı tespit edilmiştir. Sigorta şirketlerinin TARSİM ile ilişkilerinin nasıl olduğu sorulduğunda %40'ı ekspertizlerin zamanında araziye çıkıp rapor hazırlamadıklarını, raporların kısa sürede değerlendirilip onaylanmadığını, hasar ödemelerinin geciktiğini ifade etmişlerdir. Son olarak; "sizce tarım sigortası alanında çalışanların hangi özelliklere sahip olması gerekir" diye sorulmuş ve bu soruya cevap verenlerin %50'si 1.sıraya bu işi yapanların sigortacılık, ziraat mühendisliği, ziraat teknikerliği ve veterinerlik bölümlerinden mezun olması gerektiğini belirtmişlerdir. %40'ı ise iletişim becerisini birinci sıraya yerleştirmiştir (Özçatalbaş ve Turhanogulları,2008).

Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular, üreticilerin tarım sigortaları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarını, doğal afetleri kader olarak gördüklerini ve sigortanın karşılaştıkları zararları gidereceği yönündeki güvensizliklerinin önemli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARININ YAYILMASINI VE BENİMSENMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarımsal üretimi etkileyen birçok risk bulunmaktadır. Bu risklere bağlı olarak verim ve fiyatlarda istikrarsızlık ve üreticinin gelirinde de dalgalanmalar meydana gelmektedir. Ancak son yıllarda üreticilerin özellikle doğal risklerden en az düzeyde etkilenmeleri amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Erken uyarı sistemlerinin yanı sıra, kuraklık riski karşısında minimum su tüketimi sağlayan sistemlerin kullanımı, az su tüketen bitki desenine ve bodur meyveciliğe yönelme bunlardan birkaçıdır. Ayrıca don, dolu ve fırtına gibi doğal risklere, hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı çeşit yetiştirilmesi yapılan diğer çalışmalardır. Bunların yanında don riskine karşı ısıtma veya aşırı sıcaklara karşı soğutma görevi gören hava üfleyicileri ve yağmurlama sistemleri, dolu ve fırtınaya karşı koruma örtüleri ve ağları, dolu emicileri roket atışları ve uçakla doluya karşı mücadele gibi bir dizi teknik önlemler bitkisel üretimi doğal risklerden korumak amacıyla kullanılmaktadır. Yapılan bu çalışmalar ve teknolojik tedbirler doğal risklere karşı etkili olmakla birlikte kesin çözüm değildir. Bu nedenle tarımsal üretim sürecinde her türlü doğal risk, hastalık ve kazalar sonucunda bitkisel ve hayvansal ürünler ile tarımsal varlıklarda oluşabilecek zarar ve kayıpların teminat altına alınmasında en etkili sistem tarım sigortası olarak kabul edilmektedir. Ancak Türkiye'de bugüne kadar tarım sigortasının üreticiler arasında yayılması ve benimsenmesi konusunda doğru düzgün bir politika oluşturulamamış ve yayım çalışmaları yapılamamıştır. Ayrıca her doğal afet sonrası oluşan hasarlar, devlet tarafından karşılanmıştır. Bu nedenle de üreticiler tarım sigortası yaptırmamanın bir avantaj olduğu bilincine varamamışlardır.

Ancak devlet destekli tarım sigortaları kanunu çerçevesinde, devletin prim tutarının %50'sini ödemeye başlaması ile tarım sigortaları prim gelirlerinde %12.02 oranında artış gözlenmiştir. Sektörle yapılan görüşmeler ve konu ile ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara dayanarak söylenebilir ki; gerek sigorta şirketlerinin ve gerekse devletin tarım sigortaları ile ilgili olarak yeterli yayım çalışması yapmaması ve üreticilerin sigortacılık konusunda bilinçlendirilmemesi, kadercı tutumlarının devam etmesine neden olmuş, tarım sigortalarının gelişimini engellemiştir. Bu nedenle, öncelikle bakanlığın bünyesinde ve özel sektörde çalışanlara tarım sigortası nedir, neden gereklidir ve tarım sigortasının yaygınlaşması için hangi öğretim teknikleri kullanılabilir gibi konularda eğitim çalışmaları verilmelidir. Daha sonra üreticilerde sigorta yaptırmayı özendirecek, sigortanın gerekliliğini öğretecek, bilinçlendirecek kısacası davranış değişikliği yaratmaya ve kadercı tutumu yıkmaya yönelik yayım çalışmaları planlanmalıdır. Ancak bu çalışmalar planlanırken mutlaka tarım sigortasının yayılmasını ve benimsenmesini etkileyen faktörler dikkate alınmalı, üniversiteler ve üretici odaları ile işbirliği yapılmalıdır.

Ayrıca tarım sigortasının üreticiler tarafından benimsenmesi için hasar belirleme aşamasında bu konuda uzman kişilerin

görev alması, yanlış uygulamaları ortadan kaldıracak ve üreticilerin sigorta şirketlerine karşı güven duymasını sağlayacaktır. Bunun için sigorta şirketlerinin tarım sigortası yapan acentelere personel alırken tarım sigortası konusunda eğitim almış kişileri tercih etmesi, üreticiyle kurulacak iyi ilişkinin anahtarı olacaktır. Böylelikle, tarım sigortalarının yayılması ile doğa olaylarının büyük oranda risk olmaktan çıkarılması ve üreticilerin olası kayıplarını karşılayacak bir güvenceye kavuşmaları sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Akçaöz H. V., 2001. Tarımsal Üretimde Risk, Risk Analizi ve Risk Davranışları:Çukurova Bölgesi Uygulamaları, (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Akçaöz,H.,Özkan,B. ve Kızılay,H.,2006. Antalya İlinde Tarımsal Üretimde Risk Yönetimi Ve Tarım Sigortası Uygulamaları. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 2006 3(2)93-103,Tekirdağ.
- Akdemir Ş., Binici T., Şengül H., Akçaöz H., Karlı B., Aktaş E., Gizir M., 2001. Bölge Bazlı Tarım Sigortasının (Area Based Index Insurance) Türkiye'de Seçilmiş Bölgeler İçin Potansiyel Sigorta Talebinin ve Talebin Karşılabilirliğinin Belirlenmesi, Proje Raporu 2001-11, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Ankara, 93s.
- Akın,B.,2005.Dünyada ve Türkiye'de Tarım Sigortacılığı.1.Uluslararası Sigorta Sempozyumu. Doğal Afet Riskleri için Sigorta ve Reasürans.TSRŞB-Dünya Bankası, İstanbul.
- Anonim,2005. Resmi gazete (21.06.2005 tarihli Resmi Gazete, Kanun no:5363).
- Anonim,2009. Resmi gazete (29.12.2009 tarihli Resmi Gazete, Kanun no:27477).
- Anonim,2010a.Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği web sayfası www.tsrbsb.org.tr (erişim tarihi:04.05.2010)
- Anonim,2010b.T.C.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık İstatistikleri web sayfası www.hazine.gov.tr. (erişim tarihi:20.05.2010)
- Boz, İ., 1993. Tarım Sigortasının Polatlı İlçesinde Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma.Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ceylan, İ. C., 1992. Tarım Üreticilerine Yönelik Tarım sigortası Kapsamı Uygulaması ve Üreticiye Sağlayacağı Faydalar, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Dergisi, Mart, 73: 30-32, Ankara.
- Çetin, B. 2007. "Tarım Sigortaları", Nobel Yayın No:1110, 1. basım, Ankara.
- Dinler,T., Yalıtık,A.,Çetin,B.,Özkan,B.,Gülçubuk,B.,Sürmeli,E.,Ekmen,E.,Saner,G.,A kçaöz, H.,Uysal,Ö.K.,Karaaslan,S.,Kıymaz,T.,2005.Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım Sigortaları. VI.Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi. Sayfa:1209-1232, Ankara.
- Işık,M. ve Kan,A.,2007.Türkiye'de Zorunlu Tarım Sigortalarının Uygulanabilirliği. Hacettepe Üniversitesi Sosyo Ekonomi Dergisi 2007-2/070202, sayfa:29-42, Ankara.
- Karaca,A.,Gültek,A. ve İntişah,A.S.,2010.Türkiye'de Tarım Sigortaları Uygulamaları. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII.Teknik Kongresi, Bildiriler Kitabı-2,s.1343-1356, Ankara.
- Karahan, Ö. U., 2002. Tarımda Üreticilerin Risk Karşısındaki Davranışları Üzerine Bir Araştırma : Ege Bölgesinden Bir Örnek Olay, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, İzmir.
- Özatalbaş,O.,1996.Türkiye'de Tarım Sigortaları Uygulamalarının Üretici Açısından Önemi ve Tarımsal Yayım. Karınca Yıl:62, Sayı:711, sayfa:40-44,Ankara.
- Özatalbaş,O. ve Turhanogulları,Z.,2008.Antalya İlinde Tarım Sigortalarının Yaygınlaştırılmasında Yetkili Şirketlerin Faaliyetlerinin İncelenmesi. VIII.Tarım Ekonomisi Kongresi-Gıda İşletmeciliği,s.397-406, Bursa.
- Robertson, T.S. ,1971. Innovative Behavior and Communication. Holt, Rinehart and Winston: New York, NY.
- Rogers, E.M.ve Shoemaker, F.F.,1971. Communication of Innovations. Free Pres: New York, NY.
- Taluğ,C. ve Tatlıdil,H.,1993.Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. Teksir no:141,Ankara.
- Tarırmemiş, H.,1997.Türkiye'de Tarım Kesiminin Sigorta Sorunu ve Çözüm Önerileri. Milli Reasürans T.A.Ş. Yayınları, Ceyma Yayıncılık,İstanbul.